

DIÁKDISKURZUS

Válogatás a tudományos diákköri dolgozatokból

2019

*Gál Ferenc Főiskola
Pedagógiai Kar
Szarvas, 2019*

Szerkesztő
SZABÓNÉ BALOGH ÁGOTA

Művészeti szerkesztő
LONOVICS LÁSZLÓ

Technikai szerkesztő
ZSIGA JÁNOSNÉ

Kiadja
Gál Ferenc Főiskola
Pedagógiai Kar

Felelős kiadó
DR. LIPCSEI IMRE
dékán

Készült
95 példányban
a Digitális Kalamáris Kiadónál

ISSN 2560-1377

A kötet kiadását a Nemzeti Tehetség Program Hazai Tudományos Diákköri műhelyek támogatása (NTP-HHTDK-18) című pályázata tette lehetővé.

TARTALOMJEGYZÉK

Bankó Klaudia

Csodaszarvas Tanoda – A hátrányos helyzetű tanulók
felzárkóztatása..... 5

Berta Orsolya Piroska

Színkottával jobban megy!..... 34

Butt Tímea – Czikora Réka

A számítógépes játékok sztereotípiáinak megítélése 54

Ihászné Almási Csilla

Nevelőkkel szembeni etikai elvárások: szülők kontra pedagógusok... 77

Ilyés Zoltán

Papagájtartás és ennek hatása a gyerekekre..... 99

Szikszai Lilla

Az iskolaválasztás, valamint a második nyelv oktatásának összefüggései..... 120

Sziráki Éva

A népi játékok szerepe az óvodáskorú gyermekek
személyiségfejlődésében 136

CSODASZARVAS TANODA – A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK FELZÁRKÓZTATÁSA

Bankó Klaudia
Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Rezümé

A dolgozat egy olyan területet vesz górcső alá, amely kevésbé ismert. A tanoda a köznevelési intézményekhez közel álló létesítmény, mely a halmozottan hátrányos és roma származású gyerekek felzárkóztatására jött létre. A szerző a tágabb régió tanodáinak munkáját tanulmányozza, melyben különböző kutatás módszertani eszközökkel tárja fel a szülők véleményét, a diákok fejlődését a kétéves időtartam alatt. A szerző négy hipotézist állított fel a dolgozat kezdetekor, módszereit ezen feltevései vizsgálatára alapozta. Az teóriák több területre is kiterjednek, a gyermekek érzelmi instabilitására és az ezzel összefüggő viselkedési mintáira irányultak, a szülői érdektelenségre a gyermek tanulmányaival szemben, illetve a gyermekek eredményeinek javulására a tanoda által kínált fejlesztéseknek köszönhetően. A vizsgálat eredményei kimutatták, hogy a gyermekek viselkedése valóban összefügg érzelmeik labilitásával, mely így devianciát mutat magatartásukban, ami a gyermekek megőrzését eredményezi az iskolai közösségben. A szülői nemtörődomség a gyermek tanulmányait illetően nem jelenthető ki ennyire egyértelműen, ennek ellenére a szülők hozzáállását az oktatási intézményekkel szemben pozitív irányba kell elmozdítani, melyben a tanoda igyekszik segíteni és erre teret biztosítani. A gyermekek tanulmányi fejlődése valóban kimutatható, azonban nem kiugróan. Ezek mellett a tanoda a gyermekek személyiségfejlődését is elsődleges célként jelölte meg, melyet különböző programokkal biztosít egy-egy témakör köré csoportosítva. A szerző, aki időközben a tanoda egyik mentorává vált, a tanoda által kínált lehetőségeken kívül egy saját, önálló készítésű, fejlesztő programot dolgozott ki a rászoruló gyermekek számára, amely a dolgozat gyakorlati hasznosságára is rámutat. A tanoda segít a gyermekek beilleszkedésben, felzárkóztatásában, a továbbtanulásában, érzelmi instabilitásuk legyőzésében. A tanoda továbbá a gyermek számára egy otthon, az oktatás és a szociális szféra számára pedig egy híd, mely szorosabb összeköttetést tud ezáltal kialakítani, ami sikeresebb együttműködéshez vezet.

1. Bevezetés

Témám választásában több ok is szerepet játszik. Egyrészt a mai világban egyre nagyobbak a szociokulturális környezetből adódó különbségek az oktatási intézményekben, ami a gyermekek kapcsolatteremtésében is egyre szélesebb szakadékot képez, másrészt leendő pedagógusként elsődleges

feladatomban tekintem ezeket a különbségeket csökkenteni, hogy a gyermekek beilleszkedését, egymáshoz való viszonyulását megkönnyítsem, előítéleteiket a minimálisra csökkentsem, mert hiszem és tapasztalom, hogy a tudás megszerzése egy olyan közösségben, ahol a gyermekek elfogadják egymást, tolerálják egymás értékeit sokkal sikeresebb, mint egy olyan közegben, ahol a kirekesztettség és diszkrimináció megvetette a lábát.

A dolgozatom írása közben egyre mélyebb betekintést nyertem a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek mindennapos főleg lelki megpróbáltatásaiba, másokkal és sokszor önmagukkal vívott harcaikba.

A szakirodalom segített megfelelő elméleti háttérrel biztosítani ezeknek a szituációknak a megértéséhez, a testközeleli helyzet pedig tapasztalatokkal ruházott fel, melynek segítségével egyre többet és jobban tudtam nekik segíteni a problémáikban az elmúlt két évben.

A dolgozatomhoz használt mérésekben igyekeztem figyelembe venni a gyermekek korából adódó behatás nélküli fejlődését is, és így következtetéseket levonni a Tanoda sikerét illetően.

1.1. Mi a Tanoda és kiknek szól?

A Tanoda elsősorban egy esély. Esély a nehéz sorsú, hátrányos helyzetben élő gyermekek számára. A tanoda lehetőséget biztosít nekik a kitörésre, megadja a lehetőséget egy más, egy jobb életre.

A tanoda programok az elmúlt években több száz hátrányos helyzetű gyermek számára jelentettek biztos pontot. A tanodák ugyanis három alappilléren működnek: a felzárkóztatáson, a szociális kompetenciák hiányainak pótlásán, valamint hasznos időtöltés lehetőségének biztosításán. Például a pályorientáció keretén belül az üzemlátogatások, előadások, hagyományőrzésen belül a helyi tájházak meglátogatása, kulturális ismeretszerzésen belül a helyi múzeum állandó és éppen aktuális kiállításainak megtekintése, és még sorolhatnám a programokat, melyekkel igyekszünk a gyermekek látókörét és tudását bővíteni.

A tanoda elsősorban a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, főként roma származású gyermekek számára létesült. Ezt a későbbiekben kiegészítették még az állami nevelt és a mai politikai helyzetből adódóan a migráns fiatalokkal. Ez a lépés azért volt szükségszerű, mert az állami gondozásban lévő gyermekek kitörési lehetőségei igencsak korlátozottak,

az iskolai lemorzsolódás egy részét ők képezik, így evidens volt az ő részükre is kiterjeszteni ezt a programot.

A tanoda korcsoportját megnézve az elmúlt években arra a következtetésre juthatunk, hogy a célcsoport egyre fiatalabb. Az első körös tanodák a 17-19 éves korosztályt célozták meg. Az elképzelés az volt, hogy ebből a rétegből is mind nagyobb számban tanuljanak tovább a fiatalok felsőfokú intézményekben. Az idő múlásával azonban több és több probléma merült fel. Itt többek közt gondolok a belső motiváció hiányára, vagy a már rossz otthoni életmód teljes elsajátítására, amin változtatni szinte lehetetlen ebben a korban. Így egyet lépve lefele, már a 13-16 éves korosztály lett a célcsoport. Azonban a mostani tanoda működése alatt már felfedeztünk ismételt hiányosságokat, amik a célok megvalósítását igen megnehezítik. Többek között az alapvető szociális kompetenciák erős hiányosságai, mint például az illemszabályok nem megfelelő ismerete, ami a társadalmi beilleszkedés egy alappillére, vagy a konfliktuskezelési, kapcsolat kialakítási és kommunikációs problémák, melyek a beilleszkedésüket még inkább nehezítik. Ezen okokból kifolyólag több kollégával abba az irányba hajlunk, és azt tekintjük célnak, hogy a korosztályt eggyel még lejjebb kellene vinni, így a gyerekek alsós korukban, szinte még egész kicsin kerülnének be a programba, ahol még nagyobb odafigyeléssel tudnánk formálni őket, mint az általános iskolák, hiszen itt a gyermekek egyéni foglalkozásokon, korrepetálásokon, fejlesztéseken vesznek részt, ami ezeknek a gyerekeknek a lehető leghatékonyabb felzárkóztatási módszere. A címben feltett kérdésre azonban több válasz létezik. Én ebből hármat szeretnék kiemelni.

Az első: *„az 1993. évi LXXIX. Köznevelési törvény 2003. szeptember 1-jétől hatályos 95. § (1) m) pontja szerint, az oktatási miniszter köznevelés-fejlesztéssel kapcsolatos feladata közé tartozik „a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességét segítő iskolán kívüli foglalkozása (tanoda)” kidolgoztatása, elterjedésének támogatása.”* (Németh 2008–2009: 5)

A második: *„a 2005-ben kiadott, a tanodák szervezését szolgáló módszertani segédanyag meghatározása értelmében a tanoda „olyan intézmény, amely iskolán kívüli foglalkozás keretében a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, közülük is főként a hátrányos megkülönböztetés miatt még nehezebb helyzetben lévő romák iskolai sikerességét, továbbtanulását kívánja elősegíteni, ezáltal javítva későbbi esélyeiket a munkaerőpiacon való érvényesülésre és a társadalmi integrációra.”* (Németh 2008–2009: 5)

A harmadik pedig: *„A tanoda civil vagy egyházi szervezetek által működtetett intézmény, amely délutáni foglalkozásokkal segíti a hátrányos helyzetű gyerekek iskolai*

tanulmányait elsősorban képességfejlesztő programokkal, de még inkább azért, hogy a tanulóhoz való pozitívabb viszony kialakítására törekszik.” (1)

Úgy gondolom ez a három meghatározás lefedi a tanodával szemben állított elvárásokat, a tanoda elsődleges feladatait, kikörvonalazódik egy irányelv is, melynek mentén működik ez az intézmény.

1.2. A Tanoda előzményei

A tanoda kifejezés csak itthon, Magyarországon használatos. Külföldön is vannak hasonló törekvések, melyek ezt a programot már megelőzték.

A tanoda törekvései amerikai kutatóktól származnak. Itt három nevet érdemes megemlíteni, mégpedig Armort, Mortimoret és Epsteint, akik a gyermekek iskolai eredményessége és a szülők iskolával való kapcsolata közti összefüggést vizsgálták.

Mortimore egy londoni általános iskolát vizsgált, ahol arra a következtetésre jutott, hogy azoknak a gyermekeknek jobb az iskolai teljesítménye, akik szülei rendszeresen részt vettek az iskola életében. Elláttak bizonyos iskolai feladatokat és szívesen vettek részt bármely rendezvény szervezésében, tehát a pedagógusok és a szülők közt a kapcsolatteremtés rendszeres volt. (Torgyik 2004: 32–40)

Armor az amerikai kisebbség közoktatásban való fejlődését vizsgálta, ezért kifejezetten olyan általános iskolákban végezte vizsgálatait, amelyekbe afroamerikai gyermekek jártak. Arra a konszenzusra jutott, hogy azok az afroamerikai gyermekek sikeresebbek a tanulásban, akik szülei aktívan vesznek részt az iskola mindennapjaiban. (Torgyik 2004: 32–40)

Epstein is hasonló megállapításra jutott vizsgálatainak során. Ő azonban ennek hátterére is nagy hangsúlyt fektetett, melyben kifejtette, hogy az iskolai rendezvényeken való alacsony szülői részvétel oka általában a szülők negatív érzése az iskoláról. Ha egy szülőnek rossz tapasztalatai vannak gyermekkori iskolai élményeiben, akkor felnőttként is igyekszik kimaradni a közoktatási életből, illetve próbálja elkerülni az érintkezést a pedagógusokkal, amivel a kapcsolatteremtést a minimálisra korlátozza. (Torgyik 2004: 32–40)

Epstein ezen okok megszüntetésére hat együttműködési típust fejlesztett ki, melyek ezeket a gátakat csökkenthetik, a szülők bevonása által pedig gyermekek iskolai sikeressége javulhat, mely alapja a jövőjüknek. (Torgyik 2004: 32-40)

Ebből jól látszik, hogy a Tanoda-programok irányelveit döntően Armor kutatásaira és Epstein második típusára alapozták, melynek lényege, „*hogya a nyelvi, etnikai, kulturális kisebbséghez tartozó tanulók és szülei megosztják kultúrájuk és szokásviláguk értékeit gyermekeik iskolai közösségével.*” (Torgyik 2004: 32-40)

2. Tanodák Magyarországon

2.1. Egyenlő bánásmód elve

Századunk egyik égető problémája az egyre jobban szétnyúló társadalmi olló, melyet a nemzetiségi kérdés is súlyosbít. Amint tanulmányaink alatt láthattuk, ez a kérdéskör rendre a rasszok elleni még agresszívabb diszkriminációba, vagy az adott társadalom legalsó rétegének kirekesztésében, megbélyegzésében látta a megoldást, ezzel mély ellenszenvet és gyűlöletet teremt az emberekben ezen embertársaik iránt. Így nem egyszer ezek az emberek ki voltak szolgáltatva a társadalmi atrocitásoknak. Az Európai Unió és a Magyar Kormány épp ezért igyekszik ezt a kérdést a lehető legbékésebbúton és leghatékonyabban megoldani. Az első lépés az *egyenlő bánásmód elvének* megteremtése volt. Ennek a lényege, hogy minden joghasználót azonos helyzetekben azonos bánásmód illessen meg. Ugyan azon szabályok vonatkozzanak minden emberre, és mindenkit elvek mentén vizsgáljanak ki előítéletek nélkül. (2)

A másik fogalom, az esélyegyenlőség, melynek célja, hogy a különböző szociokulturális háttérrel rendelkező gyermekek az élet minden területén egyenlő esélyekkel jussanak érvényre.

Ma ez főként az oktatásban jelent kihívást. Ennek érdekében az intézmények igyekeznek ezt inklúzióval megoldani, melynek lényege, hogy ne csupán fogadják például a sajátos nevelési igényű (SNI), beilleszkedési, tanulási magatartási nehézséggel küzdő (BTMN), hiperaktív (ADHD) és hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket, hanem befogadják, azaz megfelelő eszközöket, szakembert és környezetet biztosítanak tanulmányai sikerességében.

2.3. Esélyegyenlőség a Tanodákon keresztül

Egy mai modern társadalomban releváns kérdés az esélyegyenlőség, ami a romák esetén nagy jelentőséggel bír. Egyrészt ma Magyarországon a 2011-es

népszámlálás adatai szerint 308 957 roma él, (3) mely a lakosság nagyjából 3,1% -át teszi ki. Ez a számadat már elegendő ahhoz, hogy a roma fiatalok iskolába való integrációja egyre nagyobb hangsúlyt kapjon, ahogy az az elmúlt években ez látható is volt.

Másrészt a kulturális különbségek, melyek a származásból adódnak. A roma fiatalok körében ugyanis a tanulás, tudás kisebb jelentőséggel bír, náluk a család a meghatározó, illetve a tradíciók szigorú betartása és átadása a következő generáció számára. A korai gyermekvállalás pedig a múltban gyökerező szokás. (Janky 2005: 136–148) Vannak azonban már törekvések ezen hagyományok fellazítására, mint például tiszta roma lakta falvakban maguk közül választanak tanult vezetőt, akinek a meglátásait és javaslatait elfogadják, azonban erre csak egy-két példát láthatunk.

Harmadszor pedig az alacsony iskolai végzettségükből adódó korlátolt munkapiaci versenyképességük (4) az, amely nehéz anyagi körülmények közé juttatja őket, mely a kultúrájukból és nézeteikből adódik.

1. diagram (5)

A Tanoda program elsősorban hátrányos helyzetű roma fiatalok megsegítését tűzte ki célul. A pályázati kiírásokban való ciklusonkénti változtatások azonban mára már inkább a hátrányos helyzetű szóra tették a

hangsúlyt, ennek ellenére a roma származású gyermekek minimum arányát meghatározták.

2.4. *Az első lépések* (Tiszavölgyi 2006)

Az első Tanoda pályázat kiírására 2005-ben került sor. Ezt a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program Irányító Hatósága írta ki, melyben szakmai támogatást nyújtott az Oktatási Minisztérium és megvalósulásában részt vett az Oktatási Minisztérium Alapkezelő Igazgatósága. A pályázat hivatkozási száma **HEFOP/2004/2.1.4**. A program célkitűzései a következők voltak: egyrészt a hátrányos helyzetű gyermekek, főként roma származású fiatalok továbbtanulási esélyeinek javítása, mely a munkaerőpiaci lehetőségeiket és a társadalomba való beilleszkedésüket is javítja, másrészt a Tanoda-programok elterjesztése a hátrányos helyzetű régiókban, harmadrészt pedig a már jól működő Tanodák fejlesztése. Szarvas ebben az első körös Tanoda-programban akkor még nem adott be pályázatot. Ennek több oka is volt. Elsősorban a Cigány Kisebbségi Önkormányzat semleges hozzáállása.

2005-ben újabb pályázat került kiírásra az úgynevezett második körös tanodákra **HEFOP/2005/2.1.4. B** kóddal. A program célkitűzése az előzőekhez képest kibővült. A célcsoport annyival egészült ki, hogy már a kiírásban is feltüntették a halmozottan hátrányos helyzetű, elsősorban roma származású gyermekek mellett az állami nevelt gyermekeket. Szarvas ismételen nem indult a pályázaton, annak ellenére, hogy az elbírálás során előnyt élvező, a pályázati kiírásban szerepelt megyék közt Békés megye is szerepelt. (7)

2.5. *Egyszer minden elkezdődik* (Tiszavölgyi 2006)

A Szarvasi Ifjúságért Akciócsoport Egyesület végül a **2006-2007-es** tanévben pályázott, így a Tanoda-program városunkban is megkezdhetette működését. A pályázatot a Cigány Kisebbségi Önkormányzat is támogatta, melynek elnöke lett a tanodavezető. A szarvasi tanoda a Cherbo – Csodaszarvas – Tanoda nevet kapta. A tanoda működését több városi szervezet és intézmény is támogatta. A program ebben a városban is kimondottan a hátrányos helyzetű, nehéz sorban lévő roma származású

gyerekek felzárkóztatását, megsegítését, iskolai lemorzsolódásuk csökkentését tűzte ki célul.

A pályázati időszak befejeztével a SZIA Egyesület továbbra is figyelemmel követte a gyermekek sorsának alakulását. A program ugyan véget ért, azonban ezeknek a gyermekeknek továbbra is szükségük volt egy olyan helyre, amely biztonságot nyújt nekik. Ezért Szarvas Város Önkormányzata a tanodának átadott létesítményt tovább is biztosította számukra. Működtetését azonban átadta az Emberöltő Alapítványnak a pályázaton nyert eszközökkel együtt. A nyitva tartást heti egy alkalommal tudták biztosítani szabadidős programok és korrepetálás céljából. 2008-ban, a pályázat lezárultával „a kiírók az egyértelmű szakmai elvárások és egységes irányelvek érdekében megalkották a tanodák szakmai dokumentumát „*Tanodák minőségbiztosítási eszköztáráról*” címmel.” (Némethné – Tóth 2016)

Ezután egy újabb pályázati kiírás jelent meg **TÁMOP-3.3.5/A/08/1** azonosító kóddal, „Tanoda típusú programok támogatása” címmel. A célcsoport bővült. Már nem csak a hátrányos, halmozottan hátrányos, főként roma, és/vagy gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekek, hanem menekülteket befogadó állomásokon, illetve kísérő nélküli kiskorúak otthonában élő migráns fiatalok is a Tanoda célcsoportjává váltak. (8)

A sikeres pályázatot követően a Tanoda további működését nagymértékben megkönnyítette, hogy az eszközöket és bútorokat megörökölte az előző tanodától, így a pályázaton nyert teljes finanszírozási összeget a gyermekekre tudták költeni. Ebben a pályázati ciklusban már a tanoda standard elvei szerint kellett a működést biztosítani. Ebből kifolyólag az utánkövetési kötelezettség, mint új szakmai elem is megjelenik, aminek nem csak a mentorok felkészítésében, de a dokumentációban is meg kell jelennie kötelező elemként. (Némethné – Tóth 2016)

Az egyik utolsó Európai Unió által támogatott felzárkóztatási pályázat, mely kimondottan a Tanoda típusú programokra íródott 2015 végén jelent meg **EFOP-3.3.1-15** kódszámmal. A pályázat célja a jól működő és helyi igényekhez alkalmazkodott sikeres tanodák működésének támogatása, fejlesztése, tudásuk és tapasztalatuk megosztása. A célcsoport fejlesztésével kapcsolatos célkitűzések során főként a roma tanulók komplex személyiségfejlesztése, életpálya-építése, valamint a matematika-logika, szövegértés, tanulási módszertan és szociális kompetenciák területének fejlesztésére fektetett nagy hangsúlyt a pályázat és annak kiírói. Ezek

mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapott a tehetséggondozás, melynek alappillére a *minden emberben van valami érték* című mondat, mely a mai pedagógia jelmondata. (9)

A kódszámmal feltüntetett és kifejtett pályázatokat mindannyiszor sikeresen nyerte meg a szarvasi fenntartó, amely az „*Emberöltő*” Alapítvány. Ennek a meg nem szakadt sikeres pályázati programsorozatnak és a fenntartási időszakokban önkéntesként részt vevő pedagógusoknak és munkatársaknak köszönhető, hogy a szarvasi tanoda igazodott a helyi igényekhez és sikeresen működik a mai napig. Sikerének bizonyítéka, hogy a legutolsó pályázaton nem csak a Csodaszarvas Tanoda nyert támogatást, de egy kistérségi tanoda megnyitására is sor kerülhetett Csillagtúra Tanoda néven.

A Csillagtúra Tanoda székhelye Békésszentandrás, azonban a település a gyerekek indikátorának mindössze 1/3-át adja. Ennek oka a már említett kistérség fogalom. A tanoda ugyanis vállalta, hogy fogadja a Szarvas városon kívüli kistérségbe tartozó célcsoportnak megfelelő és rászoruló gyerekeket Kondorosról, Kardosról, Csabacsüdről, Örménykútról és az ezekhez a településekhez tartozó külterületekről.

A békésszentandrási tanodát a letűnőfélben lévő, de még mindig elég magas létszámmal rendelkező tanyavilág hívta létre, mely településformának Békés megyében nagy múltja van, tekintve a történelmi hátterét a régióknak.

Az új tanoda létrejöttében a szarvasi Csodaszarvas Tanoda igényes szakmai háttere és pontos anyagi elszámolása, valamit immár több mint tíz éve tartó sikeres működése is segített, hiszen a közös fenntartó lévén mintegy referenciaanyagként szolgált a pályázati elbírálás során.

3. A Csodaszarvas Tanoda működése

3.1. Fenntartó

A Csodaszarvas Tanoda fenntartója az „*Emberöltő*” Alapítvány”. Az alapítványt 2005-ben hozták létre Szarvas város felelős vezetői. Az alapítvány, vezetőjénél foga, aki a Szarvasi Család- és Gyermekjóléti Központ vezetője is egyben, főként a szociális ágazat terén tevékenykedik. Az alapítvány fő célja a családok, és magukra utalt emberek életében keletkező súlyosabb problémák kezelésében való aktív segítségnyújtás, illetve ezeknek a prevenciója a rendelkezésükre álló eszközökkel. Az alapítványnak a segítségnyújtásra jól felkészült szakemberek segítséget

tudnak nyújtani a felmerülő krízishelyzetekben. A problémák közös megoldása mellett azonban nagy hangsúlyt fektetnek az öngondoskodó családmodell kialakítására. Ennek kivitelezéséhez a szakemberek rendszeres továbbképzésen, tréningeken, valamint szakmai konzultációkon, tapasztalatcseréken vesznek részt. (Némethné – Tóth 2016)

3.2. A Tanoda elhelyezkedése

A Csodaszarvas Tanoda Szarvas város belvárosi részében található. A tanoda a Pedagógiai Szakszolgálat épületének egy leválasztott komplex épületrésze, melyben található három tágas helyiség, melyek különböző funkciókat töltenek be, valamint négy kisebb helyiség. Fekvését illetően az általános iskolák 50%-hoz 2 percre van gyalog, a másik feléhez pedig 10 perc járásnyira, ami azt bizonyítja, hogy központi helyen fekszik, illetve könnyen és gyorsan megközelíthető, így az infrastrukturális feltételeknek is eleget tesz.

3.3. Kötelező alapidokumentumok

Annak ellenére, hogy a Tanodák nem számítanak közoktatási intézményeknek, ugyanolyan szigorú kötelezettségek és előírások, valamint adminisztratív tevékenységek vonatkoznak rájuk is, mintha a közoktatás alapintézményei lennének. Tehát a Tanodáknak is rendelkezniük kell bizonyos alapidokumentumokkal meg kell felelniük a tanoda satandartban foglaltaknak. Ezek a következők:

- pedagógiai programja;
- a tanoda működésének szabályait rögzítő szervezeti és működési szabályzat;
- a fenntartó és a megvalósítók által közösen összeállított házirend;
- a megvalósítók munkaköri leírása;
- a megvalósítók önéletrajza, a végzettsége(ke)t igazoló bizonyítványok, oklevelek;
- utánkövetés anyagai. (Németh 2008–2009: 5)

Emellett a szarvasi tanoda alapidokumentuma még a környezet fenntarthatósági terve is. Ez tükrözi a fenntartó Európai Unió értékekhez

való elkötelezettségét, illetve annak a felismerését, hogy a jövő generációját nem szabad megfosztani igényeik kielégítésétől saját igényeink javára. A fenntartó többek között olyan célokat tűzött ki, mint például, hogy előnyben részesíti a környezetbarát termékjellel ellátott papírt, illetve az újrahasznosított anyagokból készült papírt, vagy hogy csökkenti a papírhulladék mennyiségét, vagy gépek vásárlásakor a kombinált, anyag- és energiatakarékos irodatechnikai eszközöket preferálja. (Tóth 2016)

3.4. „Pedagógiai program”

A cím első látszatra megtévesztő lehet, hiszen a tanodák nem minősülnek oktatási intézménynek. Azonban az itt folyó személyiségfejlesztés, korrepetálás és pályaaorientációs sorozatok megengedik a kifejezés használatát.

A Csodaszarvas Tanoda és a Csillagtúra Tanoda is öt alaptantárgyból vállal felzárkóztatást: matematikából, magyar nyelv és irodalomból, angol nyelvből, informatikából, valamint történelemből. A korrepetálásokat a tanodák által kötelezően előírt bemeneti mérés alapján jelölik ki a gyerekeknek. Minden gyermek egyénre szabott tanulási tervvel rendelkezik, melyet a tanodában dolgozó pedagógusok a tanodamunkatársakkal együtt állítottak össze. A bemeneti mérést követően egy egyéni fejlesztési tervet kell kidolgozni a tanuló részére, melyben az erősebb képességekből kiindulva kell fejleszteni a gyengeségeket. Az egyéni fejlesztési terv egy átfogó, általános célokat meghatározó, az egész tanodai ciklusra kiterjedő terv. Ez alapján kell megírni az egyéni haladási naplót, melyben pontosan meg vannak határozva a fejlesztendő területek feladatokra lebontva. Ehhez pedig társul egy órarend, mely meghatározza a gyerekek korrepetálási idejét délutánonként. A gyermekek járhatnak egyszerre több fejlesztésre is, de kettőnél több nem ajánlott az iskolai leterheltség mellett. Személyiségfejlesztést különböző programokon keresztül igyekszünk megvalósítani. Például rendszeresen részt vettünk a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (KEF) által szervezett éjszakai sportrendezvényeken, mely a sport által kiválóan szemléltette a csapatszellem kialakításának folyamatát, fejlesztette az együttműködést, az összetartást, érzékeltette az összetartozás erejét, valamint, hogy minden egyes közös pillanat egy közösségről szól, melyben nincsenek egyének és a csapat érdekeit kell szem előtt tartani.

Ezen kívül igyekszünk a gyerekekben a hagyományok, gyökerek fontosságát erősíteni. Ezt hagyományőrző programokon keresztül törekszünk kialakítani, nyomatékosítani. Ilyen program volt a Szlovák tájház meglátogatása tárlatvezetéssel, vagy az Urbancsok tanya, ahol még tradicionális kenyérlángost is készíthettek a gyerekek, vagy a Ruzicskay Alkotóházba tett látogatás csak hogy néhányat említsek.

3.5. Mentorság

A pedagógiai munka személyiségfejlesztő részét a mentorok végzik. A mentorok a szociális szférából kerültek ki, hogy feladatukat minél hatékonyabban kivitelezék, valamint azért is, mert ebből az ágazatból kikerülő mentoroknak van már esetleges ismeretsége a családdal, így még eredményesebben tudnak segíteni a gyermek fejlődésében.

A mentori feladatok azonban sokkal összetettebbek. A mentoroknak nem csak a gyermek személyiségfejlődésében kell szerepet vállalnia, de ezen kívül a családokkal is állandó kapcsolatot kell fenntartania, valamint az oktatási intézményekkel is rendszeresen kell konzultálnia.⁽¹⁰⁾ Ezzel a szoros hálózattal igyekszik a tanoda a gyermek érdekeit előtérbe helyezve a legjobb lehetőségeket biztosítani számára a tanulás és a beilleszkedés terén.

4. Vizsgálataim

Mind a szarvasi Csodaszarvas Tanoda, mind pedig a békésszentandrási Csillagtúra Tanoda szociális hátrányokból adódó nehézségek leküzdésére jöttek létre. A 2000-es évek végén az országban megszületett az egységes tanoda működési szabályzat, mely irányelveket fogalmazott meg, hogy mi is a feladata ezeknek az intézményeknek. A három alappillérből minden tanoda mást és mást hangsúlyoz ki, amit aztán a helyi igényekhez igazít, tehát ahány tanoda, annyi féle működési elv és irány. Ez a két tanoda, melyet vizsgáltam a szociális kompetenciákra fekteti a legnagyobb hangsúlyt. Ez egyrészt jól látszik a mentorok végzettségét illetően is, akik a szociális szférában dolgoznak, valamint azokból a programokból, melyek ezekben a tanodákban megvalósultak. Ilyen program például a hagyományőrzés, melyet különféle előadásokkal és kirándulások során igyekeztünk a gyerekeknek átadni, a gyerekekkel megismertetni, ezzel kapcsolatos ismereteiket bővíteni, vagy a társas kapcsolatok erősítése,

melyet szintén kirándulások alkalmával, illetve különböző rendezvényeken igyekeztünk a gyerekekben fejleszteni.

Ebből kifolyólag vizsgálataim alapját a szociálpszichológia képezi, a mérőeszközöimet is ennek a tudományágnak a mérőeszközei adják. Méréseim során használtam anamnézist, megfigyelést természetes környezetben, interjúkat, valamint kíváncsi voltam a gyerekek önmagukról alkotott képére, és arra, hogy a tanoda és az itt kapott pozitív hatások mennyire befolyásolják két év elteltével ezt a képet, illetve a jövőjükről való elképzelésüket, ezért fogalmazást irattam a mintát adó gyerekekkel „Milyen vagyok, és mi szeretnék lenni?” címmel.

Arra voltam kíváncsi, hogy a településemen, illetve a kistérség Békésszentandrás-Szarvas-Csabacsüd-Kardos-Kondoros vonalon, ahol a halmozottan hátrányos helyzetű családok elég magas számban élnek, valamint a roma lakosok száma is elég magas, mit tud nyújtani, hogyan tud segíteni a tanoda. Ezen kérdések mellé négy hipotézist állítottam fel, melyek nem csak a tanoda által nyújtott lehetőség és segítség hatására irányulnak, de a gyerekek személyiségére, a szülő gyermek kapcsolatára, és hogy a szülő iskola iránti magatartása milyen hatással van a gyermek tanulás iránti érdeklődésére is.

Tehát az **első hipotézisem**, hogy ezek a gyerekek az iskolában a rossz tanuló címet viselik, ezért érdektelenek az iskolai munkával és követelményekkel szemben.

Második állításom a már említett szülői vélemény hatása a gyermek oktatáshoz való hozzáállásához, mely így szól: az iskolával szembeni érdektelenség szorosan összefügg a szülői nemtörődömséggel.

Harmadik hipotézisem a gyermekek érzelmi viselkedésére irányul, mely személyiségüket is nagy mértékben meghatározza: ezen gyerekek viselkedése kiszámíthatatlan és sok esetben az érzéseik vezérlik.

A **negyedik hipotézisem** az, hogy a gyerekek tanulmányi eredményei javulnak a tanodában megvalósuló fejlesztéseknek köszönhetően.

Méréseimet az általános iskola 7-8. osztályosainak korosztályára fókuszáltam. A méréseket két ciklusban végeztem. Az első méréseket akkor készítettem, mikor a tanodába bekerültem. A második mérést pedig a program lezárása előtt végeztem másfél hónappal. A méréseket a mintavételezésem növelése és objektivitása, hitelessége szempontjából kiterjesztettem a két öcsödi, valamint a Gyomaendrődön működő további két tanodára.

4.1. *Első méréseim*

Az első mérésem két anamnézis volt. Az egyik egy átfogó strukturált kérdőív, mely kiterjedt a gyerekek életében lévő fontos területekre, mint az iskola, a család, valamint voltak kérdések, mely a személyiségükre irányult. A kérdőív tizenöt kérdést tartalmazott. A megfigyelés és interjú, mint mérési eszköz természetesen a kérdőívek kiértékelésénél sokat segített, hogy egy egységes képet kapjak a gyerekek tanuláshoz való viszonyáról. A kiértékelést két fő fogalom köré csoportosítottam. Első az iskola, második a család, és annak szerepe a tanulásban.

A másik kérdőív szintén egy strukturált kérdőív volt, mely kilenc kérdést tartalmazott a szülők tanuláshoz, gyermekeik tanulmányaihoz és az oktatási intézményekhez való hozzáállását vizsgálta. Az első két kérdés azonban a roma családok tradícióit és az oktatás kapcsolatának szorosabbá válását elemezte.

Ezt a két kérdőívet együttesen elemzem, mert a két felmérés – a kiértékelés után elmondható –, hogy egy irányba mutat.

Mint már említettem, a szülői kérdőív első két kérdése teljesen más típusú, mint az összes többi kérdés volt. Az első kérdés arra tér ki, hogy a roma nemzetiségű szülők elképzelhetőnek tartják-e a roma hagyományok összeegyeztetését a magyar oktatási rendszerrel. A válaszadók többsége a *nem* választ karikázta be. A második kérdésben arra szerettem volna választ kapni, hogy módosult-e a roma szülők hozzáállása az életszínvonal javítását illetően. A válaszok többsége az *igen*t és a *részben*t jelölte be. A válaszokból látható, hogy hozzáállásuk a társadalomba való beilleszkedéshez jelentős mértékben nőtt, azonban az oktatást még nem érinti ez a javulás. Azt, hogy ennek milyen okai lehetnek, nem tárgyalja a dolgozatom, mert nem is ezen okok feltárása a célom, de mindenképp összefügg a roma kultúra egyik alapvető motívumával, a korai gyermekvállalással, mely sokkal inkább a roma fiatalok lányokat érinti, de a gyermek megszületését követően a fiúk továbbtanulása is szinte lehetetlenné válik, ami a munkaerő-piaci esélyeket drasztikus mértékben csökkenti a mai viszonylatban. Ezzel bővebben Janky Béla foglalkozik.

Méréseim során az első kérdés, amit kiemeltem, a tanulás iránti érdeklődésre irányult mind a szülőknél, mind pedig a gyerekeknél egyaránt egy irányba mutat.

A beszélgetésekből is kiderült, hogy a gyerekek belső motivációja a tanulás iránt jóval nagyobb, mint ahogy az az iskolák visszhangjából kiderül. Azonban ezt a fajta belső hajtóerőt nagymértékben, 71%-ban

befolyásolja az adott tantárgy. Ez általánosságban elmondható minden gyereknél. Mégis fontosnak tartom kiemelni, mert a kérdés a tanulás iránti érdeklődésüket vizsgálta, így a *nem szeretek tanulni* is egy lehetséges válasz volt. A diagramon viszont az is látszik, hogy a mért tanulóknak mindösszesen csupán 6%-a jelölte ezt a választ. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy az ebből a szegmensből érkező gyerekek nagy iskolai lemorzsolódási arányát nem a tanulás iránti érdektelenség adja. Ennek vizsgálata túlmutat ennek a dolgozatnak a témáján, de mindenképp egy sokkal komplexebb kérdéssel állunk szemben, mint ahogyan azt leegyszerűsítjük a mindennapokban.

A következő kiértékelési pont a dolgozatírás előtt lejátszódó lelki folyamatokra tér ki, illetve a rossz eredmények által kiváltott érzéseket vizsgálta. A kiértékelési mutatók szerint ezek a gyerekek negatív érzésekkel állnak egy-egy felmérő előtt. Egyik részről a megszerzett tárgyi tudásukban nem biztosak, másik részről pedig nincs elegendő önbizalmuk ahhoz, hogy elhiggyék, nekik sikerülhet ez a dolgozat. A kiértékelés azt is mutatja, hogy egyáltalán nem érdektelen a gyerekek számára sem a rossz jegy, még ha sokszor ezt is mutatják. Az, hogy mennyire bántja őket is, azt a százalékok is mutatják, valamint a személyes beszélgetések során is elmondták, hogy rosszul érzik magukat emiatt, elszomorítja őket. Az érdektelenségük azonban nem az otthoni szülői közömbösségből adódik, mint azt nagyon sokszor hallani.

Meglátásom szerint közömbösségük lehet egy reakció. Reakció a hátrányos és halmazottan hátrányos gyerekek körében megjelenő skatulyázásra, mint tanári módszerre, valamint reakció a rossz érdemjegyre, mint büntetési eszközre.

További két kérdésben mind a két kérdőívben azt vizsgáltam, hogyan reagálnak a szülők a rossz jegyekre. Itt is azt tapasztaltam a kiértékeléskor, hogy mind a gyerekek válaszában, mind pedig a szülők válaszában ugyanaz az arány jött ki, 90%-ban a szülők elbeszélgetnek gyerekeikkel, ha rossz érdemjegyet kapnak.

Volt egy kérdésem, mely átmenetet képez az iskola és a család között, ugyanis a tanárokhoz való viszonyukat vizsgáltam. Arra jutottam, hogy van egy nagyobb rész, akik tisztelettel vannak tanáraik iránt, van egy kisebb szegmens, aki szereti a tanárait, vannak páran, akik félnek az őket tanító pedagógusoktól, és van olyan, aki teljesen közömbös tanáraival szemben.

Ebből arra következtetek, hogy a gyerekek felnéznek tanáraikra. Olykor ezeknek, a tapasztalataim alapján sokszor nehezen megnyíló, vagy még

inkább kapcsolatteremtő problémákkal küzdő gyerekeknek is sikerül az évek során egy szoros kapcsolatot kialakítani néhány tanárral.

A tanár-diák viszony általában modellezi a gyermek felnőttekhez való viszonyulását, így egy általános képet kaphatunk arról, hogy a gyermek milyen viselkedési mintákat sajátított el az otthoni közegben. A kiértékelés alapján az az álláspontom, hogy ezek a gyerekek ezeket a viselkedési motívumokat többé-kevésbé elsajátították.

A következőkben a család és iskola kapcsolatára kerül a hangsúly. Ezt alátámasztja a szülői kérdőív is, melyben kitértem, és rákérdeztem arra, hogy milyen rendszerességgel kerül elő a gyermek tanulmánya otthoni beszélgetés keretén belül. A válaszok 91%-ban a *napi szinten* választ karikázta be, míg 9% a *gyakran* jelölte meg.

A következő, amire hangsúlyt fektettem az otthoni kulturális közeg. Itt arra voltam leginkább kíváncsi, hogy a gyermekek milyen kulturális példát látnak maguk előtt. Ezért kérdésem a nyomtatott irodalomhoz való hozzáállást vizsgálta. Itt a válaszból ugyan nem derül ki, hogy milyen fajta könyveket vesznek a kezükbe a szülők, de a lényeg nem is az volt, hanem hogy egyáltalán forgatnak-e bármiféle könyvet otthon a mintaadó szülők. A válaszok összességében pozitív képet mutattak. A válaszok többsége igen volt. Ezzel pedig szignifikánsan összefügg a gyerekek olvasására irányuló kérdés, mely azt nézte, hogy a gyerekek szoktak-e olvasni. A válaszok több mint fele igen volt, 35% válaszolt nemmel.

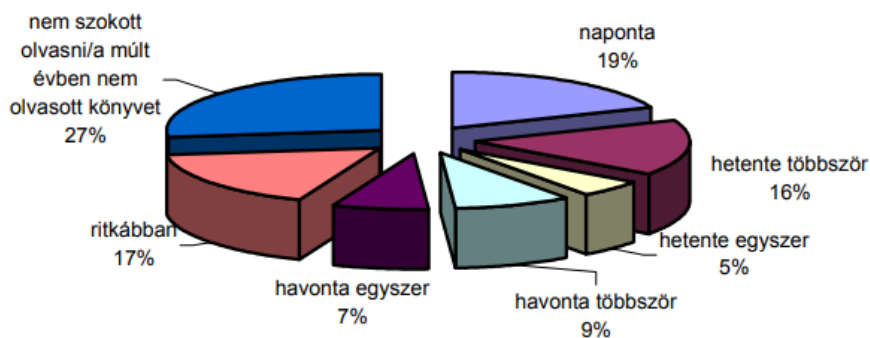
Ebből véleményem szerint leolvasható, hogy azokban az otthonokban, ahol a gyermek azt a példát látja, hogy szülei olvasnak, ott nagyobb eséllyel vesznek a kezükbe könyvet a gyerekek is.

A kérdőívek teljes kiértékelése után, összevetve az interjúkkal és megfigyelésekkel ellentmondásokat tapasztaltam. Azt láttam, hogy ez a két kérdőív nem állja meg a helyét a valóságban. A szépen mutató eredmények valójában falsak, és sok kérdést vetnek fel. Jogosan merül fel a kérdés, ha ezek a gyerekek rendelkeznek a kellő belső motivációval a tanulás iránt, ha otthon a szülőkkel rendszeresen megbeszélik az iskolai dolgokat, ha a rossz érdemjegyek következményeket vonnak maguk után, ha tisztelik és szeretik a tanáraikat és szüleiket is, ha az osztályban megbecsülésnek örvendenek és sok barátal rendelkeznek, ha a társas kapcsolataik megfelelően működnek, ha az összes szociális kompetenciát elsajátították a társadalmi beilleszkedéshez és még otthon rendszeres a művelődés is, akkor mégis miért vannak ezek a gyerekek mégis peremhelyezeten az osztályban, miért ők az ügyeletes rosszak, a tanulmányi eredményük sok esetben miért csak közepes vagy éppen gyenge, miért vannak rendszeres konfliktusaik a

tanáraikkal, iskolatársaikkal? Tehát teljes joggal kimondható, hogy ez a kérdőív igazából nem a gyerekek vagy a szülők valódi arcát mutatja, sokkal inkább azt, hogy melyik társadalmi réteghez szeretnének tartozni a megítélésekkor. Ezek a szülők és gyerekek ismerik a társadalom elvárásait, ismerik a társadalmi viselkedési kánont, ezáltal pontosan tudják, mit várnak el tőlük akár gyerekként, akár szülőként, azonban a szociokulturális közegeből fakadó szakadék és a szociális motívumok nem megfelelő elsajátítása miatt nem képesek teljes mértékben beilleszkedni a társadalom által elvárt szerepekbe.

Ezt alátámasztja például az olvasás kiértékelésekor kapott eredménnyel szembeni országos felmérés, mely egyrészt jól mutatja, hogy a mai magyar társadalom keveset olvas. Ez olvasható le a következő diagramról is. Tehát az ország 27%-a egyáltalán nem olvas könyvet.

A könyvolvasás gyakorisága a 14–70 éves népesség körében, $N=3400$

2. diagram(Gyenes 2005, 2010: 17)

Másrészt pedig egy másik diagram azt mutatja, hogy az alacsonyan iskolázottak és a községekben élők, olvasnak az országban a legkevesebbet.

4.2. Második mérés

A második mérőeszközöm egy fogalmazás volt „Milyen vagyok és mi szeretnék lenni” címmel. A fogalmazást két körben írtam meg a gyerekekkel. Először akkor, mikor a tanodába kerültem, másodjára pedig a tanoda program zárása előtt egy hónappal.

Arra voltam kíváncsi, hogy ezek a gyerekek hogyan látják magukat, mennyire önbizalomhiányosak, vagy adott esetben torz-e a magukról kialakított képük, illetve arra is kíváncsi voltam, hogy a jövőképük milyen, mennyire valósíthatók meg az elképzeléseik, milyen életcéllal rendelkeznek, és ez hogyan változik, vagy változik-e egyáltalán a tanoda hatásának köszönhetően.

Az első körös fogalmazásokat olvasva azt tapasztaltam, hogy ezek a gyerekek sok esetben csak pozitív tulajdonságokat írtak magukról, illetve nagyon kevés volt az a tanuló, aki negatívumokat is meg tudott fogalmazni önmagáról. Meglátásom szerint ezek a gyerekek a fogalmazásaik alapján úgy értékelik önmagukat, hogy a személyiségük rendben van. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy ezek a gyerekek így nem is érzékelhetik, hogy adott esetben mi is a probléma velük, miért vannak sokszor saját osztályukban is perem helyzetben, illetve, hogy a pedagógusnak mi is a problémája adott esetben a viselkedésükkel.

„Talpraesett vagyok, ki tudok állni önmagamért. Segítőkéssz, jószívű vagyok. Otthon sokat segíték édesanyámnak, vigyázok a kistestvéremre, ápolom, gondozom.”

„Jó természetem van, segítőkész vagyok. Otthon szeretek segíteni az udvari munkáiban. Szeretem a mezőgazdaságot, földet, növényeket.,,

Az idézetek is alátámasztják az állításom, miszerint ezek a gyerekek nem látják magukat kívülről, kissé elfogultak önmagukkal szemben.

A jövőképüket illetően szinte minden gyereknek megvoltak a maga céljai. Ezek az esetek 94%-ban a gyerekeknek a vágyai közt mindig valamilyen szakma állt. A fogalmazások elolvasásakor mindösszesen egyetlen egy gyereknél láttam, hogy gimnáziumba szeretne menni, az összes többi tanuló szakiskolát jelölt meg továbbtanulási intézménynek.

„A kérdés arra a válaszra, hogy mi szeretnék lenni: szociális ápoló és gyermekgondozó, amibe gondoskodás, szeretet és törődés kell. Anyuék szerint megvan bennem mindez és a barátaim szerint is.”

„Pályaválasztás előtt vagyok. Nagyon szeretnék festő lenni, nagyon szeretem a színeket. Van fantáziám. ... Szeretek, ami a festőnek fontos tulajdonság mert sokat vannak egyedül így szórakoztatják magukat. Ha nem vesznek fel festőnek, szeretnék énekelni, de erre nincs lehetőségem.”

Ebből is jól látszik, hogy ezek a gyerekek a szakmájuk megszerzése után minél hamarabb szeretnének a munkaerő-piacon elhelyezkedni, hogy minél hamarabb keresővé váljanak. Ennek háttérökai igen sokrétűek lehetnek.

A második körös fogalmazásokban már sokkal reálisabban írnak magukról a tanodás diákok. Ebben már képesek voltak negatív tulajdonságokat is megfogalmazni önmagukról.

„A természetem nem a legjobb, van úgy, hogy nem érdekel semmi és senki. ... Szerencsére sok barátom van, mert több bennem a jó, mint a rossz.”

„Szeretem, ha én vagyok a főnök, ha a többiek ezt nem fogadják el akkor veszekeszek.”

Az idézetekből jól látszik, hogy sokkal reálisabban látják saját személyiségüket. Már nem csak a jót képesek megfogalmazni és kidomborítani, de a negatívumokat is, mely sokat segít nekik a társadalmon belüli elhelyezkedésükben.

A továbbtanulásról alkotott céljaik továbbra sem változtak. Szinte mindenkit abba az intézménybe vettek fel és arra a szakmára, amit szeretett volna tanulni.

Ezekből a fogalmazásokból tehát jól kitűnik a gyerekek személyiségének fejlődése. Természetesen nem mehetünk el amellett a tény mellett, hogy ebben az iskolának és a korváltozásnak is nagy szerepe van, de véleményem szerint a tanodai közeg is sokat adott ahhoz, hogy ezek a gyerekek reálisabban, akár kívülről is lássák magukat, viselkedésüket.

4.3. Harmadik mérés

A harmadik mérés során a szociális kompetenciáikat vizsgáltam. Két mérést végeztem. Egyet akkor, miután odakerültem, egyet pedig másfél évvel később.

A mérés négy területre terjed ki. Elsőnek a társas kapcsolataikat vizsgáltam. Arra szerettem volna választ kapni, hogy a barátaikkal mennyire szoros a kapcsolatuk, illetve különféle szituációkban hogyan viszonyulnak embertársaikhoz. A második terület a konfliktuskezelés. Itt arra voltam kíváncsi, mennyire gyakran keverednek konfliktusba felnőttekkel, illetve az adott vitahelyzetet hogyan kezelik, hogyan oldják meg. A harmadik terület a felnőttekhez való viszonyulás volt, ahol arra voltam kíváncsi, hogy ezek a gyerekek mennyire tisztelik pedagógusaikat és szüleiket. Az utolsó terület, amit megnéztem az az önértékelés, önbizalom. Azt szerettem volna megtudni, hogy ezek a gyerekek rendelkeznek-e kellő önszeretettel, önbizalommal, és hogy mennyire vannak tisztában a saját értékeikkel. A megfigyeléseim is sok szempontból alátámasztották a következtetéseimet.

Az utóbbi mérés eredménye szignifikáns változásokat mutatott az előzőhöz képest. Másfél év után a gyerekek társaikhoz való hozzáállása lassanként pozitív irányt vett.

Míg bemenetkor a gyerekek ítélőképességének alapját a külső értékek képezték, addig a belső tulajdonságokkal, értékes személyiségjegyekkel nem, vagy csak igen kevesen foglalkoztak. A későbbiekben a gyerekek ítélőképessége pozitív irányt mutat. A válaszadók 75%-a karikázta a beszélgetés alapján történő megítélést.

A soron következő kérdésben azt vizsgáltam, hogy a problémáikat milyen gyakran vitatják meg a barátaikkal. Az első körben azt volt tapasztalható, hogy a gyerekek nem szeretnek beszélni az őket bántó dolgokról. Sokkal inkább megtartották magukban, ami egyfajta belső feszültséggé, frusztrációvá alakult, ezáltal sokkal ingerültebbek voltak, hamarabb keveredtek konfliktushelyzetbe. A gyerekek másfél év eltelte után sokkal könnyebben beszélgettek azokról a dolgokról, amik őket nyomasztották.

Elsősorban arra is kíváncsi voltam, hogy ezek a gyerekek hogyan élik meg az olyan helyzeteket, melyekben ők vannak feltüntetve rossznak, míg adott esetben a társ, akivel közösen követték el az adott dolgot, nincs is megemlítve a szidásban. A gyerekek mintegy 50%-a érzi magát szomorúnak, másik 50%-a pedig vagy dühös, vagy felháborodott, ami már egy sokkal indulatosabb érzés. A két utóbbi érzelem szokta kiváltani ezeknél a gyerekeknél a tanárral/felnőttel való konfrontálódást.

A következő kérdésben azt néztem meg, hogy ezek a gyerekek adott esetben milyen eszközzel próbálják meggyőzni kortársaikat a saját igazukról. Az első mérésemkor azt tapasztaltam, hogy sok esetben a hangerő megemelését választják, ami egy agresszív jelleget kölcsönöz ennek a módszernek. Később azonban jól látható a másfél év jótékony hatása. Itt ugyanis a gyerekek legnagyobb hányada a nyugodt hangnemben történő érdekérvényesítést választotta eszközként.

A következő szociális kompetencia terület vizsgálatánál többek között arra kerestem a választ, hogy ezek a gyerekek érzelmeik vezérlése által milyen gyakran kerülnek konfliktushelyzetbe pedagógusaikkal. Az első feltevésemet teljes mértékben alátámasztották az első eredmények, miszerint ezek a tanulók igen sokszor kerülnek vitahelyzetbe tanáraikkal.

A következő felmérés eredményei már jóval biztatóbb képet adtak. A gyerekek nagyobb hányada hajlandó elfogadni tanárai álláspontjait egy-egy dologgal, szituációval kapcsolatban, így a konfrontáció is kisebb arányban van jelen az iskolai mindennapjaikban.

Ebben a kérdéskörben utolsónak azt néztem meg, hogy ezek a gyerekek hogyan élik meg azt, ha valamelyik szülőnek rossz a kedve otthon. A gyerekek 87,5%-át elszomorítja, és mindösszesen csak 13,5%-a érez

félelmet. Ebből arra lehet következtetni, hogy a családokban megvan a szeretet, mint összetartó erő, mely kiegészül az empátiával, így alkotva szoros egységet.

Az utolsó kompetencia terület amit vizsgáltam az önbizalom és önértékelés volt. Az első kérdést kiemeltem, az az volt, hogy ezek a gyerekek képesek-e megjutalmazni önmagukat, ha jó jegyet kapnak az iskolában.

Bemenetkor a gyerekek 75%-a nem tudta és így nem is részesítette jutalomban önmagát, ami az egészséges önszeretet egyik alapvető motívuma.

Az utolsó kérdés, melyet megvizsgáltam, hogy a gyerekek egy-egy feladat előtt állva mennyire hisznek magukban. Az első körös mérésekben ezek a gyerekek félelmet éreztek, úgy gondolták, hogy nem képesek a feladat sikeres elvégzésére.

A kiértékelés után azonban már látszott a fejlődés. A gyerekek egy része már sokkal pozitívabban áll egy-egy feladat megoldásához.

E négy szociális alapkompétencia területének a vizsgálata pontosan rávilágított azokra a területegységekre, melyek fejlesztése sokat segítene a gyerekek beilleszkedési szokásain. A tanodában pontosan ezekre próbáljuk a legnagyobb hangsúlyt fektetni. Nagyon sok személyiségfejlesztő programot szervezünk a gyerekeknek különböző módokon. Például családi napok keretén belül kooperációs játékok formájában. A tanoda munkatársai is elsősorban a személyiség és szociális terület fejlesztését tartják az elsődlegesnek, mely záloga annak, hogy a gyerekek a társadalom értékes tagjává váljanak.

4.4. Idősoros mérés kiértékelése

A tanodák kötelező eleme bemenetkor és kimenetkor egy központilag összeállított felmérő dolgozat, mely tantárgyilag a gyerekek matematikai és szövegértési képességeit méri fel, valamint több területet is felmér, mint például a gyerekek tanulási motivációja, a tanuláshoz való hozzáállása, az attitűdje, vagy éppen az osztályban betöltött szerepe.

Ennek célja, hogy az iskolai lemorzsolódás csökkentése érdekében ne csak a beilleszkedési, viselkedési okok számát redukáljuk, de a tantárgyi, tanulási okok kiküszöbölésében is segítsünk. Ennek érdekében több tantárgyi területen vállalt és vállal a szarvasi Csodaszarvas Tanoda, illetve a békésszentandrásai Csillagtúra Tanoda is felzárkóztató korrepetálásokat. A

korrepetálások öt tantárgyra terjedtek ki: matematika, magyar nyelv és irodalom, angol nyelv, informatika és történelem. Ezen felül pedig a gyerekek kaptak fejlesztést szociális területen is, az alapvető viselkedési mintákat is tisztáztuk velük, általános etikai szokásokról is beszélgettünk, valamint igyekeztünk a gyerekeknek átadni a hagyományőrzés alapjait, és a kulturális, multikulturális értékeket is.

A bemeneti mérés első kérdőíve az attitűdre vonatkozott. Itt leginkább a családi háttérre vonatkozó kérdések voltak a meghatározók. Ennél a vizsgálatnál nem igazán beszélhetünk számottevő fejlődésről. A gyerekek nagyjából ugyanúgy viszonyultak a családdhoz, szüleikhez, a kimeneti mérésekben is, mint a bemenetiben.

A második kérdőív a szociális kompetenciáikat nézte. Ennél a kérdéskörnél leginkább az iskolára, iskolai életre került a hangsúly. Túlnyomó részt a kérdések az osztályban elfoglalt helyükre, az osztályban betöltött szerepükre, az iskolában kialakított baráti körnek a minőségére, nagyságára vonatkoztak. Itt sem volt tapasztalható túl nagy eltérés. A gyerekek még iskolaváltás után is viszonylag hasonló eredményeket produkáltak, mint a bemeneti mérésnél. A vizsgálatból jól kirajzolódott, hogy a gyerekek iskolán, osztályon belüli szerepköre nem változott. Az adott szerepből nem tudtak kilépni. Ennek egyik oka lehet a más megrogzult, felvett szerep, illetve a személyiségjegyeik, melyek az adott szerepbe kényszerítették a tanulót. Az iskolaváltás pedig azért nem hozott mérvadó változásokat, mert a személyiségüket teljes mértékben nem lehetett megváltoztatni, illetve sokan abban a városban folytatták a tanulmányaikat, ahol az általános iskolát is végezték, így sokszor ugyanazzal a közösséggel, csak kisebb nagyobb személycserével, folytatták tovább tanulmányaikat, mint akik az általános iskolában is az osztálytársai voltak.

A harmadik mérés a tanulási motivációt nézte. Itt már mérhető, szignifikáns különbségek voltak láthatók. A gyerekek a bemeneti méréskor negatív eredményt produkáltak. Annak ellenére, hogy minden gyermeknek voltak és vannak céljaik, van jövőképük, attól függetlenül a tanuláshoz passzívan, elutasítóan álltak. Ennek egyik oka a gyerekekkel való személyes beszélgetések alapján a pedagógusaikkal való bizalmatlan kapcsolatban gyökerezik. A másik ok, amit a gyerekek megjelöltek, a tananyag mennyisége és összetettsége. A kimeneti mérés kiértékelése után a tanuláshoz való hozzáállásuk és belső motivációjuk átlagosan 17%-kal lett jobb.

A szövegértési bemeneti mérés eredményei elég nagy szórást mutattak. Átlagban azonban a gyerekek szövegértésének eredménye 43% volt. A

kimeneti méréskor azonban nagyobb javulás volt tapasztalható. Ez egyrészt a gyerekek életkorából adódó kognitív fejlődés eredménye, másfelől az iskolai tanulmányaik tovább haladása, valamint pedig a tanodai korrepetálásoknak volt köszönhető. Kimenetkor a gyerekek átlag teljesítménye 71% volt. Ebből látható, hogy a gyerekek átlagos fejlődése 28%-kal lett jobb.

Az utolsó terület, melyet a kötelező mérés vizsgált, az a matematikai kompetenciákra terjed ki. A bemeneti mérés átlagban nem mutatott jobb eredményeket, a gyerekek teljesítménye mindösszesen 36%-os volt. Ennek okairól is kérdeztem a gyerekeket. A válaszok többsége magát a tantárgyat jelölte meg problémaforrásnak. Külön tanárra nincs otthon finanszírozási lehetőség, a tanmenet feszes tempója nem engedi meg, hogy egy-egy anyagrésznel elidőzzenek. A kimeneti mérés már jobb eredményeket mutatott. A gyerekek átlag eredménye 51%-os lett, ami 15%-os javulást mutat.

A javulási eredmények teljes mértékben megfelelnek a pályázat által előírt követelményeknek, mely kimondja, hogy az egyéni fejlesztési tervvel rendelkező tanulók 70%-ánál 10%-os javulás kell, hogy mutatkozzon. A bemeneti és kimeneti eredmények közti javulás értékei nem túl nagyok, azonban nem is az a célunk, hogy kizárólagosan a gyerekek iskolai eredményességének javítására tegyünk a hangsúlyt. A korrepetálásokkal a célunk az, hogy a gyerekek önmagukhoz való képességeit hozzuk ki. Tehát, ha valaki hármast tanuló, akkor az a gyermek produkálja jegyeiben is a hármast, mely a továbbtanulásában hoz majd sikert. Másodlagos célunk pedig az, hogy a gyerekek felismerjék a tanulásban rejlő lehetőségeket, melyek adott esetben a munkaerőpiacon biztosítanak majd jobb elhelyezkedést.

4.5. Fejlesztő füzetem

A gyerekek szociális kompetenciáinak elősegítése érdekében a Csodaszarvas Tanoda és Csillagtúra Tanoda tanulói közül kiválasztottam a három legrosszabb eredményt produkáló gyermeket. Azért csak három gyermeket emeltem ki, mert a tanoda munkatársak javaslatai, valamint személyes megfigyeléseim alapján is azt tapasztaltam, hogy ezeknek a gyerekeknek a fejlesztése vagy egyénre szabottan, vagy kimondottan mikrocsoportban tud eredményessé válni. A tanodában lévő gyermekek

szinte mindegyike az egyéni foglalkozás útján tud a legsikeresebben fejlődni.

Összeállítottam számukra egy négy szociális kompetencia területre kiterjedő fejlesztőjáték sorozatot. Minden terület nyolc játékból áll. Elsőnek mindig egy diagnosztizáló játékkal kezdtem a füzetben. Ennek lényege, hogy felmérjük a gyerekek képességeit, érzelmi szintjeit az adott területen. Ezt hat fejlesztő játék követi. Ezeket a játékokat igyekeztem minél változatosabbra tervezni, hogy minél több részterület fejlesztésre kerüljön. A játéksorozatok végét pedig egy záró játék teszi teljessé. A záró játék lényege, hogy keretbe foglalja az addig tanultakat. Minden egyes játékot egy beszélgetéssel kezdtem, mely a ráhangolódást szolgálja,

***Szociális kompetenciák
fejlesztése négy területen***

valamint azt, hogy kiderüljön a gyerekek az aznapi játék témájával milyen mértékben vannak tisztában. A diagnosztizáló és záró játékoknál több időt fordítottam a beszélgetésre, mivel az egyik egy témabevezetést igényelt, míg a másik a téma lezárását. Tehát míg az elején a gyerekeket be kellett vezetni az adott területbe, addig a végén egy összegzésre volt szükség, melynek keretén belül a gyerekek kifejthették, hogy mit kaptak ezektől a játékoktól, milyen tapasztalatokat szereztek, milyen érzelmeket váltottak ki belőlük a játékok. Minden egyes játék időtartamát 1,5 órára terveztem. Ez

magába foglalta a játékok elején és játékok végén lévő beszélgetéseket is. A játékokat úgy állítottam össze, hogy a gyermekek számára is érthető legyen, ezáltal egy-egy tanuló is be tudja tölteni a játékvezetői szerepet.

A tanodafüzet megszületésének célja az volt, hogy ezeknek a gyerekeknek is legyen egy olyan fejlesztő füzet a környezetében, melyet bármikor a kezükbe vehetnek akár belső indítatásból, akár külső javaslatra. Úgy gondolom, hogy a személyiségfejlesztés a szociális kompetenciákon keresztül tud a leghatékonyabban fejlődni. Ezeknek a területeknek a fejlesztése véleményem szerint nagymértékben tud hozzájárulni ahhoz, hogy ezek a gyerekek a későbbiek során majd sikereket érjenek el akár a

munkájukban, akár kollegiális viszonylatban, mikor egy csapatként kell majd összedolgozni, és tolerálni a másikat.

5. Összegzés

A kiértékelés után a kapott eredményeket és az ezekből levont következtetéseket összevettem a hipotéziseimmel. Ebből kifolyólag az első hipotézisem, melyben azt állítottam, hogy ezek a gyerekek a rossz a tanuló címet viselik az iskolában, és ebből kifolyólag érdektelenek az iskolával szemben félig igaz, félig pedig nem igazolódott be. A mondat első fele felel meg a valóságnak, mely állításomat a szociális kompetenciák vizsgálata támasztott alá. Abból ugyanis kitűnt, hogy a gyerekeket sokszor az érzelmeik vezérlik, konfliktusaikat, dühüket nem tudják megfelelően kezelni, ebből adódóan magatartásukban, viselkedésükben deviáns elemeket mutatnak, ami hátráltatja őket a közösségbe való beilleszkedésnél, illetve a közösség gördülékeny működését is folyamatosan megakasztja. Az állításom második fele azonban hamisnak bizonyult. Ezt a fogalmazások támasztják alá, melyekből kiderül, hogy ezeknek a gyerekeknek igenis vannak továbbtanulási céljaik, vannak elképzeléseik a jövőjükkel szemben.

A második feltevésem tévesnek bizonyult. A hipotézisem úgy szólt, hogy az iskolával szembeni érdektelenség szorosan összefügg a szülői nemtörődömséggel. Ez egyrészt az attitűd vizsgálatból derült ki, másrészt pedig a megfigyeléseimből. A megfigyelések azonban azt mutatták, hogy maga a feltevésem nem pontos, mert ezt az állítást ennyire egyértelműen nem lehetett volna kijelenteni. Ennél az állításnál ugyanis sokkal inkább a mértéke felől kellett volna megközelíteni, hogy a szülői hanyagság a gyermek tanulmányai felé milyen mértékben jelentkezik, illetve azt, hogy ez miből adódik. Az okok feltárása azonban a dolgozatomnak nem volt része, mert így a dolgozatom meghaladta volna a maximális terjedelmet. A tanoda ennek az érdektelenségnek a vélhető gyökerének a fellazításában, megszüntetésében igyekszik részt vállalni. Ezt a szülők tanodában megvalósuló programokra való meghívásával és a rendszeres családi napokkal igyekszik megtenni. Ennek lényege, hogy a szülőt valamilyen pozitív élmény érje egy olyan „intézményben”, mely hasonlít az oktatási intézményekre. A családi napokon pedig emellett teret biztosítunk, hogy a szülő minőségi időt töltsön gyermekével.

A harmadik hipotézisem teljes mértékben beigazolódott. Tehát ezeknek a gyerekeknek a viselkedése kiszámíthatatlan, és sok esetben az érzéseik

vezérlik. Ezt a szociális kompetenciák vizsgálata támasztotta alá, melyből jól látszott, hogy ezek a gyerekek sokszor nem érzékelik viselkedésük devianciáját, ebből kifolyólag nem értik a többiek miért ítélik el őket, miért nem értenek egyet azzal a helyzetkezeléssel, amit ők alkalmaztak.

Az utolsó feltevésem az volt, hogy ezeknek a gyerekeknek az eredményei javulnak a tanodában megvalósuló fejlesztéseknek köszönhetően. Ez is beigazolódott. Az idősoros elemzés és a szociális kompetenciák vizsgálata támasztotta ezt alá. Az idősoros elemzés kimeneti részénél a gyermekek önmagukhoz képest pozitívfejlődést mutattak eredményeikben, ami a szaktanári korrepetálásoknak köszönhető. A szociális kompetenciák vizsgálatának második mérésénél pedig kisebb mértékű javulás volt látható, ami a tanoda egész munkájának volt köszönhető, és a kompetenciákat fejlesztő játéksorozatoknak, melyet a fejlesztő füzetemben gyűjtöttem össze.

A tanoda azonban nem csak a hagyományos keretek között fejleszti a gyerekeket. A tanoda igyekszik minél több élményalapú programot kínálni a gyerekeknek, hogy a tanulási folyamat észrevétlenül folyhasson. Minden programot egy-egy fontosnak tartott téma köré építünk fel. Ilyen például a pályaorientáció, a hagyományőrzés, a tehetséggondozás. Ezekkel fejlesztjük a gyerekek személyiségét, és ezekkel igyekszünk minél több értéket átadni nekik. Az értékek között szerepelnek a magyar hagyományok, szokások, az európaiságra nevelés, az alapvető etikai és illemtani szabályok, illetve fontosnak tartjuk a helyes és optimális értékrend felállításának a megtanítását is, melynek segítségével a továbbiakban egy prioritási sorrend alapján tud majd élni, tevékenykedni.

A dolgozatomból kitűnik tehát, hogy hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek milyen nehézségekkel küzdenek iskolai éveik alatt, és milyen hátrányokkal a tanulás terén. Az ő eredményes fejlesztésükre azonban nem igazán ad teret az iskolai, melynek egyik fő oka a feszített tanmenet, és az is, hogy az oktatásban mindent átlagos képességű gyermekekre terveztek, így a differenciálás is a pedagógus önszorgalmán és kitartásán múlik.

A vizsgálataimból azonban jól látszik, hogy ezeknél a gyerekeknél nem is lehet szignifikáns, kiugró javulást elérni a tanulmányaik szempontjából. Ami azonban lényeges, hogy a saját képességeinek megfelelő szintet produkáljon a gyermek. Ennek elérése sokszor nagyon nehéz. A gyerekek pedagógusaival való többszöri beszélgetés után tény az, hogy ezek a gyerekek sokszor rész-képesség problémákkal küzdenek, mely nagyban megnehezíti a tanulást számukra. Nem csak érzelmeik kezelésében

fejletlenek, de sokszor a koncentrációjuk, a figyelmük, a hosszú- és rövidtávú-, illetve a szelektív memóriájuk is alacsonyabb szinten van, mint kortársaiké. Ehhez képest nagyon is jól tudják, hogy hol kéne tartaniuk, hogy hova szeretnének tartozni, ehhez azonban segítségre van szükségük.

Ezt a segítséget adja meg a tanoda. Itt önmaguk lehetnek, nem kell szoronganiuk a bántások miatt, nem kell attól tartaniuk, hogy újabb atrocitás, megkülönböztetés, szidás éri őket. Itt egyfajta békére lelhetnek, menedékre, mely segít nekik a beilleszkedésben, a felzárkózásban, a továbbtanulásban, érzelmi instabilitásukban.

A tanoda a gyermek számára egy otthon, az oktatás és a szociális szféra számára pedig egy híd, mely szorosabb összeköttetést tud ezáltal kialakítani, ami sikeresebb együttműködéshez vezet. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 2019. január 1-jétől a tanodák szabályozva lesznek a gyermekvédelmi törvény értelmében. Így a biztos kezdet gyermekházakkal együtt a tanoda már 0-18 éves korig tudja segíteni a hátrányos, eltérő szociokulturális közegeből érkező gyermekeket, ezzel megadva nekik is az életben való elinduláshoz az egyenlő feltételeket, esélyeket.

Források

- Gyöngyösiné Kiss Enikő – Oláh Attila 2007. *Vázlatok a személyiségről – a személyiség-lélektan alapvető irányzatainak tükrében.* Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest.
- Janky Béla 2005. A cigány nők társadalmi helyzete és termékenysége. In: Nagy Ildikó, Pongrácz Tiborné – Tóth István György (szerk.). *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről.* TÁRKI, Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium. Budapest. 136 - 148.
- Némethné Veres Veronika – Tóth Tamásné 2016. „Emberöltő” Alapítvány. Szarvas.
- Dr. Tiszavölgyi Kinga 2006. Multikulturális program hátrányos helyzetű cigány diákoknak. „Cherbo” – Csodaszarvas – Tanoda. *A hatékony tanulást és befogadást segítő program megvalósítása a cigány diákoknak kiegészítő tanulmánya.*
- Torgyik Judit 2004. Hatékony iskola: együttműködő iskola. *Új Pedagógiai Szemle.* 32 – 40.
<https://epa.oszk.hu/00000/00035/00085/> (2018. augusztus 02.)
- Tóth Tamásné 2016. „Emberöltő” Alapítvány *környezetfenntarthatósági terve.* Szarvas.

- Gyenes Edina 2005, 2010 (módosítva). Olvasási szokások. In: Kuti Éva (sorozatszerk.) *Találkozások a kultúrával 5.* Készült a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által, az MTA Szociológiai Kutatóintézetnél megrendelt kutatás keretében. 17.
https://szociologia.tk.mta.hu/uploads/files/archive/Talalkozasok_a_kulturaval_5.pdf (2018. november 02.)
- Németh Szilvia (szerk.) 2008. szeptember – 2009. február. *A tanoda-típusú intézmények működésének, tevékenységének elemzése.* TÁRKI-TUDOK Tudásmenedzsment és Oktatókutató Központ Zrt. Budapest
https://www.romaeducationfund.org/sites/default/files/publications/tanodaelemzes_tarki_ref_08_0.pdf (2018. szeptember 05.)
- (1) Minden, amit tudni akarsz a tanodákról.
http://www.tanitani.info/amit_tudni_akarsz_a_tanodakrol (2018. szeptember 05.)
- (2) Esélyegyenlőség-Egyenlő bánásmód.
http://www.mezosuli.hu/doku/pedprog/06_esely.pdf (2018. szeptember 25.)
- (3) A népesség nemzetiség és nemek szerint.
http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_nemzetiseg (2018. szeptember 29.)
- (4;5) Központi Statisztikai Hivatal. *Munkaerőpiaci helyzetkép 2014 – 2018.*
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkerohelyz17.pdf> (2018. november 10.)
- (6) Modell értékű tanoda típusú (extrakurrikuláris) tevékenységek támogatása a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikeressége érdekében.
<https://www.nonprofit.hu/palyazatok/modell-erteku-tanoda-tipusu-extrakurrikularis-tevekenysegek-tamogatasa-hatranynos-helyzetu> (2018. augusztus 12.)
- (7) Tanoda programok támogatása (HEFOP).
[https://www.hrportal.hu/c/tanoda-programok-tamogatasa-\(hefop\)-20050624.html](https://www.hrportal.hu/c/tanoda-programok-tamogatasa-(hefop)-20050624.html) (2018. augusztus 23.)
- (8) PÁLYÁZATI FELHÍVÁS a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében Tanoda programok támogatása. Kódszám: TÁMOP-3.3.5/A/08/1/KMR
http://www.pafi.hu/_pafi/palyazat.nsf/ervdocidweburlap/5E048E22F9ACCD9EC1257525003DE30A (2018. október 12.)
- (9) FELHÍVÁS hátrányos helyzetű tanulók felzárkózását elősegítő program megvalósítására.

- http://www.pafi.hu/_pafi/Palyazat.nsf/werverv/1AF342F2EA85DBF8C125807C0068CBDE?OpenDocument (2018. szeptember 02.)
- (10) Tanodasz tenderd. <https://docplayer.hu/19508044-1-a-tanodasz-tenderd-celja-3-2-a-tanoda-meghatározása-3-3-a-tanoda-celcsoportja-3-4-a-tanoda-feladatai-4.html> (2018. november 01.)

SZÍNKOTTÁVAL JOBBAN MEGY!

Berta Orsolya Piroska

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Rezümé

Engem régóta foglalkoztatnak a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek reintegrációjának lehetőségei. Céloknak tekintem, hogy tanulmányaik során az SNI-s tanulók a zenei készségfejlesztések hatására hátrányaikból minél többet leküzdhessenek és könnyebben beilleszkedhessenek a társadalomba. A Színkotta módszer és a Kozmutza Flóra Általános Iskola fejlesztési terve alapján saját rendszert dolgoztam ki. Ennek eredményességéről, hatékonyságáról gyakorló pedagógusként győződhetek meg. Módszerem a komplex feladatokkal való zenei készségek fejlesztése. Mivel gyakorlati tapasztalatokat ezek után áll csak módomban szerezni, hipotézisem szerint a módszer segítségével a fejlesztett gyermek könnyebben reintegrálódhat a társadalomba, illetve egyéb készségeire is fejlesztő hatással van. Azaz indirekt módon a teljes személyiség kiteljesedhet.

1. Bevezető

A tanítás-tanulás folyamatát mindig a kölcsönhatás kell, jellemezze. A tanítás csak akkor nevezhető tanításnak, ha az, akit tanítani akarunk, meg is érti, illetve magáévá tudja tenni az adott anyagot. A tanítás nem elsődlegesen csak a tárgyi tudás átadása, hanem legfőképpen készségfejlesztés kell, legyen. Ennek eredményeként alakul ki egy alkalmazható tudás. A pedagógusnak lépésről-lépésre kell kontrollálnia a feladatok és az azok segítségével történő készségfejlesztések mértékét és arányát. Ha a kontroll nem tudatos, a gyermek könnyen megrekedhet a tanulás folyamatában. Aki hivatásként választja a pedagógiai pályát, az törekszik arra, hogy minél több érthető tudást adjon át, a lehető legegyszerűbb, leghatékonyabb és legcélszerűbb módon, ezért összeférhetetlen a kettő, hiszen a kontroll elvesztésével a legcélszerűbb módot is elveszti.

A tapasztalataim alapján egyre több gyermek küzd tanulási nehézségekkel. Ahhoz, hogy tanítói munkámat minél hatékonyabban végezhessem, rátaláltam egy olyan módszerre, amelynek segítségével súlyosan sérült gyerekeknél is fejlődést lehet elérni. Ebből kiindulva

hoznék létre egy szisztémát, amely szerint bármely tanulási nehézséggel küzdő gyermek készségei hatékonyan fejleszthetők lennének.

Dolgozatomban, ismertetem azt a módszert, amely alapjául szolgál majd a saját rendszerem kidolgozásának, valamint, bemutatok egy olyan iskolát, ahol eredményesen használják ezt a módszert.

Kutatásom módszerei a hospitálás, megfigyelés, interjúkészítés. Forrásként a Kozmutza Flóra Általános Iskola dokumentumai, álltak rendelkezésemre.

A saját módszerem kidolgozásához az aktuálisan használt ének-zene tankönyveket használom.

A részletesen kidolgozott „kotta” anyag mellett fejlesztési tervet állítok össze, amelyet tanulási nehézségekkel küzdő gyermekcsoportokban alkalmazok. E tapasztalatok jelzik majd vissza a hatékonyságot, ezek alapján pontosítom, finomítom tovább a szisztémát.

Dolgozatomban az Iskola bemutatása után a Színkotta alapjául szolgáló Ulwila módszert ismertetem, majd magának a Színkotta módszerének, valamint a fejlesztési terv összeállításának szempontjait mutatom be. Végül pedig a 3. osztályos tankönyvből általam átírt népdalon keresztül szemléltetem a később kidolgozandó anyagok átadási formáját.

Az iskola célja nem a mérhető tudás, a tudás mennyisége a lényeg, hanem a zene élményének átadása.

Integrációs elven működik, minél kevesebb fogyatékoságot vegyen észre a külvilág. Tehát a cél a társadalomba való visszahelyezés, minél közelebb legyenek az egészséges emberekhez.

2. A zenekarról

20 éve alakult, először terápiás céllal. Elsőként államilag gondozott gyermekekkel foglalkoztak, így a termetet multifunkcionálisan alakították ki, ami lelki szegénységet okozott, hiszen nap, mint nap a 4 fal között tartózkodtak. A zenekar pedig ebből a környezetből való kiközösítés céljából alakult meg. 2 tanár kezdte, a gyerekek pedig eleinte csak hallgatták, kis idő múlva rádöbbenek, milyen fogékonyak a zenére. Ezért a két pedagógus keresni kezdett egy olyan módszert, amelynek segítségével a zene átadható lesz a korlátozott gyerekek számára is. Egy továbbképzés során megismerkedtek egy holland gyógypedagógus Jeanette Barentsen módszerével, aki kidolgozott egy zenei írásrendszert, amely egyetlen

lépcső, a szín-hang egyeztetés közbeiktatásával lehetővé teszi bármely dal elsajátítását.

3. Kozmutza Flóra Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Egy iskola, amely dolgozatom kiindulópontja, egy olyan intézmény, ahol csak speciális nevelési igényű (SNI) gyerekekkel foglalkoznak.

70 < közepes intelligencia	}	A gyermekek korlátozottságának súlyosságát meghatározó elnevezések. Régebbi, ma már nem használatos megfogalmazás.
50-70 imbecillis		
30-50 debil		
30 > idiotizmus		

50-70 tanulásban akadályozott	}	Speciális nevelési igényű tanulók (SNI) (mostani elnevezés)
20-50 értelmi akadályozott		
20 > súlyosan akadályozott /		
/ halmozottan sérült/ részképesség zavaros		

3.1. Zenetanítás folyamata

3-4 évet szánnak csak ritmustanításra, mire egyenletessé tudják tenni. Miért pont a szintetizátor a domináns? Mert a legkönnyebben megszólaltatható hangszer, kísérő automatikával rendelkezik, amely nagyobb produktum a gyermek fülének, mert zenekari hangzást is tud biztosítani, ez motiválja a gyereket.

Ekkor még dallam nincs, csak kíséretet játszik, ilyenkor a ritmusfejlődés a jellemző, megtanulja hallani az elcsúszást, a melléütést. Ennek a fejlődését segíti nagyobb ütemben a szintetizátor, ezért is hasznos, ajánlott ennél a módszernél használni.

A szólamok számának csak a gyerekek száma szab határt, a szintetizátor segítségével komplett szinfónikus zenekart lehet összerakni.

Aki mindezt oktatja, vagy oktatni szeretné, annak rendelkeznie kell minimális zenei előképzettséggel, hiszen az adott, tanulandó mű átírásakor figyelni kell mindenre, például a keresztek száma, a feloldójelek, a ritmusváltás, ismétlőjelek stb.

Cél: A kísérő automatikát minél inkább háttérbe szorítani, elhagyni, a ritmus szólamokat ennek helyébe tenni, annyira felfejleszteni, hogy ne tűnjön fel az automatika hiánya.

Komolyzenét, népdalokat, de főleg könnyűzenét oktatnak.

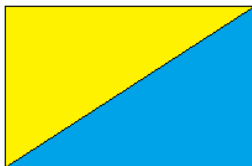
4. A Színkotta módszerről

Jeanette Barentsen módszere Heinrich Ulrich Ulwila nevű módszerén alapul, az alapötlet tőle származik. A különbség abban mutatkozik meg, hogy az Ulwila csak a tanulásban akadályozottakkal foglalkozik, ahol más az értelmi szint, és más a módszertan is, mint Jeanette módszerénél, amely középsúlyos és súlyos esetekkel foglalkozik (20-50 IQ). A hangok színekben való leképezésénél is mutatkozik különbség, hiszen amíg az Ulwilában árnyalattal vannak meghatározva a hangok, addig Jeanette módszerében ellentéteket raknak egymás melletti billentyűkre, a minél nagyobb kontraszt elérése érdekében.

Hangok leképezése:

Sárga	– C	} Ez az átváltás csak a pedagógusoknak fontos, a gyerekek csak a színeket tudják, a hangokat nem. A kottán ezeket a színeket kis téglalapokként láthatjuk, amelyek a meghatározott színre vannak befestve és a hangértéknek megfelelő hosszúságúak.
Kék	– D	
Barna	– E	
Zöld	– F	
Piros	– G	
Szürke	– A	
Fekete	– H	

A félhangok jelölésére (1. ábra) is van módszer: az adott téglalapot az átlójánál behúzott vonallal két egyenlő részre osztják, a két részt pedig a kívánt félhang színeire festik, azonképpen, hogy a félhang mellett két oldalról található egész hang színeit választják ki.

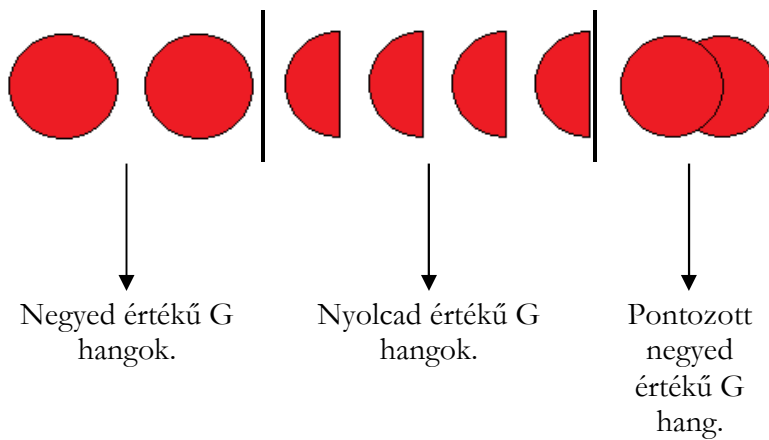

→ Cisz

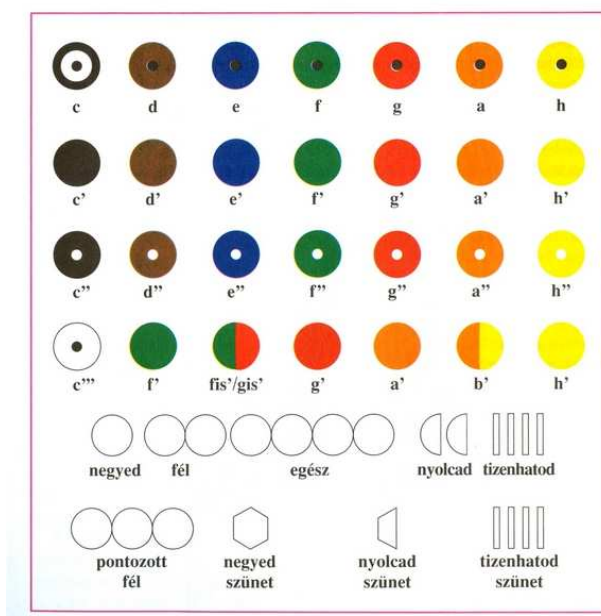
1. ábra. Félhangok jelölése

Hangértékek

4.2. Ulwila: Ritmusértékek és hangok jelölése az Ulwila módszerben (2-3. ábra)

2. ábra

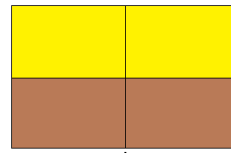
3. ábra

Jeanette Barentsen: Ritmusértékek és hangzatok a Színkotta rendszerében (4-5. ábra)

Hang értéke, lehet negyed,
nyolcad. (D)

4. ábra

Kettős hangzat: C-E

5. ábra

Meghagyja a teljes szabadságot, a kották átírásánál, a hangok formázásánál is, így minden a gyermek képességeitől, gyakorlottságától függ.

Fejlesztő hatás a zene szeretetén túl:

- Egymásra való odafigyelés
- Tolerancia képessége
- Közösségtudat fejlődése
- Színpadi jelenlét (önértékelés, önbecsülés fejlődhet együttesen)
- Színpadi tapasztalat (otthonosan mozogjon)
- Általános műveltség
- Többi csoporttal való együtt mozgás (fellépések során)
- Belső integráció
- Viselkedési normák kialakítása (fellépésekkor és a próbán is)
- Társadalmi konvenciók (ezen szabályok megértése, gyakorlása, megtanulása)
- Teljes külső integráció (2 normál csoport előtti/utáni fellépés során következik be).

5. Egyéni fejlesztési terv egy normál iskolában

A foglalkozásokhoz, mint az egészséges gyermekeket foglalkoztató iskolákban, éves tervet írnak, ez egy éves fejlesztési terv, amely itt látható:

EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV

2017/2018.

Név	-
Osztály	3.
Születési idő	-
Anyja neve	-
Lakcím	-
Dg.	Diszlexia, diszgráfia, figyelemkoncentrációs nehézség BNO: F81.0 F81.1
Szakértői vélemény száma	-
Kontroll	2018/2019-es tanév január-március

Fejlesztési feladatok:

- Sikerélményhez juttatással, sok dicsérettel szorongás oldása
- Önbizalmának erősítése
- Gondolkodási funkciók fejlesztése
- Részképességek fejlesztése
- Diszlexia-diszgráfia reedukáció
- Matematikai készségek fejlesztése
- Differenciált feladatadás
- Tantárgyi felzárkóztatás.

fejlesztendő területek	módszerek	eszközök
Nagymozgások	- járások, mászások, kúszások, csúszások, fordulások	egyensúlyozó labirintus, babzsák, sál, építőkocka,
Alapmozgások gyakorlása	- speciális járások – lábujjon, sarkon, talp élen	hulahoppkarika, vödör, különböző labdák, szék, bot, szigetelő szalag,
Egyensúlyérzék fejlesztés	- hintázó, utánozó játékok - ugróiskola - alakzatok bejárása - térbeli mozgás verbalizálása	ugrókötél, pingpongütő

<p>Keresztcsatorna fejlesztés</p> <p>Tónus gyakorlatok</p>	<ul style="list-style-type: none"> - labdagyakorlatok - mozdulatok végzése szóbeli utasítás szerint – fekvő, ülő, álló – helyzetben, csukott szemmel is összetett több ütemű feladatok - nyújtás, lazítás, tónusfokozás 	
<p>Testséma fejlesztés</p>	<p>saját test észlelésének, tudatának fejlesztése, saját test körberajzolása</p> <ul style="list-style-type: none"> - testrészek megnevezésének gyakorlása, funkciók ismeretének kibővítése - páros testrészek funkcióinak gyakorlása - jobb-bal irányok saját testen - utasítások alapján testrészek megérintése azonos és ellentétes oldalon, csukott szemmel is - társ által érintett testrész megnevezése tükros gyakorlatok - érzékszervek differenciálása, funkciók ismeretének bővítése - rajzok kiegészítése - gyakorlatok összekötése verbális megfogalmazással 	
<p>Téri tájékozódás</p> <p>Síkra vetített elhelyezések, irányok</p>	<p>tárgyak elhelyezése, elhelyezkedése – verbális megfogalmazások - helymeghatározások, utasítások követése -</p>	<p>játéktárgyak tárgyképek, tükör, szöges tábla feladatlap, tablet, ceruza Logico</p>

	<p>kirakások négyzethálón, utasítás szerint - helyzetek meghatározása - rajzok másolása hálón, rácsszerkezetben - viszonyítások verbális megfogalmazása - elnevezések használata eszközhasználat során</p>	
<p>Finommozgások, grafomotoros fejlesztés</p>	<p>tépés, nyírás, hajtogatás, gyurmázás, gyöngyfűzés - rajzolás és festés - mozgások végzése taktilis-kinesztetikus irányítással - csipeszelés - sógyurma - termékek ragasztása - dróthajlítás - labdagörgetés - kartonvarrás - betűelemek, betűk vázolása természetes anyagokba</p>	<p>Ügyes ujjak, Colorama, fűzőcske, gyurma papírok, hurkapálcika nagy gyöngyök, vastag damil ragasztó, boríték, csipeszek, magok természetes anyagok</p>
<p>Vizuális észlelés Alak-háttér differenciálás Rész-egész viszonyok Azonosságok, különbözőségek Gestalt-látás fejlesztése Észlelési állandóság fejlesztése Szeriális soralkotások</p>	<p>rajzok, formák, betűk, számok, - jelek keresése halmazban - kiemelés színnel - szétvágott képek, betűk, - számok összeillesztése - felismerése, verbális megfogalmazása, bemutatása - válogatások - osztályozás szín, forma, minta stb. alapján - szóalkotási feladatok, kódolt betűrejtvények - szótagismétlések keresése - hiányos rajzok, formák, betűk, számok kiegészítése - puzzle -szétvágott</p>	<p>eMentor, feladatlap, Tablet, Puzzle, fa óra kartonformák, eseménykép rejtvény képek, betű és szóképek Logico</p>

	<p>képek, fotók, színezők - forogtatás - különböző látószög - különböző távolság - rakosgatással, cselekvéses feladatokkal - korong, pálcika, termékek - formákkal, betűkkel, számokkal, rajzolással – nyomhagyással</p>	
<p>Auditív észlelés Hallási differenciálás Szeriális soralkotások Alak-háttér differenciálás</p>	<p>zörejek, hangok (taps, koppantás, dobantás, kulcs, papír stb.) - hangszerek felismerése, megkülönböztetése, helyének meghatározása - hosszú, rövid differenciálások - szó jelentésének megváltoztatása - Hol hallod? - Mit hallasz? - hangoztatással: hangszerek, zörejkeltő eszközök, beszédhangok - zörejek, hangok kiválasztása zajban és megnevezése</p>	<p>Katicás hangszerkészlet triangulum Xilofonos hangszerkészlet (segítség tablet), kulcs papír, telefon, poharak, kendő szavak, zipzár, tépőzár Ablak-zsiráf, betűkártyák rajzok</p>
<p>Vizuomotoros koordináció Szenzoros integráció</p>	<p>alakzatok, formák bejárása - labirintus - rajzzal megoldható feladatok - mozdulatok követése képről, rajzról - formák kirakása elemekből - labda dobása, elkapása, gurítások - eszközök használata - vonalvezetés nagy térbe</p>	<p>ceruza (színes is), zsírkréta csomagolópapír, szalvéta, vízfesték színes lap, krepp papír, ragasztó zsinegek, hurkapálcika, kavicsok szigetelő szalag, léggömb, mágnes labda, labirintus, Logico termékek, mintalapok logikai lapok, pontháló</p>
<p>Idői orientáció</p>	<p>események felidézése, illusztrálása - napirend</p>	<p>fa óra, falióra, naptárak fotók, fa naptár,</p>

	<p>kialakítása - születésnapok- jeles napok, ünnepek számontartása - képregény rajzolása - családi, rokoni kapcsolatok (szülő, nagy szülő, gyermek stb.)</p>	<p>időszalag fejlődés képsorLogico</p>
<p>Figyelem fejlesztése Rövid távú figyelem, összpontosítás Kedvelt tevékenységek körének bővítése, tartós figyelem kialakítása</p>	<p>koncentrációs gyakorlatok - kiemelt részek keresése - értelmes szavak keresése - kakukktójas - Mi változott? – tárgyakkal, rajzzal, mozdulatokkal - Egyforma? Nem egyforma? játék - Hányszor szerepel... feladatok - utánozó játékok - tiltó játékok - hírvivő - történetek meghallgatása, elmesélése - társasjáték - kirakós, összerakós játékok</p>	<p>Fa dominó, Tic tac bumm junior társasjátékok hangszerek, lámpa, tükör bevásárló lista, feladatlapok csoportkép, Logico</p>
<p>Emlékezet fejlesztése Vizuális, akusztikus, verbális</p>	<p>rövid versek, dalok, mondókák, - sorolók megtanulása - szó sorok visszmondása - képek felsorolása - memória játék - asszociációs játékmozgás utánzás - hangok utánmondása</p>	<p>Fa memória, képek, kontúrkép verses, mondókás könyvek, logikai készlet, négyzetháló, lottó meseképek, táblák, gyűjtőfogalmak színes rúd készlet, kép-írott betű</p>
<p>Beszédértés, nyelvhasználat, kommunikáció</p>	<p>a nyelvhasználatot fejlesztő gyakorlatok - cselekvések végrehajtása, szóbeli megfogalmazása - figyelés másokra -</p>	<p>Tic tac bumm junior, mesekönyv gyermekújság, folyóirat, ceruza gyurma, CD, CD lejátszó, tablet</p>

	beszédkedv fokozása - instrukciók megértésének fejlesztése - beszédmotorikum fejlesztése - szókincs fejlesztése - szómagyarázatok, rokon értelmű szavak - szó-kép megfeleltetések - rejtvények	
Olvasási technika javítása -	fixáció fejlesztése - látószög növelése - jelfelismerési gyakoraltok - szópárok olvasása - hiányzó betűk pótlása - hibás szavak javítása - nyomdahibás szavak olvasása - hibás neonreklámok	Feladatlapok, EMentor, Meixner: Én is tudok olvasni
Értő olvasás fejlesztése	rövid szövegek (ismeretterjesztő szövegek), viccek olvasása - közmondások, szólások olvasása – magyarázatok, jelentés ábrázolásarajzzal - mondatcsíkok rendezése - címadás - szöveg tagolása	versek, ceruza, papír Meixner: Én is tudok olvasni mondatcsíkok, szókártyák
Számolási, matematikai ismeretek	szám- és mennyiségfogalom erősítése - nagyságviszonyok - kirakósok, számlálások, rendezések - hosszabb, rövidebb, ugyanakkora - bontás, pótlás - számköri ismeretek: soralkotás, rendezés -	számegyenes, számkártyák feladatlapok, táblázat eMentor, Logico memória játék, abakusz szorzó-, osztókártya összeadás és kivonás kártya

	<p>nagyságviszonyok, számszomszédok, számegyenes - helyiérték táblázat használata: leolvasás, elhelyezés, helyi érték, alaki érték, valódi érték - számképző játékok - kivonás technikájának gyakorlása: mondóka, írányok - szorzó táblák memorizálása - bennfoglaló táblák memorizálása</p>	
<p>Írás, helyesírás fejlesztése</p>	<p>biztos betűismeret, betűtívesztések korrekciója - betűsorok, betűoszlopok olvasása - szótagok olvasása, szógyűjtés adott szótaggal, szótagokból szavak alkotása - szavak, szóoszlopok olvasása a diszlexia reedukációs terápia ütemezésszerűen - szavak jelentése, értelmezése – összekötés rajzzal - rövid mondatok, szövegek olvasása – kérdésre válaszadás - történet mondatainak sorba rendezése - betűk szabályos írása, kapcsolása</p>	<p>betű és szókérttyák feladatlapok</p>
<p>Gondolkodási műveletek</p>	<p>megkülönböztetés - azonosítás - összehasonlítás - csoportosítás – válogatás, párosítás stb. - osztályozás –</p>	

	sorképzés, besorolás - konkretizálás - általánosítás - analízis - szintézis - következtetés	
--	--	--

6. Hospitálás I. – 3. osztály

Osztályfőnök: Pajer Eszter (gyógypedagógus – tanító szakon végzett)

Osztály létszáma: 7

Tanulók: Legtöbben rendellenességgel születtek (pl.: Down-szindróma), így súlyosan illetve középsúlyosan értelmileg akadályozottak. Néhányan pedig születéskor közvetlenül, avagy születésük után érte őket valamilyen külső behatás, ami miatt akadályozottak lettek (pl.: kullancscsípés kiváltotta Lyme-kór).

Reggel: Sorakozó osztályonként kettes sorban, az aulában. Már itt elkezdődik a motiválás az órára vonatkozóan, csendre intik őket.

1. Óra – Mozgás

Leülnek egy padra, majd tornasorba állítja őket. Egyesével hívja, majd állítja őket sorrendbe. Motiváció: aki egész órán jól teljesít, az nyomdát kap, az óra végén

- 1) Bemelegítés: Futásos gyakorlatok, zenére
- 2) Főgyakorlat: Akadálypálya
- 3) Játék

1. Bemelegítés (együtt végzik)
 - 1.1. Zenére futás két zsámoly körül, zene megállására felvesznek egy testhelyzetet és megtartják (Szoborjáték). Ezt 3x végrehajtják.
 - 1.2. Zenére futás, majd a zene megállására párt keresnek.
 - 1.3. U.a., mint 1.2., ez után pedig minél gyorsabban fel kell futniuk a lépcsőn.
 - 1.4. U.a., mint 1.2., ez után pedig odafutnak a párjukkal a padhoz és felállnak rá.
 - 1.5. U.a., mint 1.2., utána pedig amilyen gyorsan csak tudnak, le kell ülniük a padra.

Ismételt tornasor

- 1.6. Mondókázva gimnasztikáznak, minden mozgás valamilyen jelenséghez, vagy állathoz van hasonlítva, hogy könnyebben megértsék, mit, miért csinálnak.
- 1.7. Minden rész után leülnek, a feladat bemutatásához, amelyet a padról felállva, egyesével mutatnak be.

2. Főgyakorlat: Akadálypálya (egyesével, pedagógus segítségével)

- 2.1. A padon, mellső középtartásban mennek végig. Motiváció: az az ügyes, aki egyedül végig tud sétálni rajta.
- 2.2. A bordásfal 6. fokára felrakja a tanító a padot (így készítve emelkedőt), amelyre felmennek mellső középtartásban, felkapaszkodnak a bordásfalra, végigmennek rajta, majd lemásznak.
- 2.3. A padot lentebb téve, ugyanaz a feladat, mint az előbb, a végén pedig 2 zsámolyból és egy szivacsból készített alagúton kell átmászniuk.

3. Játék (együtt játszanak, a pedagógus és a pedagógiai asszisztens is beállnak)

- 3.1. Farokfogó – 1 fogó, a többiek az egerek, a cél, hogy minden farkat összegyűjtsön. 2x játsszák el, más-más fogóval.

Az óra végén leülnek a padra, egyéni értékelés után kapják meg (vagy nem kapják meg) az ígért nyomdát. Ez után tornasorba állnak, majd elköszönés után elmennek átöltözni.

Megjegyzés: A tanító végig segítőkész volt, kedves és igyekezett mindenben a gyerekek kedvében járni. A zenével a főgyakorlatot is élvezetesebbé tette. Motiválni pedig a nyomdával és a szavakkal kiválóan rendet tudott tartani. Jól bánt a gyerekekkel, hallgattak rá. (gyógypedagógussal)

2. óra – Kommunikáció

- 1) Leteszik a padra a fejüket, pihennek egy kicsit, majd mondókával kezdenek.
- 2) Elmondják, ki van itt és ki nincs, majd a tanító egyesével mindenki elé letesz 3 képet, amelyből ki kell választaniuk, melyikük ők, fel kell ismerniük magukat a képen. Akinek ez nehezebben megy, csak két képet kap.
- 3) Miután mindenki felismerte a saját képét és feltették a táblára őket, énekelnek.

- 4) Megbeszéljük, milyen idő van, milyen évszak, ennek megfelelően átállítják az erre használt táblát.
- 5) Előveszik az ősztündér bábuját, (amely egy felöltöztetett, feldíszített fakanál) és énekelnek neki.
- 6) A tanító elindít egy zenét, ami az őszi ruhákról szól, ezzel vezeti rá őket, az óra fő témájára.
- 7) A zene végighallgatása után a pedagógus, kérdéseket tesz fel az őszi ruhákkal kapcsolatban.
- 8) A tanító elővesz egy zsákot, amelyben ruhák vannak. A gyerekek kihúznak belőle egy darabot bekötött szemmel. A pedagógus kiteríti előttük, segít nekik végigtapogatni, majd rá kell jönniük mi is az a ruhadarab. Ezeket a legkevésbé aktív és fejlett gyermeknek adják, hogy öltöztesse fel velük a babát, időjárásnak megfelelően (zokni, nadrág, pulcsi, kabát stb.).
- 9) Kapnak egy tálat, ami tele van rizzsel, a rizs alatt pedig a baba ruhái vannak elrejtve (a figura és a ruhák papírból vannak és lamináltak). A gyerekek feladata, hogy sorba állítsák a ruhákat, felvételi sorrendnek megfelelően. Ezek után pedig ebben a sorrendben rakja rá a babára.
- 10) Kapnak egy színezőt, amin csak az őszi ruhákat kell kiszínezniük.
- 11) Mindenkit megdicsér, egyénileg értékeli mindenkit.

Megjegyzés: A pedagógus kedves, érzelemmel motivál (szomorú vagyok / boldog vagyok), kedves a gyerekekkel, hallgatnak rá. (az osztályfőnökkel – gyógypedagógus)

3. óra – Ábrázolás

Egy fát fognak készíteni, amelyet egy A/4-es lapra ragasztanak. A törzse előre ki van vágva, azt csak rá kell ragasztaniuk, a levele pedig vattakorongokból lesz (személyenként 7 db), amelyekre pipettával víz és vörös ételfesték keverékét csepegtetnek, így a fa levele színes lesz. Ez után pedig felragasztják a lapra a leveleket is.

- 1) Megbeszéljük, mit fognak csinálni, milyen eszközök kellenek hozzá. Felrakja a táblára az eszközök kinyomtatott, laminált képét, majd magát a folyamatot, hogy hogyan fog elkészülni a mű. (Eszközök: A/4-es lap, ragasztó, kivágott barna papír a fa törzsének, vattakorong, vörös ételfesték, víz, tálka, pipetta).
- 2) Mondókával bemelegítik az ujjukat.
- 3) Segítséggel lépésenként elkészítik a fát.

Megjegyzés: A pedagógus segít azoknak, akiknek kell, végig kedves, bár a gyerekek már fáradtak, próbálja minél élvezetesebbé, érdekesebbé tenni az órát az osztályfőnökkel.

4. óra – Ének

- 1) Eléneklük a már tanult őszi illetve nyári dalt: A part alatt; Évszakok (csak a nyári és őszi versszakot éneklük). Megbeszélük, melyik dal miről szól.
- 2) Megmutat egy képet, amin az Érik a szőlő c. dal van lerajzolva.
- 3) Elmondják az ősszel kapcsolatos, már ismert mondókájukat.
- 4) Zenehallgatás (együtt éneklük a zenével)
- 5) A tanító felrak őszi képeket a táblára, amely a Hej a sáji piacon c. népdalt takarják. Bemutatja, majd a felmerülő idegen szavakat elmagyarázza.
- 6) Megtanulják a szöveget közösen, többször elmondják együtt soronként. (Hallás utáni szöveg és daltanítás)
- 7) Megkérdezi, milyen őszi gyümölcsöket ismernek, majd megbeszélük, milyen ételleket lehet készíteni az almából.
- 8) Megdicséri az arra alkalmas gyerekeket.

Megjegyzés: A pedagógus, aki tartja a foglalkozást nem gyógypedagógus, ez a módszerén és a gyerekek viselkedésén is megfigyelhető. Nem motivál kifejezetten, ha valaki nem megfelelően viselkedik, kiabál. Nem türelmes. A gyerekek nem figyelnek rá, rosszközlnek, vagy a padon fekszenek. Az eszközöket nem készítette elő óra előtt, hanem óra közben keresgéli őket.

7. Hospitálási tapasztalatok, konklúzió

A hospitálásom során a legfontosabb tapasztalatom az volt, hogy bármely tantárgy tekintetében, létre lehet hozni egy olyan komplex feladatot, amely az adott tantárgyon belül több, más képességet is fejleszt. Arra a következtetésre jutottam, hogy mivel ez az ének-zene területére is vonatkoztatható és ennek keretén belül egyébként is rengeteg képességfejlesztés zajlik, így specializált komplex feladatokkal a kritikus területeket hatásosabban lehet fejleszteni. A színekotta módszer segítségével a már említett feladatokat egyszerűsíteni lehet, viszont ugyanaz a hatás érhető el vele.

Ennek értelmében célokom tehát az, hogy a lehető legtöbb képességet, a lehető legegyszerűbb és legcélszerűbb módon fejlesszem. Az SNI-s

gyermeknél ez különösen fontos a felzárkózás miatt. Úgy gondolom, hogy ennek a szisztémának a segítségével nagyobb esélyük van a sikerességre és a teljes azonosulásra.

8. Saját fejlesztési terv kialakítása

Ezek után állítom össze a saját fejlesztési tervemet, amely szintén egy évre szól, havi felbontásokban, felhasználva a két fentebb látott fejlesztési tervet, az elsős zene tankönyvet, valamint a szinkotta módszert. A tankönyv menetétől nem térek el, ezzel is növelve a gyermek felzárkózási esélyeit, mivel úgy gondolom, hogy egy más tematikával csak összezavarodna.

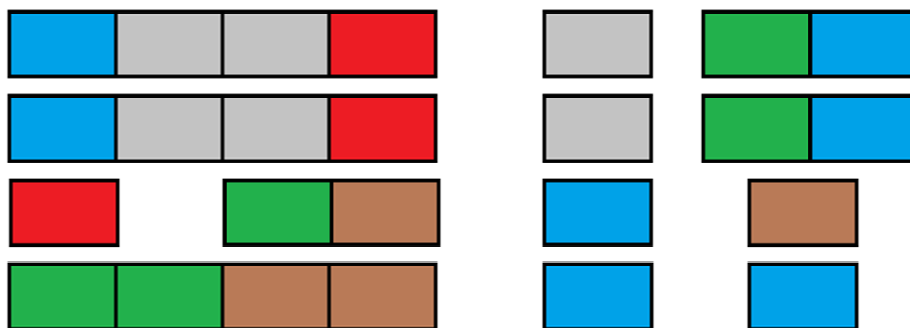
Fejlesztési terv: Tartalmilag és felépítésében megegyezik a normál iskolákban használttal. Gyermektől és tanulási nehézségtől függően más és más. Egy általános váz azonban leírható:

- A gyermek neve, évfolyama vagy csoportja
- A sajátos nevelési igény típusa – súlyossági foka
- Anamnesztikus adatok
- Szakértői bizottság szakvéleményében foglalt státusz, diagnózis, fejlesztési javaslatok
- A gyógypedagógus saját megfigyelésin, felmérésein alapuló státusz, egyéb
- szakemberek megfigyelésin, felmérésein alapuló vélemény összegzése
- A fejlesztés célkitűzései (elsődleges, általános, részletezett)
- A fejlesztés területei (ezen belül területenként: cél meghatározása, feladatokra bontás,
- Alkalmazott módszerek, eljárások és eszközök)
- A fejlesztés értékelésének szempontjai, a visszacsatolás módja
- A hatások és változások megállapításának módja, gyakorisága, dokumentálása, az értékelés eredményeinek hasznosítása a motivációban, további fejlesztésben
- A fejlesztés megvalósulásának keretei gyakorisága, időtartama
- A foglalkozásokon alkalmazott módszerek, eszközök, eljárások
- Kiegészítő egyéb szolgáltatások jelzése (pl. logopédia, gyógytestnevelés, mozgásterápia stb.) gyakoriság, az ellátás formája

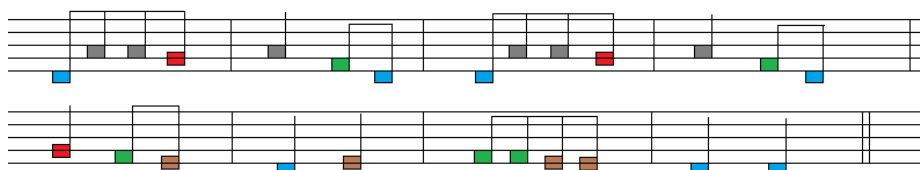
A területek, amelyeket a módszer segítségével fejleszteni szeretnék, többek között: rövidtávú memória, ritmusérzék, vizuális memória, tempótartás, szabálykövetés, jelrendszerek használata, elvonatkoztatás, rész-egész viszony (analízis-szintézis), olvasási készség.

Az év befejeztével 3 eredmény lehetséges: a gyermek sikeresen követi az új módszert, valamint a többi társával egy szintre került, nagyon jól halad; optimálisan halad; illetve egyáltalán nem halad jól a módszer segítségével sem. Ezek után pedig a következő évre vonatkozóan a gyermek haladási ütemét megfigyelve írhatunk újabb fejlesztési tervet, sikereseknek esetleg még több feladattal, az optimálisan haladóknak esetleges segítő, szemléltető eszközökkel, a még látványosabb fejlődés érdekében, a nehezen haladóknak szintén szemléltető eszközök, segítő, rávezető- és egyszerűbb feladatokkal.

Későbbi tanításhoz a Szegény legény vagyok én c. népdal (6-7. ábra):

6. ábra

7. ábra

Összegzés

Jelen kutatásom csupán az Ulwila, a Színkotta módszer illetve az iskola fejlesztési tevékenységének megismerésére terjed ki. További kutatásokat a saját pályám során fogok végezni, amelyhez a fejlesztési terv konkrét feladatait a már összeállított szempontok szerint fogom konkretizálni.

A Színkotta szisztémája és a speciális fejlesztési terv meghatározza a majdani szemléletmódot. Céлом, hogy a saját fejlesztési tervem, a zenei készségek fejlesztésének segítségével le tudjanak küzdeni a tanulók az eleve adott hátrányaikból minél többet. Meggyőződésem, hogy egy jól kidolgozott, alapos rendszerezés után, jó eredményeket lehet elérni a szisztéma segítségével. Ez azonban egy évekig tartó rendszeres fejlesztést, korrigálást igénylő folyamat.

A szisztéma tökéletesítése után viszont a dolgozatom elején megfogalmazott cél, miszerint bármely tanulási nehézséggel küzdő gyermek fejleszhető, elérhetővé válik. Véleményem szerint a zenei fejlesztés hatással van az összes többi készségre, azaz az elsajátítás folyamata minden területen érzékelhető változásokat hoz létre.

Felhasznált irodalom

- Albertné Balogh Márta 2016. Harmadik daloskönyvem. Eszterházy Károly Egyetem – OFI. Eger.
- Fekete Andrea 2007. Ének-zene munkafüzet. Eszterházy Károly Egyetem (Apáczai Kiadó Kft.). Eger.
- Kelemen Judit 2018. Ének-zene tantárgy-pedagógia. Líceum Kiadó. Eger.
- Kozmutza Flóra Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény: Helyi tanterv
- Kozmutza Flóra Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény: Készségfejlesztő iskolai tanterv
- Süle Ferenc 2015. Első daloskönyvem. Eszterházy Károly Egyetem – OFI. Eger.

A SZÁMÍTÓGÉPES JÁTÉKOK SZTEREOTÍPIÁINAK MEGÍTÉLÉSE

Butt Tímea – Czikora Réka

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Rezümé

Napjainkban nagyon fontos szerepet tölt be a számítógép használata, és nagyon sokan töltik szabadidejüket számítógépes játékokkal. Ezért fontos tartottuk megismerni az erre vonatkozó köztudatban elterjedt sztereotípiákat, véleményeket. További célunk volt a legfontosabb sztereotípiák objektív vizsgálata. Ezek a következők: a számítógépes játékok kiszorítják a társadalomból a személyt; a reflex, a szem-kéz koordináció és a térlátás képességekre hatással van; érzékszervi romlást okoz; függőséget okoz; agresszivitást vált ki; a tanításban kismértékű szerepet tölt be. Vizsgálati módszereink közé tartoztak a szakirodalmi elemzések, az általunk összeállított kérdőívek, az interjúk, a kis létszámú csoportos viták, játékkísérletek, óratartás. Vizsgálatunk a kérdőív kitöltésekor (375 fő) minden korcsoportra kiterjedt, de legtöbben (66%) az általános iskolások és felsőoktatásban résztvevők voltak, így a további módszereink (interjú, vita, játékkísérlet, óratartás) erre a két korosztályra vonatkozott. Az általános iskoláskorúak és a felsőoktatásban résztvevők aránya közel azonos volt. Az interjú 15 személlyel történt. A vita 2 kis létszámú (6-6 fő) csoportban valósult meg. A játékkísérlet 40 fővel végeztük, melyben az általános iskoláskorúak és a felsőoktatásban résztvevők azonos létszámú csoportok vettek részt. Az óratartás egy tanítási módszertani vizsgálat volt a Minecraft Education Edition nevű számítógépes játékprogrammal, melyben 4 általános iskolás osztály (kísérleti és kontroll) vett részt. Ezek alapján megállapítottuk, hogy a számítógépes játékok fejlesztik a reflexet, a szem-kéz koordinációt, a térlátást, nem vezetnek érzékszervi romláshoz, nem szorítják ki a társadalomból a személyt, hiszen a különböző szociális képességek nem mutattak negatív változást és a játékkísérletben résztvevők folyamatosan kommunikáltak társaikkal. Továbbá a lövöldözős számítógépes játékok függőséget és agresszivitást válthatnak ki. A „tanításban betöltött kismértékű szerepe” sztereotípiát megcáfoltuk, hiszen az eredmények javulást mutattak, ezért erre vonatkozó hipotézisünk teljes mértékben megvalósult. Úgy gondoljuk, hogy vizsgálataink, a köztudatban elterjedt sztereotípiák igazolása vagy cáfolása segíti a pedagógusok munkáját, a digitális gyermekek megismerését.

Bevezetés

Napjainkban nagyon fontos szerepet tölt be a számítógép, az okos telefon használata, és nagyon sokan töltik szabadidejüket az ezeken keresztül

történő kapcsolattartással és játékokkal. Ezért fontosnak tartottuk megismerni az erre vonatkozó köztudatban elterjedt sztereotípiákat, véleményeket. Általában az emberek semmi pozitívumot nem látnak abban, hogy valaki hosszabb időn keresztül játszik digitális játékokkal, inkább a negatívumok kerülnek előtérbe.

A dolgozatunk témája a számítógépes játékok sztereotípiáinak megítélése. A sztereotípiát Csepeli György (2001) a következőképpen fogalmazta meg: *„Sztereotípiá az, amikor valamilyen tulajdonságot rendelünk egy csoporthoz, egyúttal annak minden tagjához. Ilyen például, amikor valaki úgy gondolja, hogy a nők, minden nő, gyenge, gondoskodásra szorul. A sztereotípiák is többféle dologra vonatkozhatnak, legjellemzőbben mégis az emberekkel kapcsolatban merülnek fel”*¹

Kazai Anita cikke² megragadta figyelmünket, melyben a Worlds Adrift nevezetű játék lehetőségeit is taglalta: a játékosok repülőgépeket építenek és szigeteket fedeznek fel. Kazai (2015) szerint: *„Ez az első olyan számítógépes játék, amely beépíti a valódi fizikát és az ok-okozatiságot egy masszív online világba, írja a New Scientist című tudományos ismeretterjesztő magazinban Chris Baraniuk.”*³ Továbbá a szemproblémák kezelésére is jótékony hatással bír az előbb említett játék. A pozitív hatásokat vizsgálták még Bowler, Jacinta (2017), Beda, (2016), Szabó (2016); Grozdts (2017), Marczin (2015). Természetesen a számítógépes játékok negatív hatásairól is folytak vizsgálatok. Dia 2017-es kutatásában az agresszív számítógépes játékok agykárosító hatásáról írnak. A videojáték káros lehet az agyra állítja Hegyeshalmi (2015) cikkében. A videojátékok ártalmas hatásairól ír még Antalpali (2016) is. A közvéleményben a mai napig inkább csak a számítógépes játékok (későbbiekben minden digitális eszközön megjelenő játékokra így fogunk utalni) használatának negatívumai vannak feltüntetve. Ezt a problémakört vizsgáltuk és próbáltuk a köztudatban elterjedt véleményeket igazolni vagy cáfolni.

¹ Csepeli György Szociálpszichológia

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_szocialpszichologia/ch09s04.html (Megtekintve: 2018.07.11.)

² Kazai Anita Gyógyító hatásúak a számítógépes játékok?

https://szimpatika.hu/cikkek/6550/gyogyito_hatasuak_a_szamitogepes_jatekok (Megtekintve: 2018.08.04.)

³ Kazai Anita Gyógyító hatásúak a számítógépes játékok?

https://szimpatika.hu/cikkek/6550/gyogyito_hatasuak_a_szamitogepes_jatekok (Megtekintve: 2018.08.04.)

Külön figyelmet fordítottunk a Minecraft Education Edition programra, mely amellet, hogy egy játék, egyben egy új tanítási módszer is. A Minecraft Education Edition programról azt kell tudni, hogy ez a Minecraft játék oktatási verziója, mely azzal a céllal jött létre, hogy a tanulók könnyebben sajátítsák el a tananyagot. Az oktatási program segítségével a pedagógus kap egy virtuális teret, melyet úgy alakít ki, hogy a legjobban illeszkedjen az óra tananyagához, ezért tantárgytól függetlenül bármilyen órához fel lehet használni. A Microsoft honlapján Sikertörténetek címmel olvasható olyan pedagógusoktól, akik már kipróbálták a Minecraft: Education Edition programot. Ebben a pedagógusok a sikertörténeteiket osztották meg. Három különböző tantárgyhoz használták fel az oktató programot. Mind a három esetben a visszajelzés pozitív volt. Egy biológia tanár így nyilatkozott az órájáról: *„Valóság-hű modellek készítésével a gyerekek jobban megértik a szervek működését. Amikor a szervek működésével foglalkoztunk, megkértem a gyerekeket, hogy rendeződjenek csapatokba, válasszanak ki egy-egy szervet, és készítsenek róla egy háromdimenziós modellt Minecraftban. A feladat teljesítéséhez alaposan utána kellett olvasniuk a kiválasztott szerv működésének, ám ezt ezúttal unalmas munka helyett izgalmas kihívásnak tekintették.”*⁴ Ez szintén felkeltette az érdeklődésünket, és beépítettük vizsgálatunkba. A gyerekek nagyon élvezték ezeket az órákat, mert nagyon sokan ismerik és szeretik a Minecraft játékot, ennek köszönhetően motiváltabbak és érdeklődőbbek voltak, mint egy olyan tanítási órán, ahol a hagyományos eszközökkel történt az oktatás.

Összességében célunk volt a legfontosabb sztereotípiák objektív vizsgálata. Ezek a következők: a számítógépes játékok kiszorítják a társadalomból a személyt; a reflex, a szemkéz koordináció és a térlátás képességekre hatással van; érzékszervi romlást okoz; függőséget okoz; agresszivitást vált ki; a tanításban kismértékű szerepet tölt be. Ezek alapján feltételezzük, hogy a köztudatban keringő számítógépes játékok sztereotípiái nem valós tényeken alapulnak, és a pozitív hatásai háttérbe szorulnak. Továbbá a Minecraft Education Edition számítógépes játékprogrammal, mint tanítási-tanulás módszerrel gyorsabban, hatékonyabban és élvezetesebben sajátíthatják el a tanulók az adott tananyagot.

⁴ Sikertörténetek olyan pedagógusoktól, akik már kipróbálták a Minecraft: Education Edition programot <https://www.microsoft.com/hu-hu/education/minecraft> (Megtéktintve: 2018. 07. 11.)

A számítógépes játékok

A számítógépes játékok az 1970-es években kezdtek megjelenni és a mai napig meghatározóak. Ezeknek vannak egyszerűbb és összetettebb változatai is. Manapság rengeteg játékból lehet, választani: vannak online-ok és offline-ok, illetve vannak ingyenesek és megvásárolhatóak is. Vannak olyanok is, melyeket egyszer meg kell vásárolni és olyanok is melyekre bizonyos időközönként elő kell fizetni.

A játékok típusát nézve is nagyon sokrétegű a választási lehetőség. A legnépszerűbb játékfajták: stratégiai-, kaland-, szerep-, akció- és ügyességi játékok. Az ügyességi játékoknál megkülönböztethetjük azokat a játékokat, melyekben különböző járműveket vezetnek a játékosok, illetve azokat a játékokat, melyek a logikára épülnek, mint például a sakk. *„Az akciójátékok kategóriáján belül fontos megkülönböztető tényező a nézőpont, vagyis az, külső szemlélőként vagy pedig az egyik szereplő szemszögéből látja-e az eseményeket a játékos (a lövöldözős játékok esetében az ezeknek megfelelő terminus a third person, illetve first person shooter, azaz FPS)”*⁵ A stratégiai játékokra az jellemző, hogy körökre vannak osztva és valós időben zajlanak. A játékosok szempontjából megkülönböztetünk egyszemélyes játékokat, kétszemélyes játékokat és az úgy nevezett MMORPG (massive multiplayer online role-playing game), azaz szerepjátmódot, ahol több ezer játékos vesz részt egyidejűleg.

A technikai fejlődésnek köszönhetően már arra is van lehetőség, hogy mikrofon segítségével a játékosok szóban kommunikáljanak, vagy ha a játékosok úgy döntenek akár videochatelni is tudnak. A legnépszerűbb ilyen programok a Discord és a Team Speak. A sokféle technikai eszköznek köszönhetően játszani lehet: számítógépeken, laptopokon, okos telefonokon, táblagépeken és különböző konzolokon is.

A videojátékoknak vannak a negatív és pozitív hatásai. A köztudatban inkább a negatív hatások elterjedése jellemző. Ilyen például, hogy az iskolában a gyerekek teljesítménye csökken a túlzott számítógépes játékok miatt. *„Kanadai pszichológusok arra jöttek rá, hogy a videojátékok összezúgorítják a szürkeállományod. Szóval hiába fejlődhet a reakcióidőd, ha közben elsatnyul az elméd. Ettől függetlenül több kutatás is bizonyította, hogy pozitívan is hathat a kognitív képességekre, sőt még endoszfékos műtétet végző orvosok és katonai pilóták is a videojátékokkal gyakorolnak. Szakértők szerint a probléma forrása az, hogy nem használjuk a hippocampust játék közben, mivel a sok győzelem és más jutalmak*

⁵ Károlyi Júlia Játékok és játékosok http://www.tani-tani.info/092_karolyi (Megtekintve: 2018. 09. 16.)

*aktiválják az agy jutalomközpontját. A kevésbé aktív hippocampus Alzheimer-kór kialakulásához is vezethet, de depressziót, skizofréniát és más betegségeket is okozhat.*⁶

A függőségről alkotott vélemény is nagyon elterjedt. Vannak, akik úgy gondolják, hogy nincs vele probléma, míg mindenki tisztába vannak a határokkal. Olyan vélemények is vannak, melyek szerint teljesen elfogadhatatlan. *„A téma egyik kutatója, Mark Griffiths úgy gondolja, hogy a köznyelvi jelentéstől eltérően maga a tény, hogy valaki – ezen nézőpont szerint – túl sokat játszik, nem elégséges feltétele a függőség vagy a problémás játék kialakulásának. (Journal of Mental Health and Addiction 2010; 8: 119.) Ugyanígy felveti az egészséges rajongás jelenségét is, ami nemcsak fokozott érdeklődést jelent, de az adott témával, cselekvéssel való nagy mennyiségű idő eltöltését is. Ez pozitív hozadékként jelenik meg az ember életében, a problémás használat viszont romboló erejű, és egyéb negatív hatásoknak is jelen kell lenniük hozzá. Azt sem szabad elfelejteni, hogy mindez egy folyamat része, és a jelenség mögött gyakran állnak az élet más területén megjelent vagy kialakult hiányok, diszfunkciók. (Educational Psychology in Practice 2010; 26: 35–40)»⁷*

Higi Vera (2010) Tóth Dániel pszichológussal készített interjújában a számítógépes játékok hatásairól beszéltek. Ennek során kitértek arra, hogy mi a jó számítógépes játékokban; mit pótolhat a videojáték; hogyan hat a társas kapcsolatokra. Továbbá szó esett – a szülői oldalról megközelítve – hogyan előzhetőek meg a problémák, illetve a már kialakultakat, hogyan lehet kezelni. Arra a kérdésre, hogy vannak-e hasznos játékok Tóth Dániel a következőt felelte: *„Azt kell mondjam, hogy szinte bármelyik játék lehet hasznos. A kérdés inkább az, hogy milyen körülmények között? Kutatási eredmények azt mutatják, hogy a legtöbb játék fejleszt például a térbeli vizuális készségeket, a szem-kéz koordinációt és csökkenti a reakcióidőt. Úgy tűnik, hogy a két órás játékidő egy vízvonalas, vagyis a napi 1-2 óra játék segítheti a kikapcsolódást és a regenerálódást. Emellett még bőven jut idő minden másra, például barátokra, hobbiira, sportra. Fontos megjegyezni, hogy a játék alapvetően nagyon jó, úgynevezett flow élménnyel jár, ami igen egészséges, fontos a kikapcsolódás és a rekreáció szempontjából. Például a Honfoglaló nevű kvízzjáték esetében azt találtuk, hogy nem szippantja be a játékosokat, mégis szórakoztatja őket. A kvíz kedvelőinek iskolai teljesítménye magasabb volt az*

⁶ Dia 2017. Az agresszív számítógépes játékok agykárosító hatásuk lehetnek – állítja egy új kutatás <http://www.menshealth.hu/89473-az-agressziv-jatekok-agykarositoak> (2018. 08. 05.)

⁷ Villanyi Gergő „Ez csak egy játék” – Hobbi vagy függőség a videojáték? <https://ipon.hu/magazin/cikk/ez-csak-egy-jatek-hobbyi-vagy-fuggoseg-a-videojatek> (Megttekintve: 2018. 07. 17.)

*átlagnál, és jobb problémamegoldónak is bizonyultak.*⁸ Az interjúból az is kiderül, hogy Tóth Dániel úgy gondolja, a kialakult rossz szokások esetében a tiltás nem jó megoldás, inkább a szülő beszélje meg a gyermekével, az új szabályokat. Természetesen vannak olyan esetek, amikor a korlátozás az egyetlen megoldás.

Nagyon sok olyan cikket (Bowler, Jacinta 2017, Beda 2016, 1, Grozdits 2017, Marczin 2015) találtunk, melyek azt taglalták, hogy milyen pozitív hatást gyakorolnak a számítógépes játékok rendszeres használata a szervezetre. Érdekes módon olyan képességeket, és fejleszhető területeket találtunk, melyek nekünk is meglepetést okoztak. Az alábbiakban ezeket részletezzük.

Korábban említettük a látás fejlesztő hatását a számítógépes játékoknak. *„Javuló vizuális kontraszt érzékelés Ötven órányi videojáték (tíz-tizenkét hétre elosztva) fejlesztette a kontraszt észlelés (a szürke közeli árnyalatainak megkülönböztetése) érzékenységét a kontroll csoport tagjaihoz képest (Li et al, 2009).”* Li és társai (2011) kutatásukban azt bizonyították, hogy a „lusta” szemre is hatással van. Ennek a kutatásnak az volt a lényege, hogy a résztvevők a csak a „lusta” szemüket használhatják a játék során, az eredmény lenyűgöző volt, a sérült szem nagyon jó eredményeket ért el.

A Kaliforniai Egyetem kutatói 2015-ben készítettek egy tanulmányt, amely azt vizsgálta, hogy a 3 dimenziós videojátékok hogyan befolyásolják a memória kapacitását. A vizsgálatot 69 résztvevővel végezték. A résztvevőket három csoportba osztották, az első csoport két hétig játszott a Super Mario 3D World nevű játékkal, a második csoport az Angry Birds nevű játékkal játszott, míg a harmadik csoport nem játszott semmivel. A két hetes vizsgálat előtt és után a résztvevők megcsináltak egy-egy memória feladatot. Az eredmények a következők lettek, akik a Super Marioval játszottak jobban teljesítettek a második memória feladaton, míg a másik két csoport eredményeiben nem volt semmi változás sem. Max Planck, német kutató 2014-ben azt bizonyította be, hogy a Super Mario 64 nevű játék megnöveli az agy azon részeit, amely a térbeli tájékozódásért, memória kialakulásáért, stratégiai tervezésért és a finom motorikus

⁸ Higi Vera Jobb problémamegoldás vagy teljes elszigetelődés – a számítógépes játékok hatásai

https://divany.hu/intim/2010/10/10/a_szamitogepes_jatekok_vilaga_esely_vagy-veszely_aldas_vagy_atok/ (Megtekintve: 2018. 07. 17.)

⁹ Marczin Orsolya 2015. A videojátékok hatásai a kognitív képességekre

<http://www.szabadtanulas.hu/a-videojatekok-hatas-a-kognitiv-kepessegekre/> (Megtekintve: 2018. 08. 05.)

képességekért felel. A vizsgálat 24 résztvevővel két hónapig tartott, akik napi fél órát játszottak az előbb említett játékkal. A résztvevőket MRI gép segítségével figyelték és így vonták le a következtetést a szürke állomány változásairól. Az előbbi tanulmányok bebizonyították azt, hogy a bizonyos pozitív hatással lehetnek az agyra és annak működésére.

Az elolvasott cikkek szinte mindegyike említ valamilyen készségnek a fejlesztését, mint például a reflex, finom motorikus mozgás, stratégia. A videojátékok stimulálni tudják az agyat, így hosszabban tart a motiváció, érdeklődés és nagyon sok esetben játék közben önkéntelen tanulás is zajlik. Beda (2016.) azt bizonyította, hogy az akciójátékok jó hatással vannak a reakció képességre, valamint az érzékeléssel kapcsolatos agyi folyamatokra. *„Orvosok bevonásával vizsgálta egy 2007-es kutatás a játékok apró kéz- és ujjmozgásokra, azaz a finommotoros mozgásokra való hatását, amelyben sebészek teljesítményét hasonlították össze. Az eredmény szerint az orvosok és rezidensek, akik betente több mint három órát foglalkoztak videojátékokkal, a műtétek során 37 százalékkal kevesebbet hibáztak, emellett pedig 27 százalékkal gyorsabbak voltak, mint a nem játékos társaik.”*¹⁰

A számítógépes játékokkal fejleszthető többek között az információfeldolgozás, becslés, sőt némelyik játékkal szociális készséges és az empátia is fejleszthető a BBC szerint. Daphne Bavelier, egyetemi tanár az elsők között volt, akik rámutattak a számítógépes játékok pozitív hatásaira. Daphne Bavelier úgy figyelt fel a dologra, hogy az alanyai közül néhányan meglepően jó eredményeket értek el egy mentális teszten, később kiderült, hogy a kiemelkedő eredményeket elérők számítógépes játékokkal egészen pontosan akciójátékokkal játszanak. A vizsgálat idején a Counter Strike (adott helyzetben döntéseket kell hozni nagyon kevés idő alatt) nevű játék nagyon népszerű volt. Az ilyen játék fejleszti a periférikus látást és az információ feldolgozó képességet. *„Bavelier kísérletei során kiderítette, hogy azok, akik betente legalább négy napot játszottak ilyen játékokkal lényegesen jobban teljesítettek az összetett információk feldolgozásában, vagy több feladattal történő egyszeri munkában, mint társaik. Ez azért is érdekes, mert éppen ezek azok a képességek, amit az információs társadalom megkövetel a munkavállalóktól.”*¹¹ Daphne Bavelier folytatta a vizsgálatát (EEG segítségével), mert kíváncsi

¹⁰ Beda Balázs A videojátékok pozitív hatásai

<https://www.pcguru.hu/hirek/avideojatekok-pozitiv-hatasai/37075> (Megtekintve: 2018. 08. 05.)

¹¹ Akár pozitív hatása is lehet a sok videójátéknak!

https://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/akar_pozitiv_hatasa_is_lehet_a_sok_videojateknak_gameshop (Megtekintve: 2018. 07. 12.)

volt arra, hogy mi az oka a kapott eredményeknek. A következőképpen nyilatkozott: „*a játékosok sokkal jobban kiszűrték az irreleváns zavaró vizuális információkat, és így gyorsabb és pontosabb döntéseket tudnak hozni*”.

A mai modern világban a tanítás során is nagyon sok digitális, interaktív eszközzel találkozhatunk. A pedagógusok egyre több órán használnak digitális eszközöket és játékokat az órájukon. Ennek célja a tanulók motiválása és bizonyos készségek fejlesztése, mint például memória, szókincs, térlátás, gondolkodás. Beda (2016) írásában olvasható, hogy a nyelvtanulás esetében, a játékok során tanultak nem számítanak igazi tudásnak. Azonban azt meg kell jegyezzük, hogy a tanításban is lehet jól használni egyes játékokat. Vannak különböző szókeresők, melyeket szókincsfejlesztőként vagy szókincs aktivizáló feladatokként lehet használni.

Továbbá vannak olyan játékok, melyek kiválóak a logika fejlesztésére, például a sakk vagy a Hanoi torony. Memória játékokat is találhatók az interneten, melyekkel az emlékezőképességet lehet fejleszteni. A játékefejlesztők is próbálnak olyan játékokat létrehozni, ami a tanítási órákon is hasznos, ilyen például a már említett Minecraft Education Edition programot, mely egy új tanítási módszer. A Minecraft Education Edition program a Minecraft játék oktatási verziója, mely azzal a céllal jött létre, hogy a tanulók könnyebben sajátítsák el a tananyagot. Az oktatási programban a pedagógus egy virtuális térrel rendelkezik, melyet úgy alakít, ahogy a legjobban illeszkedik az óra tananyagához, ezért tantárgytól függetlenül lehet használni. A Minecraft játékban a játékos 3 dimenziós kockákból épít, nyers anyagokat gyűjt. Nincs konkrét játék menet, így saját kedvére fedezi fel a virtuális teret és alakíthatja át azt.¹²

Vizsgálat célja

Célunk volt a számítógépes játékokkal kapcsolatos legfontosabb sztereotípiák objektív vizsgálata.

Részletesen vizsgáltuk az alábbi sztereotípiákat:

- a számítógépes játékok kiszorítják a társadalomból a személyt;

¹² Horowitz Katalin Minecraft: mi ez, miért jó ez? Gyorstalpaló szülőknek a népszerű játékról <https://www.nlcafe.hu/szabadido/20171116/minecraft-jatek-xbox-playstationmi-ez-mire-jo/> (Megtekintve: 2018. 07. 11.)

- a reflex, a szem-kéz koordináció és a térlátás képességekre hatással van;
- érzékszervi romlást okoz;
- függőséget okoz;
- agresszivitást vált ki;
- a tanításban kismértékű szerepet tölt be.

Ezek alapján feltételezzük, hogy

- H1: a köztudatban keringő számítógépes játékok sztereotípiái nem valós tényeken alapulnak, és a pozitív hatásai háttérbe szorulnak.
- H2: a Minecraft Education Edition számítógépes játékprogrammal, mint tanítási-tanulás módszerrel gyorsabban, hatékonyabban és élvezetesebben sajátíthatják el a tanulók az adott tananyagot.

Vizsgálat módszere és mintája

Vizsgálati módszereink közé tartoztak a szakirodalmi elemzések, az általunk összeállított kérdőívek, az interjúk, a kis létszámú csoportos viták, játékkísérletek, óratartás. A részletes minták és vizsgálati módszerek az 1. táblázatban láthatóak.

Minták	Kérdőív	Interjú	Vita	Kísérleti játék	Számítógépes játék – Minecraft Education Edition Tanítási módszer tesztelése
Fő	375	15	12	40	Kísérleti: 54 Kontroll: 56
Megoszlás	Férfi/fiú: 53,9% Nő/lány: 46,1% Általános iskolás korú: 30% Középiszkolás korú: 6% Felsőoktatásban részt vevő: 36% Felnőtt korú: 28%	Férfi/ fiú: 14 Nő/lány: 1 Korosztály: 13-31 éves korig, azaz általános iskolás korú és felsőoktatásban részt vevők	2 csoport: 6–6 fő Korosztály: felsőoktatásban részt vevők	20 általános iskolás tanuló, 20 felsőoktatásban részt vevő	Kísérleti osztályok: Általános iskola: 3. osztály: 26 fő 4. osztály: 28 fő Kontroll osztályok: 3. osztály: 26 fő 4. osztály 28 fő

1. táblázat. Vizsgálati módszerek és minták (saját forrás)

A kérdőívet 375-en töltötték ki, melyre online és papír formában volt lehetőségük, melyből az általunk vizsgált célcsoportok, az általános iskoláskorúak és a felsőoktatásban résztvevők aránya közel azonos volt. Ők adták együtt a kitöltők 66%-át, ezért a kísérletünkhöz ezt a két korosztályt kerestük fel résztvevőknek. A kitöltők között voltak

pedagógusok és szülők is. Úgy gondoltuk a témánk alapján, hogy a kitöltőink túlnyomórészt férfiak lesznek. Azonban a kiértékelés kellemes meglepetést okozott abban, hogy csupán 7%-kal töltötték ki kevesebben a női nem képviselői.

Készítettünk 15 személlyel egy-egy rövid interjút az adott témához kapcsolódó néhány fontosabb kérdéssel, és egy kis létszámú (12 fős) vitát 2 csoportra osztva is rendeztünk ebben a témában. Szükségesnek éreztük ezeket, hogy jobb rálátásunk legyen arra, hogy milyen sztereotípiák keringenek a köztudatban, és mik a véleményük azokról.

Ezek mellett elvégeztünk egy 40 fős játékkísérletet is, melyben az általános iskoláskorúak és a felsőoktatásban résztvevők azonos létszámban vettek részt. Ez egy tanítás módszertani tesztelést volt a Minecraft: Education Edition nevű számítógépes játékprogrammal. Ebben a tesztben 4 osztály vett részt.

Vizsgálat eredményei

A kérdőívünkben az általános kérdések között olyanokat tettünk fel, mint például, hogy mire használják a számítógépet. A válaszokból pontosan kiderül, hogy a legtöbben film és videó nézésre, böngészésre és kapcsolattartásra használják. Szép számmal válaszolták azt, hogy zenehallgatásra és számítógépes játékokkal való játékokra is használják a számítógépet. Az eredmények jól tükrözik, hogy a válaszok között a tanulásra való használat is előkelő helyen van, ezért érdemes összekötni a számítógépes játékokat és a tanulást, mint módszert.

Rákérdeztünk arra, hogy mennyi időt töltenek a számítógép előtt körülbelül egy héten, illetve arra is, hogy naponta hány órát töltenek számítógépes játékok használatával. A legtöbben napi 4 órát töltenek számítógépes játékok használatával, illetve, hogy az embereknek, a munkájuk és a tanulásuk miatt, a számítógép használatuk jóval meghaladja a heti 10 órát.

Megkérdeztük, hogy állítanak-e valamilyen szabályt önmaguk vagy gyermekük számára a számítógép használatával kapcsolatban. Az válaszolók 61,5%-a nem állít fel semmilyen szabályt a számítógép használatával kapcsolatban. Azonban az olyan személyek között, akiknek valamilyen korlátozás van a számítógép használatára, a szabályok az időkorlátra, az ellenőrzött oldalakra és az engedélyezett játékokra vonatkoznak. Rákérdeztünk, hogy mennyire tartják be ezeket a korlátokat,

és kiderült, hogy a válaszolók 42,9%-a teljes mértékben betartja, míg 13,9%-uk semennyire sem.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a kitöltők milyen programokat, játékokat használnak, melyre egyértelműen a böngészést, a számítógépes játékokat és a közösségi oldalakat választották legtöbbször. A válaszolók 91,1%-a a számítógépes játékokat is megjelölte válaszában.

Megkérdeztük, hogy milyen típusú játékokkal játszanak. A 757 válaszból többségük a stratégiai, lövöldözős és logikai játékokat kedvelik, mivel összesen a három válaszlehetőségre 555 válasz érkezett (több válaszlehetőség is volt). Erre az eredményre számítottunk, ezért konkrét játékokat választottunk ki ebből a három csoportból, és rákérdeztünk, hogy melyekkel játszanak. Az első három helyet a CS: GO/Counter Strike, a Honfoglaló és a Fortnite töltötte be, ezért úgy gondoltuk, hogy a két kísérleti játékot ebből a három játékból fogjuk kiválasztani.

A válaszadóknak válaszolniuk kellett arra is, hogy a játékok használata közben folytatnak-e valamilyenfajta kommunikációt társaikkal vagy sem. Válaszaikból kiderült, hogy 54,38%-uk nem használ semmilyen kommunikációs lehetőséget. Érdekesnek gondoljuk, hogy a válaszolók 7,5%-a számítógépes játékok használata közben a Facebook program segítségével kommunikál játékos társaival. A játékkísérletünk során mindkét korosztály egyaránt a mikrofon segítségével kommunikált játékos társaikkal.

Feltettük azt a kérdést, hogy kiszorítja-e a társadalomból a használóját a túlzott számítógépes játékok használata, melyre a válaszolók 63,2%-a szerint igen, kiszorítja őket. Erre az eredményre számítottunk, mert úgy gondoljuk, hogy a túlzott játékhasználat a szociális kapcsolatok rovására megy. Ezért megkérdeztük, hogy szerintük mennyire befolyásolja a különböző szociális képességeket, és meglepő volt látni ezek után, hogy szerintük csak kis mértékben. Ezeket a válaszokat akkor kaptuk, mikor konkrétan rákérdeztünk egy-egy sztereotípiára, ezért úgy gondoljuk, hogy ekkor már a válaszok a kitöltők saját véleményeit tükrözték, és nem a társadalomban keringő válaszokat.

Kiválasztott sztereotípiák vizsgálata

Következő kérdésünk arra irányított, hogy mit gondolnak a kitöltők azokról az emberekről, akik naponta több órát töltenek számítógépes játékok használatával. A kitöltők 42,38%-a úgy nyilatkozott, hogy elfogadja

őket, ha nem származik kára a számítógépes játékokkal játszó embernek belőle. A válaszadók csak 17,25%-a nyilatkozta, hogy játékfüggőnek tekinti őket. Az emberektől és a társadalomtól való elzárkózásról sok véleményt alkottak a kitöltők, de mi csak egyet-kettőt emeltünk ki.

1. kép. Kép a vitáról (saját forrás)

2. kép. Kép a vitáról (saját forrás)

A vita témája a számítógépes játékkal kapcsolatos függőség és agresszió volt. A vita résztvevői egyetértettek abban, hogy ezek kiváltó oka az akció és a lövöldözős játékok, míg az interjúk során elhangzottak olyan válaszok is, melyek a személy mentális vagy lelki állapotát okolták (1. és 2. kép).

A kérdőívünkben is feltettük ezeket a kérdéseket, ahol a válaszadók 65,1%-a úgy gondolja, hogy képesek kiváltani agressziót a használójukból a számítógépes játékok, és ezt legjobban a lövöldözős játékokkal lehet kiváltani. A válaszolók 54,1%-a úgy nyilatkozott, hogy észrevette önmagán az agresszivitás jeleit számítógépes játék használata közben és után is. Arra a kérdésünkre, hogy miben nyilvánult meg ez a fajta agresszió a válaszolók majdnem fele bejelölte a hirtelen haragot, az indokolatlan feszültséget és az ideges magatartást, mint válaszlehetőséget. Gyerekeknél, ez többeknél úgy jelenik meg, hogy verik játék közben az asztalt. (80%). Ezen válaszlehetőségek után nem sokkal volt lemaradva a hangulatváltozás válaszlehetőség a válaszolók körében.

Az interjúk során az egyik megkérdezett alany így nyilatkozott, hogy „*Az, hogy a számítógépes játékok önmagukban agresszívvá tegyenek valakit, olyan szerintem nem létezik. Úgy vélem, itt az ember személyisége, neveltetése, hajlamai illetve valóságtudata nagyon nagy szerepet játszik. Ha valaki alapjáraton hajlamos arra, hogy könnyen dühössé váljon vagy képtelen a vereséget elviselni, már hozzá járul abhoz, hogy agresszívvá váljon, ha számítógéppel játszik.*” (Férfi, 31 éves) Míg egy másik személy úgy nyilatkozott, hogy „*A számítógépes játékokban felmerülő stressz csupán katalizátorként hat, mint például az alkohol. Véleményem szerint az alkohol nem*

megváltoztatja, csupán felerősíti az ember elfojtott tulajdonságait,, ez lehet akár az agresszió is.” (Nő, 26 éves) Az interjúkon adott válaszok alapján azt mondhatjuk, hogy a számítógépes játékok csak egy katalizátorok a már lappangó agresszivitásra.

Úgy gondoltuk, hogy akkor kapunk igazán értékes eredményeket arról, hogy valójában hogyan befolyásolják a számítógépes játékok az egyéneket, hogyha saját kísérletet végzünk el. A játékkísérletben 40 fő vett részt összesen, melyet két csoportra osztottunk kor alapján. Így volt egy 20 fős általános iskoláskorú és egy 20 fős felnőtt korú csoportunk. Természetesen a kiskorúak csoportjánál szülői beegyezést kértünk a részvételhez. A szülők csak úgy egyeztek bele a kísérletbe, ha annak időtartama 1 hétig tart és az őszi szünetben kerül rá sor. A pontosabb eredmények miatt a főiskolás korúak is 1 hétig végezték a kísérletet.

A kísérletnek az volt a lényege, hogy az adott két játék közül kellett választani, amivel egy héten keresztül minden nap legalább 2 órát kellett játszaniuk. A játékokat a kérdőívben szereplő kérdés alapján választottuk ki, hogy mi a legnépszerűbb, melyik, amivel a legtöbb ember játszik. Így a CS:GO/Counter Strike, illetve a Fortnite volt a kísérleti játékok. Meglepő volt, hogy nagyon sokan választották a Fortnite nevezetű játékot, pedig a kérdőíves kérdésnél a CS:GO/Counter Strike kapott több szavazatot.

Az első nap előtt, mindenkinek ki kellett tölteni egy agresszivitással kapcsolatos kérdőívet, illetve az általunk összeállított tesztek sorozatát kellett meg megcsinálniuk. A vizsgált változók tetszek által: memória, figyelem, reakció, szem-kéz koordináció, térlátás. A memória teszt során a résztvevőknek egy kép sorozatot kellett megnézniük (3., 4. és 5. kép), és a szóköz gomb lenyomásával kellett jelezzék, hogyha az aktuális képet már látták.

3. kép. Memória teszt¹³

4. kép. Memória teszt

¹³ MemTrax Office (2016) Memory Test <https://memtrax.com/test/> (Megtekintve: 2018. 09. 12.)

5. kép. Memória teszt

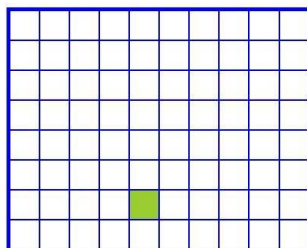
A figyelmet egy Stroop teszt segítségével vizsgáltuk (6. és 7. kép). Azt a fajtát választottuk, amikor a szavak, melyek jelentése egy szín különböző színekkel vannak feltüntetve és mindig azt kellett kiválasztani a felsorolt színekből, hogy milyen színű a szó. Ez a feladat angol szavakat használt, de mindenkinek elmondtuk a szavak jelentését, aki nem tudta.

6. kép. Figyelem teszt¹⁴

7. kép. Figyelem teszt

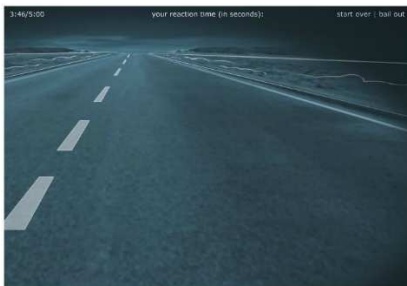
A reflex tesztelésének feladata nagyon egyszerű volt, annyi volt a résztvevők feladata, hogy egy zöld négyzetre kattintsanak, a zöld négyzet egy nagyobb négyzeten belül folyamatosan mozgott (8. kép).

¹⁴ Stroop Test Online.com The Stroop Effect Test
http://www.onlinestrooptest.com/stroop_effect_test.php (Megtekintve: 2018. 09. 12.)

8. kép. Reflex teszt¹⁵

A szem-kéz koordináció és a térlátás vizsgálatához egy olyan tesztet választottunk, ahol a kitöltőnek azt szimulálják, hogy autót vezet és a szóköz billentyűzet megnyomásával sávot tud váltani és így az elé kerülő akadályokat ki tudja kerülni (9. és 10. kép).

9. kép. Szem-kéz koordináció és térlátás teszt¹⁶

10. kép. Szem-kéz koordináció és térlátás teszt

Ezeket a tesztek az utolsó napon is megcsinálták, illetve az agresszivitással kapcsolatos tesztet is kitöltötték. Az így kapott eredményeket összehasonlítottuk és levontuk a következtetéseket.

A 2. táblázatban látható a tesztek eredményei, melyek javulást mutattak. Azt feltételeztük, hogy a felnőtt korosztálynál a kisebb mértékű eltérés oka, hogy ők többet használják a számítógépet a munka és tanulás miatt.

¹⁵ BrainMetrix.com (2007-2018) Reflex Test <http://www.brainmetrix.com/reflex-test/> (Megtekintve: 2018. 09. 12.)

¹⁶ The Division of Sleep Medicine at Harvard Medical School (December 22, 2008) How Awake Are You? <http://healthysleep.med.harvard.edu/need-sleep/whatsin-it-for-you/how-awake-are-you> (Megtekintve: 2018. 09. 12.)

Mérések	Kor	Memória	Figyelem	Reflex 60/	Szem-kéz koordináció, térlátás, reflex
Előtte	Gyerek	65,21%	18,47 mp	42,78	0,37 mp
			17,98 mp		3
	Felnőtt	88,31%	16,51 mp	45,6	0,3 mp
			16,32 mp		0,42
Utána	Gyerek	71,63%	20,05 mp	46,68	0,33 mp
			19,87 mp		2,73
	Felnőtt	89,71%	16,52 mp	48,9	0,28 mp
			16,43 mp		0,32

2. táblázat. Teszt eredmények (saját forrás)

A kapott eredmények százalékos különbségei a 3. táblázatban láthatóak. Az eredmények alapján azt állapítottuk meg, hogy az akció játékkal történő játék napi minimum 2 óra játékkal egy hét alatt a memóriára és a reflexre volt a legnagyobb hatással.

Minták	Memória	Figyelem	Reflex	Szem-kéz koordináció, térlátás, reflex
Gyerekek	6,42%	0,49%	1,332%	0,04%
		0,18%		0,02%
Felnőttek	1,4%	0,25%	1,332%	0,27%
		0,09%		0,1%

3. táblázat. Kísérlet eredményeinek százalékos különbségei, javulásai (saját forrás)

Az agresszivitással kapcsolatos kérdőív a következő kérdésekből állt: „Mennyi időt töltesz a számítógép előtt egy héten összesen? (óraszám), Hány órát játszol naponta?, Észrevetted-e bármilyen agressziót magadon valamelyik számítógépes játék miatt?, Miben nyilvánult meg az agresszió?, Véleményed szerint mennyire befolyásolja a számítógép előtt töltött időt a szociális képességeket? (nyitottság, barátkozás, beszéd, beilleszkedés, tolerancia stb.)” (saját kérdőív). Az utolsó két kérdésnél válaszlehetőségeket adtunk a kitöltők számára. Az agresszió megnyilvánulását hirtelen harag, feszültség, hangulatváltozás, ideges magatartás, stressz/álmatlanság válaszlehetőséggel tudták kifejezni. A szociális képességeknél egyes szociális képességnél el kellett dönteniük a

befolyásolás mértékét (semennyire, kismértékben, vagy nagyon befolyásolja) a szociális képességek, melyekre kíváncsiak az alábbiak: nyitottság, barátkozás, beszéd, beilleszkedés, tolerancia, együttműködés és empátia.

Minták	Agresszió észrevétel	Agresszió megnyilvánulása	Befolyásolja-e a számítógép előtt töltött időt, a szociális képességeket?
Előtte	Igen 54,5 % Nem 45,5 %	Hirtelen harag 59,1% Feszültség 27,3 % Hangulatváltozás 22,7 % Ideges magatartás 18,2 % Stressz/álmatlanság 13,6 %	Nem befolyásolja (50%<): nyitottság, beszéd, tolerancia, együttműködés és az empátia , de a barátkozást 20,3 %-a szerint befolyásolja.
Utána	Igen 56,3 % Nem 43,7 %	Hirtelen harag 60,3% Feszültség 29,1 % Ideges magatartás 27,2 % Hangulatváltozás 23,6 % Stressz/álmatlanság 11,2 %	A válaszadók felénél többen együttműködésre semmilyen negatív hatással sincs , azonban a barátkozást 21,2 %-a szerint befolyásolja.
Változás	1,8 %	Ideges magatartás Stressz vagy álmatlanság	Kismértékű változás

4. táblázat. Agresszió kérdőív eredményei (saját forrás)

A 4. táblázatból jól látszik, hogy a játékkal töltött hét után a résztvevők 1,8%-kal többen vettek észre magukon az agresszivitás különböző jeleit. A válaszokból megállapítottuk, hogy legnagyobb mértékben az ideges magatartásban nyilvánul meg az agresszivitás, majd ezt követi a stressz és álmatlanság. A szociális képességek befolyásoltsága csak kismértékű, a megkérdezettek többsége úgy nyilatkozott, hogy csak a barátkozásra van némi hatással, a felsorolt többi szociális képességre nem igazán. Az együttműködésre azért nincs a válaszadók szerint semmilyen hatással, mert a játék közben tudnak csapatban játszani, ezáltal azt mondhatjuk, hogy a beszédre sincs akkora nagy hatással, hisz a csapat tagok egymás között kommunikáltak.

A kérdőív kitöltői válaszoltak arra is, hogy szerintük mit fejlesztenek a számítógépes játékok, mely kérdésre közel azonosan emelték ki kimagaslóan a reflex, a reakció, a figyelem és összpontosítás, a szem-kéz koordináció és az információ feldolgozó képesség fejlesztését. Ezeket a képességeket emelték ki az interjúk során is. Ezeket a képességeket az

oktatásban is folyamatosan fejlesztjük, ezért kitöltőinktől rákérdeztünk, hogy támogatják-e a digitális oktatási módszert, melyre egyöntetűen igennel válaszoltak. Viszont arra, hogy mennyire tartják fontosnak a digitális oktatást a válaszolók csak 71,8%-a jelölte meg a nagyon fontos és a fontos lehetőségeket, míg 4%-a az egyáltalán nemet jelölte be.

Tanítási gyakorlataink során fontosnak tartjuk, hogy a szükséges technikai eszközök megtalálhatóak legyenek az iskolában, mivel általuk színesebb, változatosabb és élvezhetőbb órákat tarthatunk. Ezért rákérdeztünk, hogy mit gondolnak ezekről a technikai újításokról. A válaszokból jól látható, hogy jónak és nélkülözhetetlennek gondolják őket, de megjelentek a negatív vélemények is, melyek a megfelelő eszközök hiányára, a gyorsabb fejlődés szükségességéről és a pedagógusok technikai ismereteinek hiányáról szólnak.

Mivel mi nagyon fontosnak tartjuk az előzőekben tárgyaltakat az iskolákban, ezért utána néztünk, hogy milyen formában lehet ne hasznosítani a számítógépes játékokat a pedagógiában. Egyik ilyen a Minecraft: Education Edition nevű program, melyet már Magyarországon is elérhetővé tettek a pedagógusok számára. Ezért kérdőívünkben rákérdeztünk, hogy ismerik-e a Minecraft: Education Edition nevű programot, melyre a többség nemmel válaszolt. Viszont az igennel válaszolók 42,8%-a hasznos programnak gondolja.

A Minecraft nevű játék, egy úgynevezett sandbox játék, ami azt jelenti, hogy a játékos azt csinálja, amit szeretne, nincsen konkrét játékmenet. A játékosok akár összegyűjthetnek különböző nyersanyagokat, amikből tudnak épületeket építeni, azt csinálnak, amit szeretnének, saját maguk alakítják az általuk játszott játék formáját és szabályait is. A program segítségével különböző tantárgyakhoz igazítva lehet létrehozni virtuális tereket, melyek illeszkednek az óra tananyagához. Például történelem órán egy külföldi tanárnő egy XIII. századi erődöt hozott létre, melyen végig kalauzolta a diákjait az órakeretében. Míg egy másik tanár biológia óra keretén belül a belső szerveket alkotta meg.

Mi a tesztelésünk során a tantermi virtuális teret alkalmaztuk, ahol a feladatok a különböző tantermek tábláin voltak megtalálhatóak. A tesztelésben két 3. osztály, illetve két 4. osztály osztályfőnöke adta beleegyezését, hogy az osztályában végezzük kutatásunkat olvasás és nyelvtan, illetve matematika tantárgyból. Mindkét évfolyamon egy-egy osztály a kontroll csoportba tartozott, ahol a tanítás a hagyományos módszerekkel történt. Míg a másik két osztályban a Minecraft: Education Edition számítógépes játékprogrammal történtek a tananyagok átadásai.

Ugyanannak a tananyag felmérőinek az átlagos eredményei az 5. táblázatban láthatóak. A felmérőt a számítógépes játékprogrammal felkészült osztályok tanulói jobb eredménnyel teljesítették, mint a kontroll osztályok diákjai. Legeredményesebb a matematika tantárgynál volt.

	Környezetismeret (4. osztály)	Nyelvtan (4. osztály)	Matematika (3. osztály)
Kontroll – Felmérő hagyományos módszerrel	4,24	4,16	3,94
Kísérleti - Felmérő MEE módszerrel	4,43	4,48	4,67

5. táblázat. Minecraft Education Edition módszer eredményei (saját forrás)

Az eredmények jól tükrözik, hogy a Minecraft: Education Edition számítógépes játékprogram jól használható a tanítási órák kereteink belül. A gyerekek nagyon élvezték a programmal való feladatmegoldást.

Célok és hipotézisek értékelése

Vizsgáltuk a következő sztereotípiákat: a számítógépes játékok kiszorítják a társadalomból a személyt; a reflex, a szem-kéz koordináció és a térlátás képességeket rontja; érzékszervi romlást okoz; függőséget okoz; agresszivitást vált ki; a tanításban kismértékű szerepet tölt be. Ezek alapján feltételeztük, hogy a köztudatban keringő számítógépes játékok sztereotípiái nem valós tényeken alapulnak, és a pozitív hatásai háttérbe szorulnak. Továbbá a Minecraft Education Edition számítógépes játékprogrammal, mint tanítás-tanulási módszerrel gyorsabban, hatékonyabban és élvezetesebben sajátíthatják el a tanulók az adott tananyagot. Azaz a számítógépes játékok szerepe az oktatásban nem kismértékű.

Vizsgálati módszereink közé tartoztak a szakirodalmi elemzések, az általunk összeállított kérdőívek, az interjúk, a kis létszámú csoportos viták, játékkísérletek, óratartás. Az általunk vizsgált sztereotípiákra írt hipotéziseink közül voltak olyanok melyek teljes mértékben megvalósultak, és olyanok is melyek csak részben valósultak meg, ezáltal egyes sztereotípiákat alátámasztottunk, míg másokat megcáfoltunk eredményeinkkel (6. táblázat).

Sztereotípiák	Megvalósult?	Hogyan?	
Függőség és agresszió kialakulása	valós tényeken alapult	játékkísérlet	Ezekre vonatkozó hipotézisünk részben valósult meg.
Reflex, szem-kéz koordináció, térlátás képességek romlása	megcáfoltuk, mert javulást mutattak	játékkísérlet	
Társadalomból kiszorulás	megcáfoltuk, hiszen folyamatosan kommunikáltak társaikkal	játékkísérlet	
Különböző szociális képességek romlása	nem mutattak negatív változást	játékkísérlet	
Tanításban betöltött szerepe kismértékű	megcáfoltuk, hiszen az eredmények <u>nagy mértékben</u> javultak	<u>Minecraft Education Edition</u> számítógépes játékprogram tesztelése	Erre vonatkozó hipotézisünk teljes mértékben megvalósult.
Egészségügyi romlás	részben megcáfoltuk, hiszen mozgásos fejlesztő játékok is vannak	szakirodalom	Erre vonatkozó hipotézisünk részben megvalósult.

6. táblázat. Célok és hipotézisek értékelése (saját forrás)

Az a sztereotípiák, mely szerint a számítógépes játékok függőséget okoznak, és agressziót váltanak ki a lövöldözős játékok vizsgálati eredményeink alapján, valós tényeken alapul. Jól mutatják a játékkísérletünk során kapott eredményeink, hiszen az alanyok többsége arról számolt be, hogy észrevette önmagán az agresszivitás jeleit. A gyerekek többsége arról számoltak be, hogy játék közben verték az asztal, és így vezették le a felgyülemlett feszültséget.

Szintén a játékkísérlet során cáfoltuk meg azt a sztereotípiát, mely szerint a számítógépes játékok használata rontja a reflexet, a szem-kéz koordinációt és a térlátást. A különböző tesztek eredményei, melyekkel ezeket a képességeket vizsgáltuk, nagyon jól mutatják, hogy éppen az ellenkezőjéről van szó, hiszen javulást, fejlődést mutattak.

A játékkísérlet során vizsgáltuk még azt a sztereotípiát, mely szerint a különböző szociális képességek romlanak, és hogy a számítógépes játékok kiszorítják a társadalomból a személyt. Az eredmények nem mutattak negatív változást, hiszen az alanyok arról számoltak be, hogy játék közben

különböző eszközök, programok segítségével kommunikáltak játékos társaikkal.

A „tanításban betöltött kismértékű szerepe” sztereotípiát megcáfoltuk, hiszen az átlageredmények javulást mutattak, ezért erre vonatkozó hipotézisünk teljes mértékben megvalósult. Ehhez a sztereotípiához végeztük el a tanítás-módszertani kísérletünket a Minecraft Education Edition nevű játékprogrammal. Azt tapasztaltuk, hogy a gyerekek élvezték az órákat, fegyelmezettek voltak.

Az a sztereotípiát, melyik azt mondja, hogy a számítógépes játékok egészségügyi romláshoz vezetnek részben megcáfoltuk a szakirodalmak által, hiszen a különböző kutatások pont az ellenkezőit bizonyítják. Már olyan játékokat fejlesztenek ki, melyek látásjavuláshoz vezetnek.

Összefoglalás

A dolgozatunk alapjául a szakirodalmakon túl az általunk összeállított kérdőív, interjú és a „játék kísérlet” szolgált. Az általunk választott célcsoport az általános iskoláskorúak és a felsőoktatásban résztvevők voltak, mert a kérdőívet kitöltők közül ezek a korcsoportok aránya volt magas. A kísérletünkhöz is az előbb említett csoportokból kerestünk meg alanyokat, akik önként vállalták, hogy részt vesznek a játékkísérletünkben. A játékok, amiket választottunk a kísérlethez a CS: GO/Counter Strike és a Fortnite nevű játék volt, mert a kérdőív kitöltése során nagyon sok válaszelőrelést kapott. A játékkísérleten és a kérdőíven túl rendeztünk vitákat és készítettünk interjúkat, melyek az általunk kiválasztott sztereotípiákról alkottak véleményt és mondták el saját tapasztalataikat a résztvevők.

Vizsgáltuk még a Minecraft: Education Edition számítógépes játékprogramot, amely először vegyes érzelmeket váltott ki belőlünk. A program első megnyitáskor azt sem tudtuk, hogy mi hogyan működik, de a kutatásunk során megtekintett videóktól annyira motiváltak voltunk, hogy nem adtuk fel. Ennek meg is lett a haszna hiszen, mikor bevittük az általunk tartott órákra a tanulók már attól fegyelmezettebbek és motiváltabbak voltak, hogy megtudták, hogy „játszani” fogunk, hiszen ők ezt játéknak fogták fel a Minecraft környezete miatt.

Végül szeretnénk néhány további kutatási lehetőséget megemlíteni, amiben mi lehetőségeket látunk. Úgy gondoljuk, hogy pontosabb eredményeket kapnánk abban az esetben, hogyha a kísérlet hosszabb ideig

tartana, illetve nagyobb létszámú csoportokkal lehetne elvégezni. Azt is érdekes lenne kipróbálni, hogy olyan alanyokat választani, akik keveset használnák a számítógépet és egy vagy két éven keresztül aktívan játszana egy játékkal és megfigyelnénk az életükben bekövetkezett pszichés és fizikai változásokat. Vannak olyan területek, mint például a látás, hallás, melyet csak szakemberek tudnak vizsgálni a megfelelő műszerrel, ezek során is biztos meglepő értékek születnének.

Úgy gondoljuk, hogy vizsgálataink, a köztudatban elterjedt sztereotípiák igazolása vagy cáfolása segíti a pedagógusok munkáját, a digitális gyermekek megismerését.

Szakirodalom

Akár pozitív hatása is lehet a sok videójátéknak!

https://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/akar_pozitiv_hatasa_is_lehet_a_sok_videojateknak_gameshop_megtekintve: 2018. 07. 12.

Beda Balázs A videójátékok pozitív hatásai

https://www.pcguru.hu/hirek/avideojatekok-pozitiv-hatasai/37075_megtekintve: 2018. 08. 05.

BrainMetrix.com (2007-2018) Reflex Test

<http://www.brainmetrix.com/reflex-test/> megtekintve: 2018. 09. 12.

Csepeli György Szociálpszichológia

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_5_20_szocialpszichologia/ch09s04.html_megtekintve: 2018.07.11.)

Dia 2017. Az agresszív számítógépes játékok agykárosító hatásuk lehetnek

– állítja egy új kutatás http://www.menshealth.hu/89473-az-agressziv-jatekok-agykarositoak_megtekintve: 2018. 08. 05.

Higi Vera Jobb problémamegoldás vagy teljes elszigetelődés – a

számítógépes játékok hatásai

https://divany.hu/intim/2010/10/10/a_szamitogepes_jatekok_vilaga_esely_vagy-veszel_y_aldas_vagy_atok/ megtekintve: 2018. 07. 17.

Horowitz Katalin Minecraft: mi ez, miért jó ez? Gyorstalpaló szülőknek a népszerű játékról

<https://www.nlcafe.hu/szabadido/20171116/minecraft-jatek-xbox-playstationmi-ez-mire-jo/> megtekintve: 2018. 07. 11.

Karen Reed (Február 15, 2017) 12 Surprising Health Benefits of Playing

Video Games <https://www.positivehealthwellness.com/fitness/12-surprising-health-benefits-playing-video-games/> megtekintve: 2018.

08. 17.

- Károlyi Júlia Játékok és játékosok http://www.tani-tani.info/092_karolyi megtekintve: 2018. 09. 16.
- Kazai Anita Gyógyító hatásúak a számítógépes játékok? https://szimpatika.hu/cikkek/6550/gyogyito_hatasuak_a_szamitogepes_jatekok megtekintve: 2018.08.04.
- Marczin Orsolya 2015. A videojátékok hatásai a kognitív képességekre <http://www.szabadtanulas.hu/a-videojatekok-hatasa-a-kognitiv-kepességekre/> megtekintve: 2018. 08. 05.
- MemTrax Office (2016) Memory Test <https://memtrax.com/test/> megtekintve: 2018. 09. 12.
- Microsoft () Minecraft. Építs! <https://www.microsoft.com/hu-hu/education/minecraft> megtekintve: 2018. 07. 11.
- Microsoft News Center (Június 9, 2016) Elérhető a Minecraft: Education Edition első verziója <https://news.microsoft.com/hu-hu/2016/06/09/elerheto-a-minecraft-education-edition-elso-verzioja/> megtekintve: 2018. 11. 09.
- Sikertörténetek olyan pedagógusoktól, akik már kipróbálták a Minecraft: Education Edition programot <https://www.microsoft.com/hu-hu/education/minecraft> megtekintve: 2018. 07. 11.
- Stroop Test Online.com The Stroop Effect Test http://www.onlinestrooptest.com/stroop_effect_test.php megtekintve: 2018. 09. 12.
- Szimpatika (Január 12, 2017) Gyógyító hatásúak a számítógépes játékok? <https://www.karpatinfo.net/cikk/nettech/gyogyito-hatasuak-szamitogepes-jatekok> megtekintve: 2018. 08. 04.
- The Division of Sleep Medicine at Harvard Medical School (December 22, 2008) How Awake Are You? <http://healthysleep.med.harvard.edu/need-sleep/whatsin-it-for-you/how-awake-are-you> megtekintve: 2018. 09. 12.
- Villányi Gergő „Ez csak egy játék” – Hobbí vagy függőség a videojáték? <https://ipon.hu/magazin/cikk/ez-csak-egy-jatek-hobbi-vagy-fuggoseg-a-videojatek> megtekintve: 2018. 07. 17.

NEVELŐKKEL SZEMBENI ETIKAI ELVÁRÁSOK: SZÜLŐK KONTRA PEDAGÓGUSOK...

Ihászné Almási Csilla

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Rezümé

Az elmúlt években többször hangot kapott a média csatornáin keresztül, a nevelőkkel szembeni etikai elvárások írásos normarendszere, az etikai kódex kiadása. Meglepő módon heves szakmai és laikus vitákat kiváltva, felkorbácsolva. Bár szakmaetikai kódexek voltak és vannak, mégis különös figyelmet kapott a pedagógus hivatást érintő egységes és deklarált etikai kódex megalkotásának szándéka.

Dolgozatomban röviden bemutatok három etikai kódexet, azokat tartalmában, szellemiségében összehasonlítva, vizsgálva. Egy, már korábban létező és helyi etikai kódexeknek alapjául szolgáló etikai kódexet, egy egyházi, katolikus etikai kódexet és a Nemzeti Pedagógus Kar által előkészített szakmai dokumentumot. A közös alapelvek feltárása mellett azokat a lényegi különbségeket is érintem, amelyet a két „világi” és az egy egyházi dokumentum magában hordoz. Írásomban röviden kitérek a pedagógusok között belső kohézió kérdésére, a pedagógus személyiségének funkcióira, az erkölcsi nevelés fontosságára, az erkölcsi ítélőképesség fejlődéseinek szakaszaira, és a pedagógus-szülő kapcsolat, kommunikáció, mint az együttnevelés alapjainak lényegi kérdésére.

Vizsgálataim célja, hogy összehasonlítsam az óvodás korú gyermekeket nevelő szülők etikai elvárásait az óvodapedagógusok attitűdjével. A kettő közötti összhang, illetve eltérés elemzéseim lényeges pontja. Vizsgálataim egyik célja, hogy felmérjem a pedagógus etikai kódexek tartalmának ismertségét. Dolgozatom a kérdőíves módszeren nyugszik, online formulák felvételével, és a kapott válaszok elemzésével kívántam a feltett kérdéseket megválaszolni. A kérdőíveket két csoport részére készítettem el: óvodapedagógusok, és óvodás korú gyermeket nevelő szülők. A kérdőívek kitöltése önkéntes, és anonim volt. A magyarországi óvodák címekre juttattam el kérdőíveimet, ezernégyszáz címre, amelyből nyolcszázötvenhárom kitöltött kérdőív érkezett vissza. A szülőknek szánt kérdőíveket a közösségi médián keresztül osztottam meg, itt is több, mint kétszázötven válaszadó tisztelt meg.

Összehasonlítottam a két csoport válaszait, ami összességében – várakozásaimnak megfelelően - pozitív eredménnyel zárult, hiszen a pedagógusok és szülők véleménye közel állt egymáshoz. A pedagógus etikai kódexek ismertsége meglepően csekély. Dolgozatomban javaslatot teszek az etikai kódexek ismertségének javítására, külföldi példák alapján. Leendő óvodapedagógusként a válaszok alapján pozitívan tekintek a jövő felé.

Összefoglalás

Munkám célja összehasonlítani a szülők és az óvodapedagógusok attitűdjét a legfontosabb pedagógus etikai kérdésekben. Elemezem a szülők elvárásai és a pedagógusok prioritásai közti összhangot, vagy eltérést. Szeretnék választ kapni arra a kérdésre, hogy mennyire ismert szakmai, illetve laikus körökben a pedagógus etikai kódexek tartalma. Végül a szülőkre vonatkozó, sok intézményben még nem lefektetett szülői-etikai kódex elfogadottságát, létrejöttének szükségességét mérem fel.

Bevezetés

Az elmúlt években többször hangot kapott a média csatornáin keresztül, a nevelőkkel szembeni etikai elvárások írásos normarendszere, az etikai kódex kiadása. Meglepő módon heves szakmai és laikus vitákat kiváltva, felkorbácsolva. Bár szakmaetikai kódexek voltak és vannak, mégis különös figyelmet kapott a pedagógus hivatást érintő egységes és deklarált etikai kódex megalkotásának szándéka. Véleményem szerint hivatáserkölcsei normák elfogadottságának-, illetve a pedagógusok személyiségjegyeivel szemben támasztott elvárások megismerésével és tudatos alkalmazásával javítható a pedagógusok és szülők közötti kommunikáció, viszony. Jelenleg Magyarországon több, pedagógusokat érintő etikai kódex található, melyek közül hármat megpróbálok röviden bemutatni.

Anyag és módszer

Dolgozatomhoz az online kérdőíves módszert választottam. Két kérdőívet készítettem el az óvodapedagógusok, illetve az óvodáskorú gyermekeket nevelő szülők részére. A kitöltés önkéntes volt, ezért az eredmények nem reprezentatívak. A kérdezőbiztos hiánya előnyökkel és hátrányokkal járhat: úgymint az őszinte válaszadás, vagy a kérdések esetleges félreértelmezése. Azért választottam ezt a módszert, mert nagyszámú mintavételre ad lehetőséget, így országosan mérhettem fel a pedagógusok és a szülők etikai attitűdjét. Feltételezéseim szerint eltéréseket találok a szülők és az óvodapedagógusok által támasztott elvárások, szubjektív vélemények között.

Kérdőíveimet az Oktatási Hivatal honlapján lévő Központi Információs Rendszerben található óvodai címekre küldtem el. A kérdőívek 13 és 15 kérdésből állnak, melyekből nyolc kérdés feleletválasztás, hét pedig értékelési skálák segítségével válaszolható meg. Kérdéseimet igyekeztem egyszerűen, világosan, és befolyás nélkül megfogalmazni.

A kérdőívem összeállításakor felhasználtam a Független Pedagógus Fórum, a Nemzeti Pedagógus Kar és a Katolikus Egyház köznevelési intézményeinek etikai kódexét. Kérdéseimmel igyekeztem a három dokumentumban leggyakrabban előforduló normák elfogadottságát, fontosságát feltárni mind a pedagógusok, mind a szülők körében.

Pedagógus etikai kódexek összehasonlítása

„Az etika az ősidőktől fogva három alapkérdésre keres választ: Melyek azok a morális értékek, amelyek az emberi cselekvés lehetséges céljaiként számításba jöhetnek? Milyen erkölcsi normákat kell követnünk, hogy értékes életet éljünk? Milyen cselekedetek véghezvitele biztosítja a választott morális célok elérését?”

Mindhárom pedagógus etikai kódex hangsúlyozza a pedagógusok testi-lelki egészségének fontosságát, a pedagógus és nevelt közötti mester-növendék viszonyt, a szülőkkel történő kommunikáció szabályait, és a pedagógusok közt kialakuló kollegiális kapcsolat normáit. A dokumentumok célja olyan pedagógus norma rögzítése, mely alkotó módon segít hozzá az értékteremtéshez. Terjedelmét tekintve a Nemzeti Pedagógus Kar etikai kódexe a leghosszabb. Nyelvezetében a Független Pedagógiai fórum dokumentuma a legegyszerűbb. A Magyar Katolikus Egyház nevelési intézményeiben használt kódex fekteti a legnagyobb hangsúlyt a nevelő személyiségével, és kapcsolataival szemben támasztott elvárásokra.

¹ Heller Á.: *Bevezetés az etikába* 183.

	Független Pedagógiai Fórum kódexe	Nemzeti Pedagógus Kar kódexe	Magyar Katolikus Egyház kódexe
Terjedelem	8 oldal	24 oldal	14 oldal
Megjelenés éve	2001	2015	1998
Értékelméleti alapja	zsidó-keresztény kultúra és antikvitás	humanista és keresztény etikai alapelvek	keresztény erkölcsi alapelvek
Szabályozott területek	A pedagógus munkavégzésével kapcsolatos normák. Kapcsolat a gyermekekkel, szülőkkel, és munkatársakkal.	Kapcsolat a növendékekkel, szülőkkel, munkatársakkal és vezetőkkel. Kutatásetikai alapelvek. Etikai eljárásrend és etikai bizottság.	A katolikus nevelő erkölcsi alapelvei a tanítványokkal, munkatársakkal, iskolával, szülővel. A katolikus nevelő viszonya az egyházhoz, a nemzethez és a szaktantárgyához.

1. ábra. Etikai kódexek összehasonlítása

Kutatási eredményeim

Kutatásom alapját a pedagógus etikai kódexek adták. Az utóbbi évek viharos szakmai vitái keltették fel a figyelmem a téma iránt. Mentoraimmal és tanárainnal folytatott beszélgetések során kiderült, hogy a szülőkkel való kapcsolattartás az évek előrehaladtával nehezebbé vált. Az elvárások mértéke az óvodapedagógusok felé folyamatosan nőtt. A kérdéseim célja a szülők és az óvodapedagógusok attitűdjének, az elvárások összhangjának, illetve az összhang hiányának vizsgálata pedagógus etikai kérdésekben.

Dolgozatomhoz az online kérdőíves módszert választottam, így nagyszámú minta gyűjtésére volt lehetőségem. Egy tizenhárom kérdésből álló kérdőívet készítettem óvodapedagógusok részére, melyet a Központi Információs Rendszer adatbázisában található e-mail címekre továbbítottam. 1400 címre küldtem el a nyomtatványt, 618 válasz érkezett. Ezúton is szeretném megköszönni a kitöltőknek, hogy így ismeretlenül

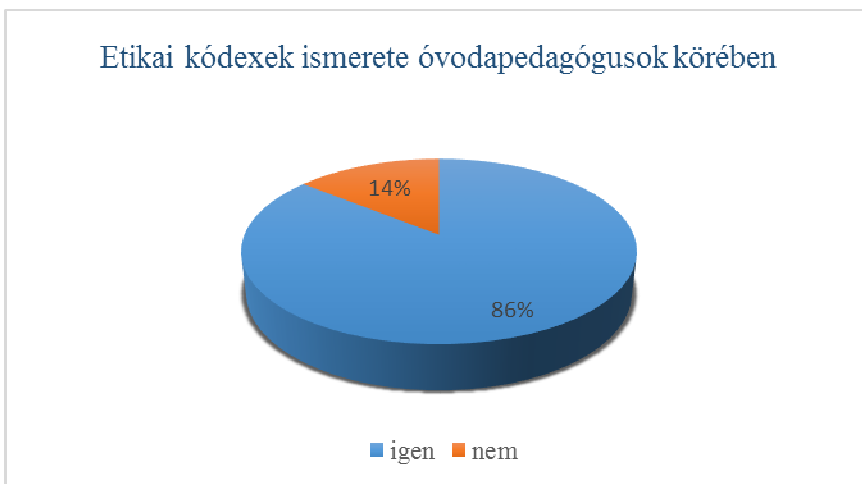
válaszoltak, üzeneteikkel bíztattak és érdeklődtek a kutatási eredményeim iránt. A másik kérdőívet óvodáskorú gyermekeket nevelő szülők részére készítettem, hasonló kérdésekkel. Milyen elvárásokkal és tapasztalatokkal rendelkeznek pedagógus etikai kérdésekben.

2. ábra. Válaszadók eloszlása település nagyság szerint

A szülőknek szánt nyomtatványt az intézményvezetők segítségével, és a közösségi médián keresztül terjesztettem. Erre a kérdőívre 235 fő válaszolt. A válaszadók település szerkezet szerinti eloszlása arányos, mind a négy településtípusból sikerült adatokat gyűjtenem.

A kérdéseim alapját a Nemzeti Pedagógus Kar, a Független Pedagógus Fórum és a Katolikus Egyház pedagógus etikai kódexe képezi. A második kérdésben a pedagógus etikai kódexek ismertségét mértem fel. A különbség jelentős: saját bevallásuk szerint az óvodapedagógusok 86%-a, míg a válaszoló szülők 29%-a ismeri valamelyik pedagógus etikai kódexet. Ez a szám számomra meglepően alacsony volt. Több érdekes kérdést vetnek fel bennem ezek az adatok: Miért ilyen alacsony azon szülők száma, akiket a kódexek tartalma érdekel? Hogyan tehetnénk ismertebbé, elérhetőbbé a pedagógus etikai kódexeket? Vajon ismertebbek-e egyéb hivatások etikai kódexei, úgymint az orvosi vagy ügyvédi kódex a pedagógusénál? A válaszoló óvodapedagógusok 14%-a úgy végzi mindennapi munkáját, hogy nem ismeri a szakma rögzített hivatáserkölcsei normáit. Az időhiány, az érdektelenség, az etikai kódexek tartalma, esetleg terjedelmük okozhatja ezt az arányt?

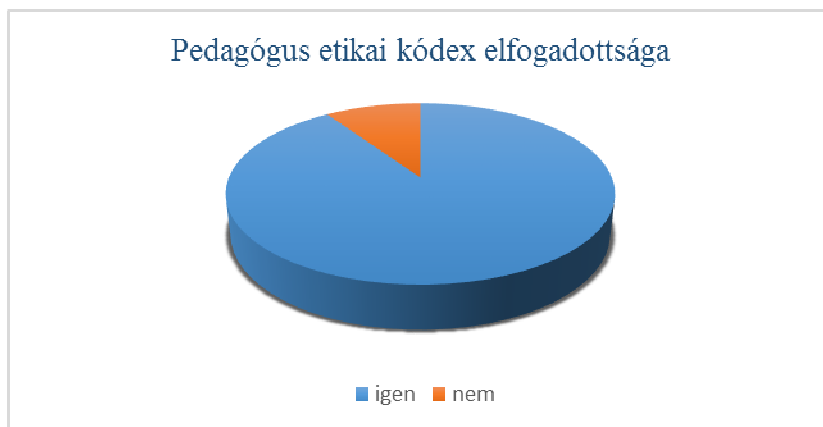
3. ábra. Etikai kódexek ismerete óvodapedagógusok körében

4. ábra. Etikai kódexek ismerete szülők körében

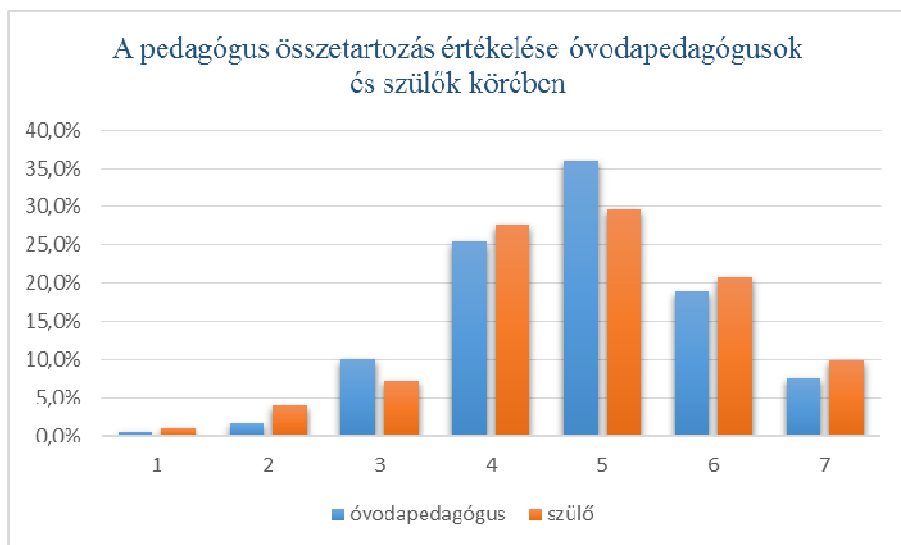
A harmadik kérdésem a pedagógus hivatás erkölcsi normáinak rögzítésének szükségességét mérte fel. Az itt kapott eredmények mind a két kérdőív esetében hasonlóak. A két csoportot egybevetve a válaszadók 91%-a igennel válaszolt, mindössze kilenc százalék vélekedett úgy, hogy a hivatáserkölcsi normák rögzítése nem szükséges. Ez némileg ellentmond az előző kérdésben feltett válaszok arányára. Amennyiben a pedagógusok

és a szülők 91%-a úgy vélekedik, hogy szükség van a dokumentumra, akkor miért ilyen alacsony az ismertség aránya?

5. ábra. Pedagógus etikai kódex elfogadottsága

Megkértem a szülőket, illetve az óvodapedagógusokat 1–7-ig tartó skálán pontozzák a pedagógus szakma belső összetartozását. Az együttműködés teljes hiányától (1) a kiváló szakmai együttműködésig (7). Kíváncsi voltam a szülők külső szemlélőként alkotott véleményére, és a pedagógusok belső értékelésére. Az eredmények nagyjából igazolták előzetes feltételezéseimet, miszerint mind két csoport közepesen jónak tartja a pedagógus szakma belső összetartozását. A jónak mondható ötös, hatos és hetes értékelést a szülők 63%-a, míg a pedagógusok 62%-a jelölte meg válaszként. Súlyozott átlag szerint a szülők eredménye 4,93, az óvodapedagógusoké 4,81. Tehát mind a két vizsgált csoport véleménye a belső összetartozásról hasonló, közepesen jó. Az óvodapedagógusok minimálisan rosszabbnak érzik a szakma összetartozását. A szakma belső összetartozásának növelésével javítható a társadalmi megbecsültség és tisztelet. Az ismertetett pedagógiai kódexek részletesen kitérnek a pályakezdő kolléga támogatására, a szakmai eredmények, a kritika megfogalmazására és átadására. Meglátásom szerint a belső összetartozáson az óvodai intézmények vezetői is sokat javíthatnak, tárgyilagos, nem részrehajló, határozott és konstruktív vezetési stílussal.

6. ábra. A pedagógus összetartozás értékelése óvodapedagógusok és szülők körében

Arra a kérdésre, hogy van-e olyan kollégája vagy kolléganője, akivel szívesen beszél szakmai kérdésekről, kikéri véleményét, elfogadja tanácsait a válaszadó óvodapedagógusok 98%-a igennel válaszolt, ami egy megnyugtató eredmény volt számomra.

Következő kérdésemből a szülők és az óvodapedagógusok számára 5 legfontosabbnak tartott etikai alapelvre voltam kíváncsi. Kiemeltem 10 alapelvet, melyek mindhárom etikai kódexben szerepeltek. Ezek voltak a szakszerűség, szakmai alázat, lelkiismeretesség, konstruktivitás, példamutató, nemzeti érdek, igazságosság, egyenlő bánásmód, átláthatóság és gyermekek és szülők jogainak védelme. Számomra is meglepő módon az első öt helyre, kisebb sorrendi különbséggel, de ugyanazok az alapelvek kerültek fel. Az öt legfontosabb pedagógus etikai alapelv a szülők és a pedagógusok egyöntetű véleménye szerint a példamutató, lelkiismeretesség, igazságosság, szakszerűség és egyenlő bánásmód.

Szülők		Óvodapedagógusok
példamutató	1.	lelkiismeretesség
lelkiismeretesség	2.	példamutató
igazságosság	3.	igazságosság
egyenlő bánásmód	4.	szakszerűség
szakszerűség	5.	egyenlő bánásmód

7. ábra: Etikai alapelvek

A szülők 86%-a a példamutatást az öt legfontosabb pedagógusoktól elvárt etikai alapelv közé sorolta. Az első öt alapelv utolsó tagja a szakszerűség, melyet a szülők 60%-a jelölt meg válaszként. Ebből a táblázatból az derült ki számomra, hogy a példamutatás, lelkiismeretesség és igazságosság kiemelkedően fontos mindkét megkérdezett csoport szerint. A tíz felsorolt alapelv közül a szülőknél utolsó három helyen végzett a gyermekek jogainak védelme, az átláthatóság és a nemzeti érdek, óvodapedagógusoknál pedig a konstruktivitás, átláthatóság és a nemzeti érdek. Egyik csoport sem sorolta az átláthatóságot az öt legfontosabb pedagógus etikai alapelv közé.

A Nemzeti Pedagógus Kar Etikai Kódexe szerint az átláthatóság fogalma a következő: „Munkánkat úgy végezzük, hogy megfelelően dokumentált, könnyen áttekinthető és követhető, valamint munkatársaink számára a munkájukat segítő mértékben megismerhető legyen.”² A nevelő munka dokumentált tervezése és értékelése fontos, de a leterheltség és az adminisztrációs köteleességek növekedésével csökken a népszerűsége. Megítélésem szerint a nevelői munka és adminisztráció harmonikus aránya még kialakulóban van Magyarországon.

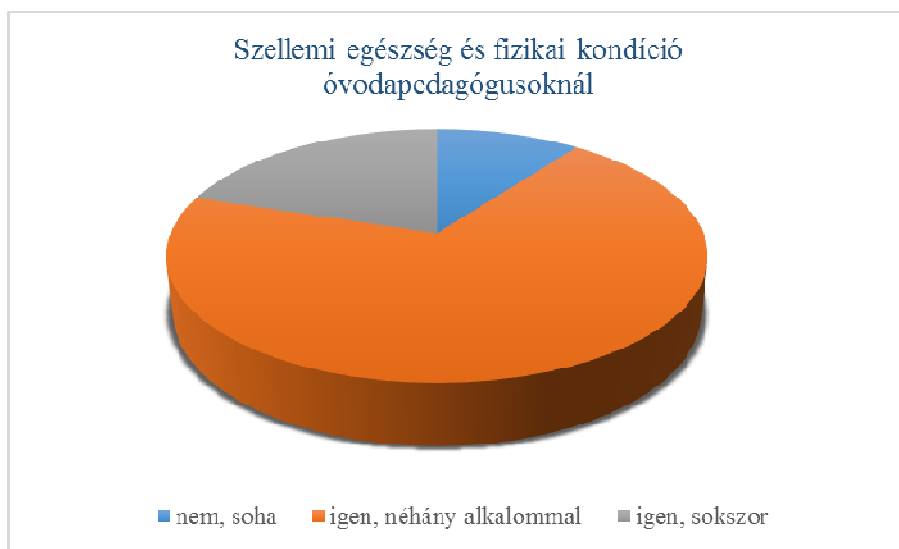
A szülőknél feltett kérdésben kíváncsi voltam a véleményükre az általuk megismert óvodákkal kapcsolatban. „Ön szerint előfordult-e gyermekével, hogy a pedagógus etikai vétséget követett el?” A válaszoló szülők 77%-a szerint nem, 23%-a szerint igen. Itt szeretném tisztázni az etikai vétség fogalmát. Etikai vétséget követ el, aki megszegi a hatályos köznevelési törvényben foglaltakat, vagy az intézmény által elfogadott, illetve megalkotott etikai kódexet, vagy házirendet. A jelenleg hatályos 2011. évi CXCV. számú köznevelési törvény, melynek középpontjában a gyermek, a tanuló, a pedagógus és a szülő áll, akiknek kötelességei és jogai egészítik ki egymást.³

Mindhárom etikai kódex rögzíti a pedagógusoktól elvárt megfelelő szellemi egészséget, fizikai kondíciót. Felmértem a szülők és a pedagógusok véleményét a két területtel kapcsolatban. Az óvodapedagógusok 70%-a szerint pályájuk során néhány alkalommal előfordult, hogy nem megfelelő szellemi vagy fizikai állapotban végezték

² Nemzeti Ped. Kar: Etikai kódex <http://www.nemzetipedkar.hu/wp-content/uploads/2015/11/NPK-Etikai-K%C3%B3dex-Hat%C3%A1lyos-2015.-nov.-14.pdf> (Megtekintve:2016.09.29)

³ Köznevelési törvény http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (Megtekintve:2016.10.30.)

munkájukat, 20% szerint sokszor előfordult ilyen, 10% szerint soha nem végezték munkájukat nem megfelelő állapotban. Számomra elszomorító az az adat, hogy a válaszadó pedagógusok 90%-a saját bevallása szerint végezte már munkáját nem megfelelő szellemi, vagy fizikai kondícióban. Ennek okai összetettek lehetnek, de a legegyszerűbb és legkézenfekvőbb magyarázat a munkaerőhiány, a helyettesítések megoldatlansága lehet.

8. ábra. Szellemi egészség és fizikai kondíció óvodapedagógusoknál

Thomas Gordon elveti a „szuperpedagógus” szerepét. Hiszen a pedagógus is emberi természetű, így hibázhat. „Szeretnénk a jó tanár definícióját egy olyan modellre kicserélni, ami nem csak emberibb, realisabb, hanem lehetővé teszi a tanárok számára, hogy megszabaduljanak szerepeiktől, és azok legyenek, amik: emberek.”⁴

A szülők véleménye a gyermeküket nevelő óvodapedagógus szellemi és fizikai kondíciójáról ennél lényegesebben pozitívabb: 82% megfelelőnek tartja, 18% pedig elégedetlen vele. Véleményem szerint ez az adat megnyugtató, a szülők nagy többsége elégedett a gyermekét nevelő óvodapedagógusok szellemi és fizikai kondíciójával. A szülők, és az óvodapedagógusok által fontosnak tartott példamutatás így nem válik üres közhellyé, mivel a megfelelő kondíció segítheti a pedagógusokat a sikeres

⁴ Zrinszky L.: *Nevelésméлет* 35.

és harmonikus munkavégzésben. Példamutatásukkal további figyelmet irányíthatnak az egészséges életmódra, táplálkozásra és a mozgás örömére.

Következő kérdéssel a szakmai továbbképzések elfogadottságát, fontosságát szerettem volna felmérni. Előzetes feltételezésem, miszerint mind két csoport kiemelkedően fontosnak tartja a továbbképzéseket, megvalósult. A szülők 93% nagyon fontosnak tartja az óvodapedagógusok szakmai továbbképzését. A pedagógusok 98%-a vesz részt szívesen továbbképzéseken, de arra a kérdésemre, hogy vett-e már részt olyan továbbképzésen, ahol információkat kapott pedagógusokat érintő szakmai etikai alapelvekről sajnos az óvodapedagógusok 56,7%-a nemmel válaszolt. Ezen az arányon meglátásom szerint érdemes lenne a jövőben javítani. Ahogyan korábban idéztem: „Az emberiséggel egyidős nevelés mára bonyolult szellemi, lelki és közéleti kérdéssé vált. A különféle nevelési elméletek között csak akkor remélhetünk rendet, ha az etika alapján kíséreljük meg megválaszolni a nevelés fő kérdéseit.”⁵

A következőkben felmértem egy 1–7-ig tartó skálán, hogy mennyire jellemzőek bizonyos személyiségjegyek az óvodapedagógusokra, a pedagógusok illetve a szülők szerint. Nem várt módon eltérések mutatkoztak a két csoport válasza között. Az óvodapedagógusok véleményét személyiségjegyeikről súlyozott átlag szerint a következő táblázat mutatja be.

Óvodapedagógusok véleménye		Szülők véleménye	
1. empátia	6,6	1. kreativitás	5,6
2. emberszeretet	6,54	2. emberszeretet	5,48
3. együttműködő képesség	6,5	3. együttműködő képesség	5,28
4. rugalmasság	6,25	4. empátia	5,17
5. nyíltság	6,19	5. türelem	5,15
6. kreativitás	6,1	6. rugalmasság	5,06
7. türelem	6,04	7. optimizmus	5,02
8. optimizmus	6,01	8. nyíltság	5,004

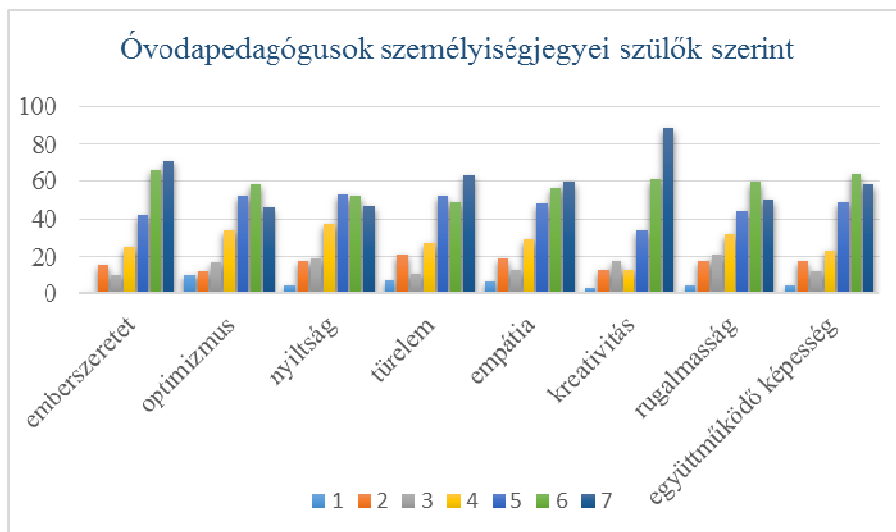
9. ábra: Vélemények

Számomra szomorú eredmény, hogy a kreativitás a türelem és az optimizmus került az utolsó három helyre. A szülők véleménye a gyermeküket nevelő óvodapedagógus személyiségjegyeiről már sokkal

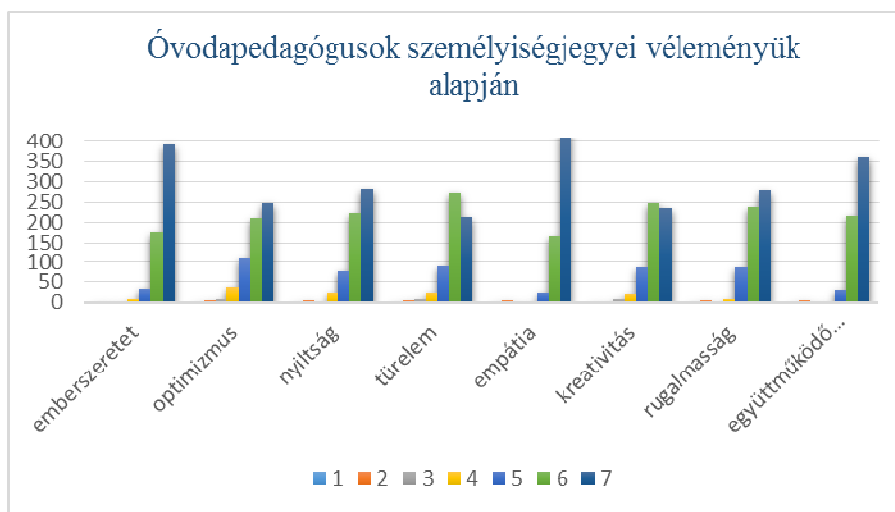
⁵ Pálinkás J.: *Párbuzamos gondolatok az erkölcs erejéről*, Mester és tanítvány 2004/1 12.

nagyobb szórást mutat. Súlyozott átlag szerint is rosszabb értékkel pontozták az adott személyiségjegyeket, mint a pedagógusok.

Összehasonlítva a két táblázatot, a személyiségjegyek sorrendje egyáltalán nem egyezik a két csoportnál. A pedagógusok válaszaiban az utolsó helyek egyikén szereplő kreativitás a megkérdezett szülők szerint a legjellemzőbb tulajdonsága az általuk megismert pedagógusoknak. Az utolsó helyek egyikén foglal helyet az optimizmus. A következő diagramok jól mutatja a két csoport válaszainak közötti eltérést.

10. ábra. Óvodapedagógusok személyiségjegyei szülők szerint

11. ábra. Óvodapedagógusok személyiségjegyei véleményük alapján

Az óvodapedagógusok pozitívabban vélekednek saját tulajdonságaikról, válaszaik kisebb szórást mutatnak, a szülők válaszainak szórása nagyobb, gyakoribb a negatív értékelés. A két csoport véleménykülönbsége az óvodapedagógusok személyiségjegyeiről szembetűnő. Két oldalról lehet megközelíteni a problémát: egyik lehetséges oldal a szülők rossz tapasztalata az intézménnyel és a pedagógusokkal kapcsolatban, az időhiány okozta nem megfelelő kommunikáció, esetleg a szülők alulinformáltsága a pedagógiai programokról, fejlesztésekről, tervekről. Másik lehetséges ok a pedagógusok saját személyiségfejlesztésének elmaradása. Időről időre szükséges a pedagógiai munka önbírálata, felülvizsgálata, esetleg szupervízió segítségével egy külső szakmai vélemény meghallgatása.

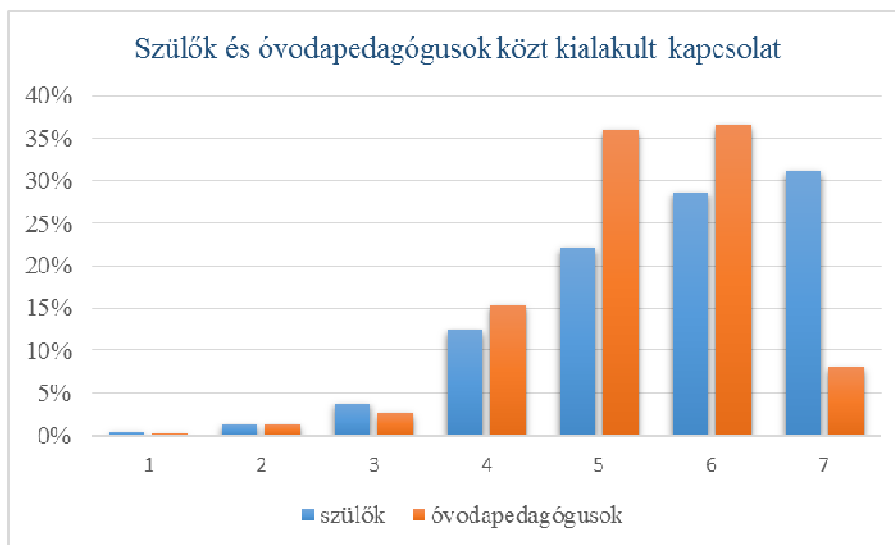
12. ábra. Személyiségjegyek súlyozott átlagának összehasonlítása

A diagrammok tovább erősítették véleményemet arról, hogy munkámban törekednem kell majd a szülőkkel való jó és informatív kommunikációra, hangsúlyt kell fektetnem az átláthatóságra. A szülők számára is érthető és élvezetes nyelven kell megfogalmaznom pedagógiai terveimet. Szekszárdi Ferencné cikke alapján „A pedagógus és a szülő partnerkapcsolata, tehát az egyenrangúságon alapuló, egymásra odafigyelő, kölcsönös empátiát tartalmazó viszonya a hatékony nevelés alapfeltételei közé tartozik.”⁶ A szülő és pedagógusok közt kialakult konfliktusok alapja lehet, hogy tisztázatlanok az intézmény és a szülői ház kompetenciájának határai. „A cél a konszenzusra törekvő konstruktív kommunikáció lehet.”⁷

Felmértem a szülők és a pedagógusok között kialakuló kapcsolat minőségét. Előzetes feltételezésem az volt, hogy eltérést tapasztalok a két csoport válasza között.

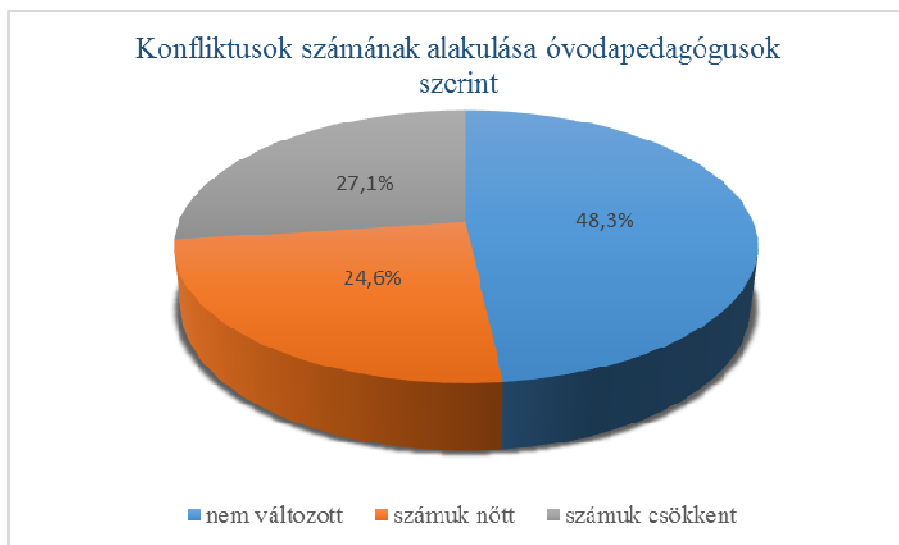
⁶ Szekszárdi Ferencné: A ped. gyakorlat jellegzetes konfliktusai
http://mek.oszk.hu/04600/04669/html/balogh_pedpszich0019/balogh_pedpszich0019.html (Megtekintve:2016.11.06)

⁷ Uo.

13. ábra. Szülők és óvodapedagógusok közt kialakult kapcsolat

Megvizsgálva az eredményeket elmondható, 1–7-ig tartó skálán súlyozott átlag szerint a szülők válasza pozitívabb 5,65-ös értéket, míg a pedagógusok átlagosan 5,26 értéket képviseltek. Ez a szám a megadott skálát figyelembe véve egy közepesen jó eredménynek számítható, azonban mindannyiunk közös érdeke a szülő-pedagógus közt kialakuló viszony folyamatos értékelése, javítása, a hibák okainak feltárása. A maximum értéket a szülők 31%-a, míg a pedagógusok csupán 8%-a jelölte meg válaszként. Mentoraimmal, tanárainnal folytatott beszélgetések alapján felmerült bennem a kérdés, hogy hogyan érzékelik az óvodapedagógusok, a szülőkkel kialakult konfliktusok számának alakulását az utóbbi években?

14. ábra. Konfliktusok számának alakulása óvodapedagógusok szerint

A kapott eredmény meglepett: a konfliktusok, egyet nem értések számának egyértelmű növekedésére számítottam. A válaszadó óvodapedagógusok véleménye pozitív képet mutatott: 75,4% szerint a konfliktusok száma csökkent, vagy az utóbbi években nem változott jelentősen. Mindössze 24,6% jelölte meg a növekvő tendenciát válaszként.

A válaszokat látva felmerült bennem a kitöltők kor szerinti eloszlásának feltételezett aránytalansága. Az online kérdőív számos előnnyel rendelkezik és gyors, nagyszámú minta gyűjtéséhez nyújt lehetőséget. Figyelembe kell vennünk azt, hogy az idősebb generációt nehezebb elérni az online kérdőívek segítségével.

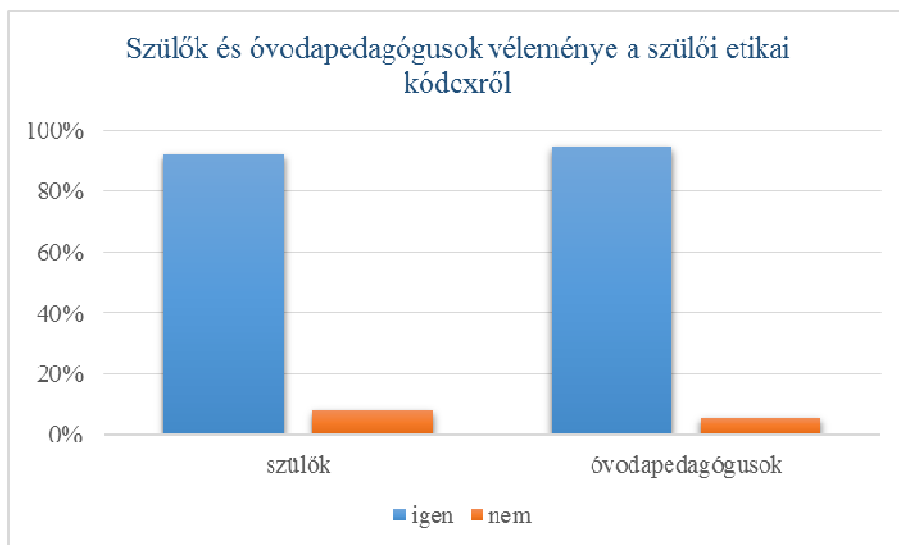
Utolsó kérdésem alapját – miszerint egyetért-e azzal, hogy Magyarországon is szükség lenne a szülőket érintő etikai alapelvek rögzítésére – főként az Egyesült Államok iskolai honlapjain olvasott, szülők számára lefektetett etikai alapelvek alkották. Terjedelmükben gyakran alig maradtak el a pedagógusoktól elvárt etikai alapelvektől. Például a New York állambeli North Bellmore Union School is határozottan rögzíti a szülőktől elvárt szabályokat.⁸ Leírja, hogy a gyermek oktatási sikerei a szülő és az intézmény közös feladata. Elvárható a szülőktől, hogy jó kapcsolatot ápoljanak a pedagógusokkal, szülőtársakkal

⁸ Parent's and visitor's guidelines: <http://www.northbellmoreschools.org/Domain/385>
(Megttekintve:2016.10.22)

és diákokkal. Ismerjék az iskola szabályrendszerét, és segítsék gyermekeiket a szabályok megértésében. Tájékoztassák az iskolát a tanuló teljesítményét befolyásoló otthoni változásokról. Biztosítsanak megfelelő helyet a tanuláshoz, a házi feladat megoldásához. Figyeljenek gyermekük ápoltságára, ruházatára az iskolai öltözködési szabályok figyelembevételével. Segítsenek gyermekeiknek megérteni, hogy a demokratikus társadalmak által alkotott szabályok a biztonságot és a nyugodt légkört biztosítják. Meglátásom szerint a szülőkkel szemben támasztott elvárások teljesíthetők, reálisak.

A 2011. évi CXCV. köznevelési törvény 42. pontja rögzíti a szülők kötelességeit és jogait. „gondoskodjon gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét, biztosítsa gyermeke óvodai nevelésben való részvételét, továbbá tankötelezettségének teljesítését, tiszteletben tartsa az óvoda, az iskola, kollégium vezetői, pedagógusai, alkalmazottai emberi méltóságát és jogait, tiszteletet tanúsítson irántuk.”⁹ Feltételezésem szerint mind az óvodapedagógus, mind a szülők fontosnak tartják a szülőktől elvárt alapelvek közérthető, reális megfogalmazását. Előzetes elvárásaim beigazolódtak: a szülők 92%-a, az óvodapedagógusok 94%-a tartja szükségesnek a dokumentum rögzítését.

⁹ Köznevelési törvény http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV
(Megtekintve:2016.10.30.)

15. ábra. Szülők és óvodapedagógusok véleménye a szülői etikai kódexről

A válaszadó szülők és óvodapedagógusok egyöntetű véleménye szerint, szükség van a szülőket érintő óvodához kapcsolódó etikai alapelvek rögzítésére. Egyes intézmények házirendjükben kitérnek ezen szabályokra, például a Baptista Szeretetszolgálat Napraforgó Művészeti Óvodája. A dokumentumban külön fejezet található a szülők jogairól és kötelezettségeiről.¹⁰ A szülők kötelességei között szerepel többek között a pedagógusok és az intézményvezető tiszteletben tartása, a gyermek tisztán tartása, valamint gondoskodás a gyermek testi, értelmi, érzelmi, és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről. A határozott, mindenki számára elfogadható szülői etikai iránymutatás megfogalmazása és rögzítése erősíthetné a pedagógus-szülő között kialakuló partneri viszonyt, melyben mind a két fél egyrangú, tiszteli egymást, teljesíti kötelességeit és betartja az előírt jogszabályokat.

¹⁰ Napraforgó Óvoda Házirend

http://napraforgo.baptistaoktatas.hu/file/list_e/663/file/hazirend.doc (Megtétekintve: 2016.11.02)

Következtetés

A továbbiakban szeretném összefoglalni a kérdőívek legfontosabb eredményit, hibáit. Kitérek felmerülő a lehetséges további kérdésekre is. Dolgozatomban szerettem volna összehasonlítani az óvodapedagógusok illetve az óvodáskorú gyermeket nevelő szülők etikai elvárásait a pedagógusokkal szemben. Előzetes feltételezésem, hogy releváns különbséget találok a két csoport válaszaik között egyes kérdésekben bebizonyosodott, másokban viszont nem.

A kérdőívek egyik hibája a válaszolók korosztályának feltételezett aránytalansága. Az online formula használata nyilvánvalóan a fiatalabb generációt szólította meg nagyobb százalékban. A szülők részéről több esetben merült fel az általuk megismert óvodapedagógusok sokszínűsége, így nehézséget jelentett számukra egyes kérdéseknél egy általános vélemény megfogalmazása.

A pedagógus etikai kódexek mélyebb tanulmányozása számos új és érdekes információt nyújtott számomra. Az alacsony ismertségi eredmények alapján fontos lenne a szülők és a pedagógusok körében szemléletesen, érthetően, figyelemfelkeltően és röviden bemutatni azok tartalmát. Számos külföldi, főként nyugat-európai, amerikai és ausztrál etikai kiadvány található az interneten, melyek illusztratívák, hangnemükben biztatók, terjedelmükben áttekinthetők. Talán itthon is emelhető lenne a pedagógus etikai kódexek ismerete ilyen rövid, egyszerű és látványos kiadványokkal.

A legtöbb válasz kiértékelése pozitív eredménnyel zárult, a szülők összességében jó eredménnyel értékelték az általuk megismert óvodapedagógusok személyiségjegyeit, fizikai állapotát és szellemi kondícióját. Ez az adat azt sejteti számomra, hogy az óvodapedagógus képzés megfelelően működik Magyarországon, a rendszerben dolgozó pedagógusok személyiségjegyei a hivatás elvárásaival megegyeznek.

A legborúlátóbb eredményt a pedagógusok belső összetartozását mérő kérdés kiértékelése adta. Az összetartozást 1–7-ig tartó skálán a két csoport átlagosan 4,87 pontra értékelte. Azt gondolom a pedagógus szakma belső összetartozásának javítása elengedhetetlen feladat mind a pedagógusok, mind az intézményvezetők, mind pedig az oktatáspolitikai számára. További kutatások tárgyát képezhetné, hogy milyen tényezőkkel növelhető a pedagógus szakma belső összetartozásának mértéke.

A válaszoló óvodapedagógusok nagy többsége a szülők és pedagógusok közt kialakuló konfliktusok számának növekedését nem igazolja. Az

óvodapedagógus képzésből személyesen hiányolom a szülőkkel történő asszertív kommunikáció gyakorlását, helyzetgyakorlatok kialakítását, amellyel felkészülhetnénk, és megtanulhatnánk a ránk váró nehéz és összetett kapcsolatrendszerek kialakítását.

Kutatásomat nem tartom lezártnak, újabb és újabb kérdéseket vetnek fel az eredmények. Dolgozatomat John Dewey idézetével zárom: „*Vallom, hogy az egyedüli igaz nevelés akkor valósul meg, ha a gyermek szellemi erőit annak a társadalmi környezetnek az igényei formálják, amelyben él. Ezek az igények ösztönzik arra, hogy a közösség tagjaként cselekedjen, s magát abból a szempontból ítélje meg, hogy mennyire van hasznára a közösségnek.*”¹¹

Felhasznált irodalom

- Bábosik István: *A nevelés elmélete és gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.
- Bábosik István: *A pedagógus személyiségének és magatartásának szerepe a nevelési folyamatban*. Mester és tanítvány, 2004/4., 11–24.
- Bugnyár Zoltán: *Erkölc, egyén, közösség*. Új Pedagógiai Szemle (1999) 49/7–8, 137–152.
- Cole Michael – Cole Sheila R.: *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest, 1997.
- Heller Ágnes: *Bevezetés az etikába*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 1999.
- Katona Nóra – Szitó Imre: *Szerepkonfliktusok felismerése és kezelése a pedagógus-szülő kapcsolatban*. Mester és Tanítvány 2005/7.
- Mészáros István – Németh Attila – Pukánszky Béla: *Neveléstörténet. Szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Budapest 2003.
- Miskolczi Bodnár Péter: *Az erkölcs és a jog szoros kapcsolata*, Polgári Szemle 2015. december 11. évfolyam 4-6.szám
- Pálinkás József: *Párhuzamos gondolatok az erkölcs erejéről*, Mester és Tanítvány 2004/1 12.
- Pukánszky Béla-Németh András: *Neveléstörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.
- Prókai Margit: *Etika és etikai kódex*. Tudományos és műszaki tájékoztatás 2005 52/6.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3998&issue_id=463
(Megtekintve 2016.10.02)

¹¹ Mészáros I.Németh A.-Pukánszky B.: *Neveléstörténet. Szöveggyűjtemény* 152.

- Stöckert Győző: *Az erkölcs és tanáregyéniségek*. Mester és Tanítvány, 2004/4.
- Szekszárdi Ferencné: *A ped. gyakorlat jellegzetes konfliktusai*. Új Pedagógiai Szemle (1993) 43/7–8.,
http://mek.oszk.hu/04600/04669/html/balogh_pedpszich0019/balogh_pedpszich0019.html (Megtekintve 2016.10.22)
- Dr. Zrinszky László: *Nevelélmélet*. Műszaki Kiadó, Budapest, 2006.

Internetes források:

- A pedagógus személyisége, az ideális tanár*
http://edutech.elte.hu/multiped/ped_05/ped_05.pdf (Megtekintve: 2018.01.03.)
- Független Pedagógus Fórum: Pedagógus szakma etikai kódex*
<http://www.fpf.hu/etika.pdf> (Megtekintve:2016.10.03)
- Kapcsolat a pedagógusok és a szülők közt.*
<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=36> (Megtekintve 2016.11.02)
- Magyar Katolikus Egyház Pedagógus Etikai Kódexe.*
<http://www.kpszti.hu/ki/etika.doc> (Megtekintve 2016.10.03)
- Napraforgó Óvoda Házirend*
http://napraforgo.baptistaoktatas.hu/file/list_e/663/file/hazirend.doc
(Megtekintve 2016.11.02.)
- Nemzeti Pedagógus Kar: Etikai kódex* <http://www.nemzetipedkar.hu/wp-content/uploads/2015/11/NPK-Etikai-K%C3%B3dex-Hat%C3%A1lyos-2015.-nov.-14..pdf> (Megtekintve 2016.09.29)
- ONAP http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200363.KOR
(Megtekintve 2016.11.02)
- Pályakezdő óvodapedagógusok túlélőkészlete*
http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Plyakezd_vodapedaggusok_tllkszleteV3/21_a_tipikus_pedaggustl_az_idelisisig.html (Megtekintve: 2018.01.02.)
- Parent's and visitor's guidelines:*
<http://www.northbellmoreschools.org/Domain/385> (Megtekintve 2016.10.22)
- Pedagógiai kompetenciák*
http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/01_simandi_04_16/527pedagogiai_kompetencik.html (Megtekintve: 2017.11.20)

Pedagógus kulcskompetenciák szerepe a tanulók versenyképességében

<http://ofi.hu/tudastar/vitaforumok/pedagogus> Megtekintve
(2018.01.03.)

Rogers Iskola Pedagógiai program <http://www.rogersiskola.hu/hogyan-tanitunk/pedagogiai-programunk.html> (Megtekintve 2016.11.02)

Törvény a nemzeti köznevelésről

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV
(Megtekintve 2016.10.30.)

PAPAGÁJTARTÁS ÉS ENNEK HATÁSA A GYEREKEKRE

Ilyés Zoltán

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Resümé

Az emberek már nagyon régóta tartanak papagájokat. Manapság a kutatásoknak és a természetes élőhelyen végzett megfigyeléseknek hála egyre többet tudnak meg ezekről az állatokról. Sajnos nagyon nehéz hiteles információt találni a modern papagájtartásról. A dolgozatban a papagájok tartásának néhány fontos eleme lett összegyűjtve. Illetve egy kérdőív segítségével fel lett mérve, hogy Magyarországon mennyire haladnak az emberek a korral. Sajnos sokan manapság is nagyon régi elvek szerint tartják a madaraikat, de a kérdőív eredményei alapján pozitív irányú fejlődést látható, egyre többen próbálnak megfelelő életkörülményeket biztosítani a madaraik számára. Sok ember tanácstalan, mikor a egy vad papagáj kerül hozzá és nem tudja, hogy hogyan szelídítse meg. A dolgozatban megtalálható pár kipróbált és működő módszer a szelídítéshez és a papagájok tanításának elkezdéséhez. A papagájok intelligenciája, színeik és hangutánzó képességük nagyon sok embert megragad, a gyerekekre pedig végképp nagy hatást gyakorol. Vannak kutatások melyek a háziállatok pozitív hatását vizsgálja a gyermekek személyiségfejlődésére, de főleg kutyákat vizsgálnak ilyen szempontból. Ennek a dolgozatnak egy részében konkrétan a papagájtartás a gyermekekre gyakorolt hatása van vizsgálva és, hogy mennyire alkalmasak ezek az állatok gyermekek háziállatának. Ehhez egy kérdőív a kiderítéséhez egy kérdőív lett alkalmazva, melyet papagájt tartó szülők vagy papagájt tartó gyermekek szülei töltöttek ki az ország számos pontjáról. A megkérdezett szülők több mint fele pozitív irányú fejlődést tapasztalt a gyermekének személyiségfejlődésével kapcsolatban, mióta papagáj van a családban. A gyermekek a papagájról való gondoskodás hatására sokkal kiegyensúlyozottabbak és felelősségteljesebbek lettek. Ezen állatok pozitív hatása miatt jó háziállatai lehetnek gyermekeknek, azonban fontos, hogy a család közös döntése legyen, illetve meg kell találni a családhoz és a gyermekhez legjobban illő fajt.

1. Bevezetés

Már egészen óvodáskorom óta vannak papagájaim kisebb-nagyobb megszakításokkal. Mindig is lenyűgöztek ezek a madarak a változatosságukkal, hangutánzó képességükkel és az intelligenciájukkal. Jelenleg két Kis sándorpapagáj gazdája vagyok. A hím 2013 júliusában került hozzám, a tojó pedig egy évvel később. Mindkét egyed szülők által nevelt és akkor, mikor hozzám kerültek rettegtek az emberektől. Egy évvel

a hím megvétele előtt elkezdtem információt gyűjteni a papagájok helyes, 21. századi tartásmódjáról. Sajnos a legtöbb magyar nyelven elérhető szakirodalom elavultnak számít, így az interneten kezdtem keresgélni. Így találtam rá Bíró Bálint oldalára, ahol a papagájok idomításáról és tartásáról ír. Megrendeltem innen a a könyveit is amiket a mai napig nagyon hasznosnak tartok. Illetve az interneten való keresgélés közben találtam rá a Papagájvilág Alapítvány oldalára. Az alapítványnak az egyik fő célja az emberek tájékoztatása a modern papagájtartásról. Mindig is úgy tartottam, hogy állatot tartani nem kötelező, így ha egyszer erre szánjuk magunkat, akkor ezt úgy csináljuk, hogy az állatnak a lehető legjobb legyen. Exupéry A kis hercegéből, a következő idézet szerintem nagyon helytálló: „*Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.*”¹(Saint-Exupéry 2007: 40)

A papagájok tartása elég összetett dolog, hiszen az éppen aktuálisan elfogadott rendszertani besorolás szerint 443 papagájfaj ismert. Az elterjedésük pedig nagyon széleskörű. Élnek Dél- és Közép-Amerikában, Afrikában, Ausztráliában, Ezen kívül az élőhelyek típusa is nagyon eltérő, vannak fajok, melyek esőerdőben élnek, illetve vannak olyan fajok is, amelyek szavannákon. Tehát a tartási körülmények megválasztásakor figyelembe kell venni az adott faj igényeit.²

A kis sándorpapagájaim. Balra fent a tojó (Zafír), bal oldalt pedig a hím (Opál).

¹ Antoine de Saint-Exupéry, 2007 *A kis herceg* (Ford: Rónay György) Móra Könyvkiadó, Budapest. (40. oldal)

² <https://hu.wikipedia.org/wiki/Papag%C3%A1j#A1j%C3%A9l%C3%A9k> (2018.11.04)

Mikor papagájt választunk háziállatnak, akkor figyelembe kell venni, hogy a Hullámos papagáj és Nimfapapagáj kivételével a papagájok nem háziasítottak. A háziasítás fogalma: „A domesztikáció folyamata olyan folyamat, amelynek során az állatok alkalmazkodnak az emberhez és annak környezetéhez, a generációkon át bekövetkező genetikai változások és az állatok életében bekövetkező egyedfejlődési események kombinációja révén.” (Price, 1984) Ilyen változás például a megrövidült élettartam a hullámos papagájok esetében. Az 1855-ös háziasítását követően az addigi várható 10-14 éves élettartama mára 3-5 évre rövidült.³ Teljesen másképpen kell velük foglalkozni, mint egy kutyával, macskával vagy egyéb kedvtelésből tartott állattal. Ebből is adódik az, hogy még egy teljesen szelíd papagáj is támadhat, bizonyos körülmények között, illetve szaporodási időszakban a támadás esélye sokkal nagyobb. Ez pedig egy nagyobb faj esetében súlyos sérüléseket is eredményezhet, például egy arapapagáj csőre olyan erős, hogy a keményebb dióféléket is fel tudják törni, tehát nem akár marandó sérüléseket is okozhatnak, főleg egy gyereknek! Egyes fajok esetében közismert, hogy ivarérettség után agresszív válnak, ilyenek a nagyobb testű kakaduk, illetve az amazonokra is jellemző ez a viselkedés. Sok papagáj kerül új gazdához, illetve külföldön már papagájokra specializálódott menhelyek is létesültek, melyek általában teljesen tele vannak, a sok megunt papagáj miatt.⁴

Sajnos sokan elhamarkodottan döntenek és kezdenek papagájt tartani. Azonban a papagáj tartása során felmerülnek olyan körülmények (például agresszió, a madár sokat kiabál, és sok kosszal jár), melyek következtében úgy döntenek az emberek, hogy mégsem akarják tovább tartani ezt az állatot. Ekkor vagy szabadon engedik (néhány faj emiatt szaporodott el más kontinenseken is és nagy károkat okoznak), vagy eladják az állatot.

A kutatómunkámmal azt szeretném vizsgálni, hogy hazánkban milyen a papagájtartási kultúra. Milyen fajokat tartanak, ezeknek milyen körülményeket biztosítanak. Illetve, hogy az emberek honnan és mennyit tájékozódnak, illetve mennyire haladnak a korrallal. Valamint arra is szeretnék választ kapni, hogy milyen hatással vannak a papagájok a gyermekek személyiségének fejlődésére.

³ Bordás Krisztina, *Kettős bevésoedés, hibásbevésoedés?*

<https://www.facebook.com/pvalapitvany/posts/808248596046353> (2018.11.03.)

⁴ Hooimeijer *The Myth of Parrot Aggression*

<https://journals.tdl.org/watchbird/index.php/watchbird/article/view/3237/3221> (2018.11.07)

2. Módszereim

A kutatómunkámhoz egy online felmérést végeztem olyan emberek bevonásával, akik jelenleg tartanak, a múltban tartottak vagy a jövőben szeretnének papagájokat. Két kérdőívet készítettem. Az első kérdőívem 16 kérdésből állt. Ezeket a papagájok tartásával kapcsolatban leggyakrabban felmerülő kérdések alapján állítottam össze. A második kérdőív 11 kérdésből állt, melyek papagájok és gyermekek kapcsolatára vonatkoztak. Az első 8 kérdés csak szülőknek szólt és arra próbáltam választ kapni, hogy a gyerekekre gyakorolnak-e valamilyen hatást a papagájok, illetve mely korosztályokra hatnak a legjobban. Az utolsó három kérdésre már nem csak kifejezetten szülőknek szólt, ezekre bárki válaszolhatott. Ezekből azt akartam kideríteni, hogy a papagájtartó és papagájt nem tartó emberek szerint megfelelnek-e háziállatnak a papagájok gyermekek számára. Az első kérdőívre összesen 408 válasz érkezett a másodikra pedig 74, ezen belül pedig 49 szülő töltötte ki a csak nekik szóló részt. A kérdőíveket online tettem közzé, mivel a közvetlen közelemben nagyon kevés ember tart papagájokat. Így viszont egy sokkal szélesebb kört elértem az országosan. Megkértem az ismerőseimet, hogy küldjék ők is el több embernek, illetve a Facebookon több papagájokkal foglalkozó csoportban megosztottam.

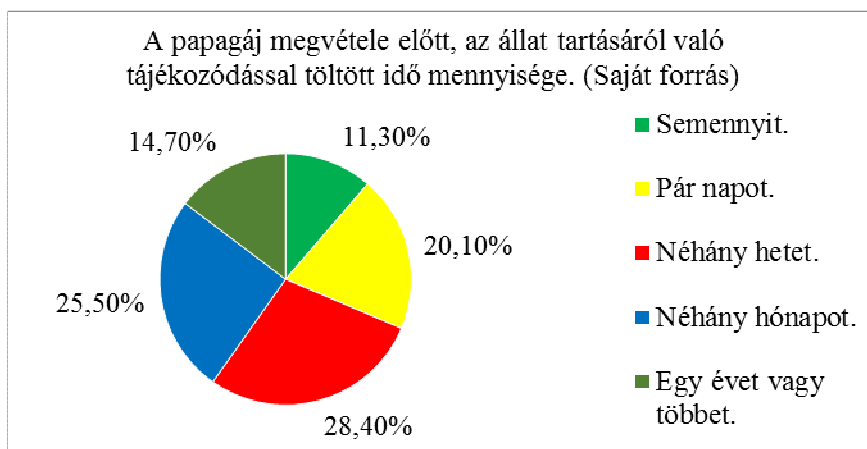
2.1. A kérdőívekből kapott adatok

2.1.1. Papagájok tartására vonatkozó kérdőívem válaszai

Az első „Mióta tartasz papagájokat?” kérdésre minden kitöltő válaszolt. A 28,9% már több mint 10 éve tart papagájokat. 15% 5 évnél régebb óta, 29,2% minimum két éve és 12,3% válaszolta azt, hogy 1 éve tart papagájt. A válaszadók 12,5%-ának jelenleg nincs ilyen állata, de régebben már volt, illetve a maradék 2,2% azt válaszolta, hogy nem tart jelenleg madarat, de a jövőben tervezi.

A második kérdésem az volt, hogy „Milyen fajt tartasz?”. Több válaszlehetőséget is bejelölhettek, illetve ha olyan fajt tartanak, ami nem volt felsorolva, az egyéb fül választásával ők maguk is le tudták írni a faj nevét. Többféle fajt tartanak a kérdőívet kitöltők, 108-an hullámos papagájt, 156-an nimfapapagájt, 96-an tartanak Psittacula nembe tartozó fajt, 68-an jákópapagájt, 28-an valamilyen Pyrrhura fajt. Ezekon kívül még több mint 20 másik fajt jelöltek meg.

Egy háziállat tartása nem egyszerű dolog ezért alaposan utána kell járni és meg kell fontolni. Ezért is tartottam fontosnak megkérdezni, hogy „A papagáj megvétele előtt mennyi időt szántál a papagájok tartásáról való tájékozódásra

A következő kérdésem az volt, hogy „Hol tájékozódtál a tartásukról?”. Ebből kiderült, hogy az információkat több helyről szerzik be az emberek. Ennél a kérdésnél is bejelölhettek több választ. Ebből kiderült, hogy a legtöbben az internetet használják erre a célra. Ezen belül pedig nagyon sokan a Facebookon lévő papagájokkal foglalkozó csoportokból tájékozódnak. A második helyen az áll, hogy az információkat a madár tenyésztőjétől szerezték. A harmadik helyen állnak a könyvek, illetve ez után a legtöbben ismerőseiktől tájékozódtak.

A 3. kérdés arra vonatkozott, hogy párban vagy magányosan tartják a madarukat az emberek. A 74%-uk párban tartja a madarát, azonban 26% egyedül tartja. Az egyedül tartók 14,2%-a próbált fajtársat hozni, azonban a papagája nem fogadta el és így egyedül maradt. Ehhez a kérdéshez szorosan kapcsolódik a következő három kérdés. A „Szerinted egy papagájnak megfelel az egyke tartás?” kérdésre a érkezett válaszok alapján a válaszadók 81,4%-a szerint nem felel meg és csak a maradék 18,6% gondolja úgy, hogy jó egyedül tartani őket. A következő kérdés azokra vonatkozott, akik jelenleg egyedül tartják a papagájukat „Tervezed a jövőben, hogy párt hozol mellé?”. Erre a válaszadók több mint fele igennel válaszolt. Azok, pedig akik párban tartják a madarukat, arra a kérdésre válaszoltak, hogy azonos vagy ellenkező nemű párja van a madaruknak.

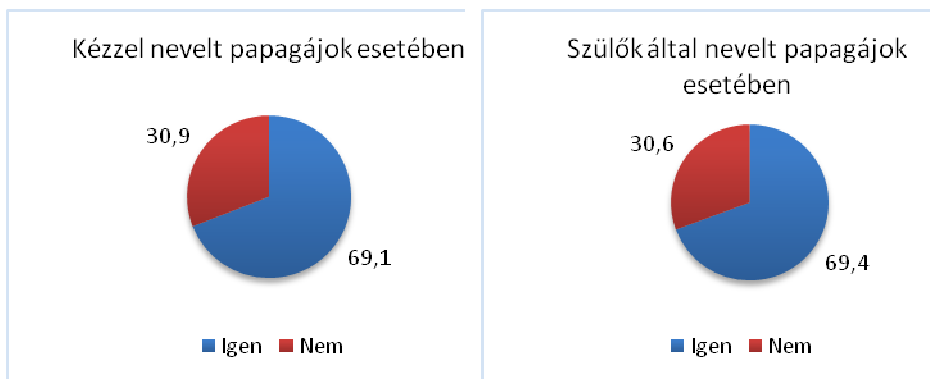
Ebből az derül ki, hogy a 84,6%-uk ellenkező nemű párban tartja a madarait.

A kilencedik kérdésemnél azt szerettem volna megtudni, hogy tervezi-e a papagája tenyésztését. Ebből az derült ki, hogy a tartók több mint fele nem tervezi ezt.

A papagájok táplálása nagyon összetett dolog és az egészségük érdekében nagyon kell erre figyelni. Emiatt a tízedik kérdésben arról érdeklődtem, hogy mit adnak enni a kedvencüknek. Itt egy rövid választ adhattak az emberek, melyből az derült ki, hogy a legtöbben előre gyártott magkeverékeket használnak, melyek szerencsére sokféle magból állnak, de a válaszok között szerepelt olyan is, hogy saját maga készíti a magkeveréket, és néhányan használnak pelleteket is. Valamint a magkeverék mellett sokan jelezték, hogy adnak gyümölcsöket, zöldségeket párolva, főzve és nyersen is. Illetve a frissen szedett leveleket, gyógynövényeket és csíráztatott magokat és néha fehérjepótlás végett főtt tojást is etetnek velük.

A 14. kérdésem egy olyan témáról szól, ami a papagájtartók körében nagyon megosztó. Egy 1-5-ig terjedő skálán kellett értékelniük ezt a tevékenységet, ahol az 1 azt jelöli, hogy hasznos, az 5 pedig azt, hogy káros. Erre minden kitöltő válaszolt és látszik a válaszokon is, hogy nagyon eltérőek a vélemények. A legtöbben 3-ast választottak, tehát közömbösnek gondolják gondolja így. Ezután a legtöbben az ötöst választották, a harmadik helyen pedig az egyes áll, tehát szerintük ez egy hasznos tevékenység.

Régebben elég elterjedt volt a kedvencként tartott papagájok evezőtollainak vágása, azonban mára ez szerencsére kezd eltűnni a mi országunkban. Ennél a kérdésnél is egy 1-5-ig terjedő skálán kellett értékelni, hogy az evezőtollak vágása káros (1) vagy hasznos (5). Itt már sokkal egységesebbek a válaszok. A kitöltők $\frac{3}{4}$ -e szerint káros, tehát az ötöst jelölték. A többi lehetőségre jóval kevesebb válasz érkezett.

Ivarérési utáni agresszió és viselkedésben fellépő változás.

Az előző kérdéshez kapcsolódik a következő két kérdés is. Mindkettő kérdés arra vonatkozik, hogy ivaréret után a tulajdonosok tapasztaltak-e valamilyen agressziót vagy változást a madár szelídségében. Viszont különválasztottam a kézzel nevelt madarat tartókat a szülők által felnevelt madarak tartóitól. Közel azonos mennyiségű válasz érkezett, 314 darab a kézzel nevelt papagájokra vonatkozó kérdésre és mindössze csak 10 válasszal érkezett kevesebb másokra.

Az utolsó előtti kérdés arra madár kalitkájának/ röpdéjének a méreteire utal. Mivel sok a madarak mérete nagyon eltérő, illetve egy kalitka/ röpde mérete is rengetegféle lehet, így nem pontos méreteket adtam meg, hanem olyan válaszlehetőségeket adtam meg, melyekből az derül ki, hogy mennyire fér el, illetve tud mozogni a papagáj a helyén. A három legtöbb szavazatot kapott válasz között nagyon kicsi az eltérés. A legtöbben szobaröpdében, kerti röpdében tartják, amihez szigetelt védőház tartozik illetve sokan akkora helyet biztosítanak, ahol éppen tudnak pár szárnycsapásnyit repülni.

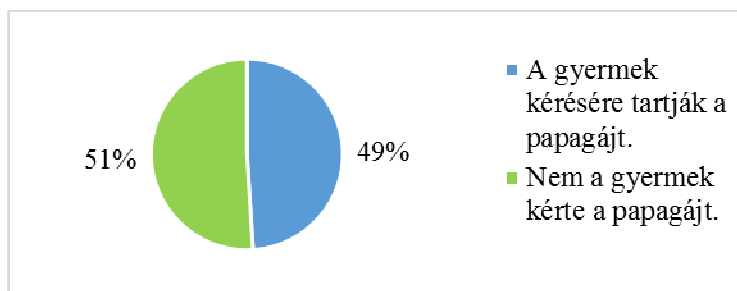
Az utolsó kérdés pedig így szólt: „Volt valamikor valamilyen betegsége a papagájodnak? Ha igen, akkor milyen?” A válaszadók 70,3%-a azt mondta, hogy még eddig nem volt beteg a madara. A maradék 29,7%-ban viszont többféle betegség is megjelent. A tolltépés 8,8%-nál, valamilyen élősködő pedig 7,8%-nál jelentkezett. Ezekon kívül a megfázást és az öncsonkítást, Aspergillosist, talpfekélyt, fémmérgezést, kalciumhiányt, májnagyobbodást, valamint még 16 más betegséget is tapasztaltak.

2.1.2. Papagájtartás gyermekekre gyakorolt hatásáról szóló kérdőívem válaszai

A második kérdőívben a papagájok és gyerekek kapcsolatára voltam kíváncsi. Az első kérdés a gyermek korára irányult. Felosztottam az 1-18 év közötti gyerekeket 7 csoportra. Mindegyik korosztályhoz érkezett is válasz.

A második kérdésem az volt ennél a kérdőívnel, hogy „Mióta van gyermekének papagája?”. Többen jelezték, hogy a papagáj nem konkrétan a gyereké, hanem az egész családé, de a gyermek is részt vesz a vele való foglalkozásban. Emiatt megadtam egy olyan lehetőséget is, hogy „A papagáj az egész családé”, ezt a 16-an választották, azonban kértem őket, hogy egy időintervallumot jelölő választ is jelöljenek be. Hárman választották a „Pár hónapja” lehetőséget, 4-en jelölték azt, hogy fél éve, 3-an azt, hogy 1 éve, 6-an a 1,5 éve, 12-en a 2-4 éve, 7-en az 5-6 éve lehetőséget és szintén 7-en azt, hogy 6 évnél régebb óta tart a gyermekük papagájt.

A harmadik kérdésnél azt akartam megtudni, hogy a gyermek kérése vagy a család közös döntése miatt tartanak papagájt.

Az esetek körülbelül felében nem a gyermek szeretett volna papagájt tartani.

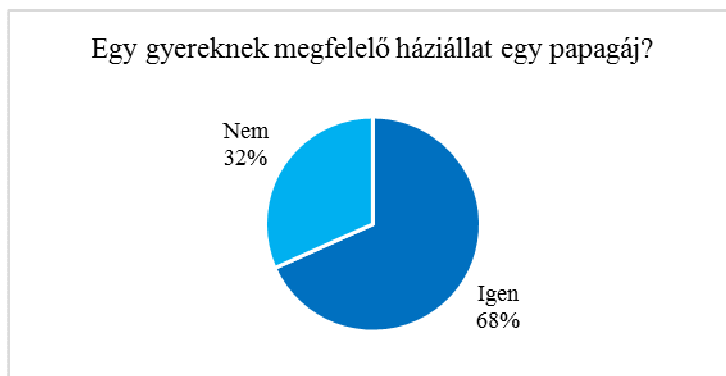
A negyedik kérdésnél azt akartam megtudni, hogy a gyermek mennyire önállóan gondozza a papagáj/ papagájokat. A legtöbben azt választották, hogy közösen gondozza az egész család a papagájt. Az esetek negyedében nem egyedül gondozza a gyermek a papagájt. Mindössze csak 6,1% válaszolta azt, hogy a gyereke egyedül gondozza a papagájt. Ehhez a kérdéshez kapcsolódik az ötödik kérdés, „Gyermeke mennyi időt tölt a papagáj gondozásával és a vele való foglalkozással naponta?”. A legtöbb gyermek viszonylag kevés időt tölt ezzel a feladattal, 30,6% napi fél órát, 28,6% pedig ennél is kevesebb időt szán erre. Ennek valószínűleg az az oka, hogy eleve kevés a szabadidővel rendelkeznek iskola mellett a

gyerekek. Viszont a harmadik legtöbb válasz arra érkezett, hogy napi több mint 2 órát tölt a papagájokkal a gyermek.

A hatodik kérdés volt az első, amivel a papagáj gyermekre gyakorolt hatására kérdeztem rá, mely így szólt: „Tapasztalt változást gyermeke felelősségtudatában mióta ő gondozza vagy segít a papagáj gondozásában?” Három válaszlehetőséget adtam meg. A megkérdezett szülők több mint fele, 64,6%, azt válaszolta, hogy igen tapasztalt és ez a fejlődés jó irányba történt. Senki nem tapasztalt rossz irányba való fejlődést és csak a kitöltők 35,4%-a mondta azt, hogy nem tapasztalt semmilyen változást.

A következő két kérdésben kicsit bővebben kellett kifejtetni a szülőknek, hogy miket tapasztaltak. Azt kellett leírniuk, hogy milyen változásokat tapasztaltak. Erre a kérdésre húszan adtak választ melyek a következőek: „Figyeli az időpontokat mikor van a madaraknak reggeli vagy ebéd Napi rutinná vált a reggeli és az esti mindenki jól van e vizsgálat, figyelmeztet ha bajt észlel.”, „Megtanulja hogy felelősséggel tartozik a kedvencért.”, „Az empátiája pozitív irányban fejlődött, mberek és állatok irányában egyaránt.”, „Felelősségtudat”, „Az önállóságban fejlődött más téren is.” „A félrehúzódó kamasz visszatér a családi közösségbe. Barátok is szeretnének madarat, miután találkoztak a mi kis madarainkkal.”

Az utolsó, csak szülőknek szóló kérdés az volt, hogy „A papagáj hogyan hat gyermekére?”. Itt is önállóan kellett leírni egy rövid választ, ezt 22 ember tette meg. A legtöbben annyit írtak, hogy pozitívan hat gyermekükre a madár. Azonban páran jobban kifejtették. Leírták, hogy a gyermek boldogabb, figyelmesebb, türelmesebb és kitartóbb lett, fejlődött a kötelességtudta, érzékenyebbé, kedvesebbé és önzetlenebbé vált a madár hatására. Egy autista kislány egyik szülője az alábbi írt: „Pozitívan. Különleges kapcsolata van velük, a kislányom autista es nagyon sokat tanult a papagájok viselkedéséből, reakcióiból.”

Az utolsó három kérdésre olyan emberek is válaszolhattak, akiknek nincs gyerekük, vagy papagájuk, vagy akár egyik sem. Az utolsó előtti kérdés így szólt: „Ön szerint egy gyermeknek megfelelő „háziállat” egy papagáj? Az utolsó kérdésnél pedig az volt a kérésem, hogy írják le hány éves kortól tudja egy gyermek gondját viselni egy papagájnak. A legtöbben a 10 éves kort jelölték meg.

3. Értékelés

3.1. Helytelen tartásból fakadó problémák

3.1.1. Tolltépés

„Tolltépés alatt a tollazat túlzott mértékű és agresszív szétharapdálását és kitépkedését értjük, amely a bőr jelentős mértékű sérülését és erősen vérző sebesülését eredményezheti.”⁵

Ez a betegség vagy tünet az, ami a kérdőívem alapján is a leggyakrabban jelentkezik a papagájok esetében. A tolltépés hátterében számos ok állhat. Okozhatja helytelen táplálás, a természetes fény hiánya, túl alacsony páratartalom, mérgezőek, élősködők, unalom és stressz.

Az egészséges táplálkozás ugyanúgy fontos a papagájok esetében, mint nálunk, embereknél. Viszont ez egy nagyon nehéz pontja a papagájok tartásának, hiszen rengeteg faj van és ezek a Földön nagyon változatos helyeken és körülmények között élnek. Sajnos nagyon nehéz megfigyelni, hogy vadonban mivel táplálkoznak és még ezek ismeretében is szinte lehetetlen azokat a táplálékokat biztosítani fogságban. A helytelen, hiányos

⁵ Bordás Krisztina (fordította) *A mezőtelen igazság* <http://www.papagajvilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.) (10. oldal)

táplálás meglátszik a papagájok tollazatán. A nem megfelelően táplált madár tollazata matt lesz, illetve megjelennek a tollakon úgynevezett „stressz csíkok is”. A tollazaton megjelenő jelek fő oka az A- és D-vitamin, illetve a kalcium hiány. A nem egészséges tollak megjelenése miatt a papagájok túlzott tollápolást kezdenek végezni. A nagyon károsodott tollakat pedig ki is szedik.⁶

Ezért a táplálásuknál nagyon fontos figyelni, hogy megfelelő mennyiségű kalcium és A-vitamin jusson a papagájok szervezetébe. Kalciumban gazdag táplálék a papagájok számára a főtt tojás, a brokkoli és a hüvelyesek többsége is.⁷ Én a madaraimnak rendszeresen adok papagájoknak kifejlesztett magas kalcium tartalmú táplálékkiegészítőket, illetve a főtt tojás porráőrölt héját is hozzákeverem időnként a lágyeleségükhöz. Az A-vitamin szükséges a papagájok egészséges fejlődéséhez, a bőr és a nyálkahártyák egészségéhez. Az egyoldalú, csak magokkal való táplálás könnyen vezet ennek a vitaminnak a hiányához. Megfelelő a-vitamin mennyiséget lehet biztosítani a madarunknak, ha változatosan és sok zöldséggel tápláljuk. Különösen magas az A-vitamin tartalma a sütőtöknek, sárgarépnak, és az erős paprikának.⁸

A sok kedvencként tartott papagáj az egész életét szobában tölti és napfény csak üvegen keresztül éri. Az üveg viszont nem engedi át a létfontosságú UV fényt, ami nélkül a kalcium kevésbé tud hasznosulni a madár szervezetében és felborul a kalcium-foszfát anyagcseréjük. Ez pedig kihat a tollazatuk egészségére. Illetve a tojók életére veszélyes ez az állapot szaporodási időszakban, mivel a kalcium hiány miatt a tojás héja puha lesz, és nem tudja megtojni, ezt nevezik tojáselakadásnak. A madaranknál a kloákán keresztül ürül a bélsár és a vizelet is, valamint a tojás is ezen keresztül kerül ki a madár testéből. Azonban, ha gumyszerű héjjal rendelkező tojás elzárja a kloákát és emiatt mögötte felhalmozódik a bélsár. Ez pedig fertőzésekhez vezet. Emiatt szükséges, hogy a madár kikerüljön időnként a szobából és természetes napfény érje. Ha ez nem megoldható, akkor szükséges mesterségesen pótolni az UV fényt. Léteznek UV fényt

⁶ Bordás Krisztina (fordította) *A meztelen igazság* <http://www.papagajvilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.)

⁷ I. Belgyógyászati Klinika, Semmelweis Egyetem *Élelmiszerek kalcium tartalma* http://www.bel1.semmelweis.hu/upload/seaok1bel/document/elelmiszerek_kalciumtartalma.htm (2018.10.25.)

⁸ Mednyánszky Zsuzsa, Szabó S. András, Tolnay Pál *A zöldségek és gyümölcsök hasznosanyag tartalma* <http://www.fruitmarketing.hu/hu/hirek/4-a-zoldsegek-es-gyumolcsok-hasznosanyag-tartalma> (2018.10.24.)

kibocsátó izzók és fénycsövek is. Már itthon is beszerezhetőek külön papagájoknak gyártott izzók, de ha ezt nem találunk, akkor a hüllőknek gyártott változatok is megteszik. Az izzó kiválasztásakor figyelembe kell venni, hogy az általunk tartott faj eredeti élőhelye milyen adottságokkal rendelkezik. Egy esőerdei fajnak kevesebb UV fényre van szüksége, mint egy sivatagos területen élő fajnak.

A másik nagyon fontos tényező a levegő páratartalma. Itt is figyelembe kell venni az általunk tartott faj természetes élőhelyét, hiszen egy eredetileg esőerdőben élő fajnak sokkal magasabb páratartalomra van szüksége, mint egy száraz, sivatagos vidékről származó fajnak. Minimum 60%-os páratartalmat kell biztosítani a papagájok helyén. Ha a levegő túl száraz, akkor a bőrük kiszárad, viszketni kezd és sérülékennyé válik. Ez pedig folyamatos tollászkodáshoz vezet, mely miatt könnyen kisebesedhet a bőrük. A megfelelő páratartalom mellett fontos, hogy a papagájok rendszeresen fürödni tudjanak. A fürdés segíti a tollazaton lévő szennyeződések eltüntetését, illetve a tollazat kevésbé tapad ezután össze, így könnyebb lesz a madár számára a tollazat rendben tartása. A fürdetésre többféle mód is létezik és egyedenként eltérő, hogy melyiket preferálják. A leggyakoribb módszer, hogy egy nagy, lapos edénybe helyezünk vizet, amibe a madár bele tud állni és meg tud benne fürdeni. Egy másik lehetséges módszer az, amikor kézi növénypermetezőbe teszünk langyos vizet és ennek a segítségével juttatunk vízpermetet a madarak tollazatára. Amennyiben a madarunkat az udvaron, röpdében tartjuk, és ennek van fedetlen része, akkor lehetősége adódik az esőben is fürdeni.⁹

Allergiát okozhat a por, penész spórák és különböző pollenek is. Ezek egy zárt szobában gyakran jelen vannak, akár nagyon koncentrációban is. Emiatt nagyon fontos, hogy sűrűn szellőztessünk, ekkor figyeljünk arra, hogy a madár ne legyen huzatban, télen ne hűljön le hirtelen a szoba és természetesen legyen olyan zárt helyen, ahonnan nem tud kiszabadulni a szellőztetés alatt.

Különösen figyelni kell higiéniára, a magokat naponta cseréljük, a hamarabb romlandó ételeket (lágyeleség, gyümölcsök, tojás stb.) pedig csak pár órára, nyáron a melegben pedig ennél is rövid ideig hagyjuk a madarak előtt. A vizet is érdemes naponta többször cserélni, mert a papagájok előszeretettel áztatnak bele különböző dolgokat (pl: ágakat, kavicsokat, magokat, gyümölcsök darabjait). Az etetésre és itatásra használt edényeket

⁹ Bordás Krisztina (fordította) *A meztelen igazság* <http://www.papagajvilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.)

mossuk el és a madarak helyét is takarítsuk ki naponta, mert mikor repkednek a madarak felverik a port, aminek egy része a megszáradt ürülékük és utána ezt lélegzik be, ez pedig szintén káros hatással van rájuk. A takarítások alkalmával figyeljünk arra, hogy alaposan öblítsünk el és le mindent, mert a tisztítószeres is okozhatnak allergiát vagy mérgezést.

A tolltépés háttérében állhat mérgezés is. Ha kiengedjük a madarunkat a szobában, akkor sose hagyjuk felügyelet nélkül, mivel nagyon kíváncsiak és megkóstolhatják valamelyik szobanövényünket, melyek között elég sok mérgező, illetve kezelve lehetnek a papagájra nézve mérgező vegyszerekkel.¹⁰

A papagájokat kalitkában vagy röpdében tartjuk, melyet valamilyen drótháló vagy rács borít. Ezek közül a horganyzott drót veszélyt jelent a madarunkra, mivel miközben a rácson mászik, cink kerülhet a szervezetébe, amely mérgezést okoz. Tehát a horganyzott drótot jobb mellőzni a röpde vagy kalitka építésénél.

Madarainkra különösen károsan hat a passzív dohányzás. Ha valaki abban a szobában dohányzik, ahol a papagájt tartja, akkor a füstöt a madár is belélegzi, emiatt pedig súlyosan károsodik a madár légzőrendszere. Illetve a füst olyan makacs lerakódástokoz a tollakon, amit nagyon nehéz eltávolítani, így nagy a valószínűsége, hogy a madárinkább kihúzza az adott tollat, hogy egy új, egészséges toll nőhessen a helyére. A nikotin is káros hatást gyakorol rájuk. Nem csak a levegőből kerülhet a szervezetükbe, hanem a gazdájukról is. Az sem elég, ha kezét mosunk, hiszen a nikotin ottmarad a dohányosok haján és ruhájukon is, így pedig könnyen kapcsolatba kerül vele a papagáj. Emiatt a tollai kopottassá és színtelenné válnak. Ezek együttes hatására a madár intenzívebben kezd tollázkodni, ami sérülésekhez vezethet.¹¹

A mérgezést okozhatja tetrafluoroetilén vagy ismertebb nevén a teflon. Ilyen bevonat kerülhet vasalókra, serpenyőkre, sütőkre, és kávéfőzőkbe is többek között. Ezekkel az a gond, hogy melegítés hatására, már 285 foknál mérgező gázok keletkeznek. Embereknél is jegyezték már le teflon okozta mérgezést, melynél influenzaszerű tünetek jelentkeztek. A madarak viszont kisebb méretüknél fogva sokkal érzékenyebbek és könnyen az állat

¹⁰ Bordás Krisztina (fordította) *A meztelen igazság* <http://www.papagajvilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.)

¹¹ Bíró Bálint *A dohányzás lecsupaszítja és megöli a papagájd*

<http://papagajidomitas.hu/dohanyzas-lecsupaszitja-es-megoli-papagajod/> (2018.10.20.)

halálához vezet a mérgezés. Ezért nagyon figyeljünk arra, hogy ne használjunk a papagájokkal egy légtérben ilyen eszközöket.

Ha azt vesszük észre a madarunknál, hogy a megszokottnál többet tollászkodik, akkor ez akár valamilyen elősködő jelenlétét is jelezheti, főleg a kertben tartott madarak esetében. A külső elősködők között az atkák a leggyakoribbak, belső elősködők közül pedig előfordulhatnak férgék.¹²

A tolltépés hátterében nagyon gyakran valamilyen pszichés vagy érzelmi dolog áll. A leggyakoribb ilyen okok a magány és az unalom. A természetben egyik sincs jelen, hiszen párban vagy csapatokban élnek és a napjuk nagy részét táplálék keresésével töltik, ami közben kilométereket is repülnek, illetve folyamatosan figyelik, hogy mikor tűnnek fel ragadozók. Majd a nap végén olyan helyet kezdenek keresni, ahol az éjszakát biztonságban eltölthetik. Fogságban ezeket nehéz biztosítani. Ezek hiányában a madarak unalmukban megpróbálják lefoglalni magukat és egyre gyakrabban kezdenek tollászkodni és ezt túlzásba is viszik egy idő után, ami már káros a tollazatra nézve. A magányos tartást később még részletesen kifejtettem, így itt erre már nem térek ki.

Nagyon fontos a megfelelően nagyméretű hely, a több repülési lehetőség mellett sokkal több elfoglaltságot tudunk biztosítani nekik. Az első kérdőívem adatai alapján egyre többen tartják a papagájukat nagyobb méretű röpdében. Ez egy nagyon jó hír, hiszen az egészség egyik alappillére, hogy tudjanak mozogni, főleg repülni. Illetve egy nagyobb helyen több játék és rágni való gally is elfér. Azonban még most is sokan tartják a papagájukat olyan kicsi kalitkában, amiben repülni nem tud a madár.¹³

Mint ahogy írtam, a papagájok napjának nagy részét a természetben a táplálék utáni kutatás teszi ki. Egy kis leleményességgel ezt fogságban is biztosíthatjuk és a papagájok ezt szívesen is teszik. Lehet venni külön papagájoknak készített ételkereső játékokat, az én madaraimnak is van, ők pedig előszeretettel használják is őket. Ezeknek van többféle változatuk, akár kisebb és nagyobb fajoknak is. Az is nagyon jó megoldás, ha egy nagy tál aljába szórunk magokat, utána pedig köveket, fadarabokat és leveleket szórunk rájuk. Ezzel pedig hosszú időre lefoglalhatjuk a madarainkat.

¹² Bordás Krisztina (fordította) *A meztelen igazság* <http://www.papagajvilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.)

¹³ Bordás Krisztina (fordította) *A meztelen igazság* <http://www.papagajvilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.)

Kedvező hatású az is, ha a helyüket időről-időre átrendezzük és a játékaikat időközönként cserélgetjük. Nagyon jól lefoglalja a papagájokat az is, ha mindig biztosítunk nekik friss, akár leveles ágakat. Ezeknek a farigcsálásával hosszú ideig lefoglalhatjuk őket és még a csőrüket is tudjuk vele koptatni. Ilyen célra tökéletesen megfelel a fűzfa, nyárfa, orgona és a gyümölcsfák is. Arra figyeljünk, hogy ezeket forgalmas utaktól távol gyűjtsük és, hogy ne legyenek permetezve.¹⁴

3.1.2. Magányos tartás

A legtöbb papagájfaj a természetben nagy csoportokban él. Költési időszakban vannak fajok, amik csoportosan fészkelnek és vannak olyan fajok is, melyek védik az odú környékét a fajtársaktól. Viszont a táplálékért és vízért csoportosan járnak, illetve az éjszakákat is kolóniában töltik, hiszen a nagy létszám nagyobb biztonságot nyújt számukra. A természetben, ha egy papagáj egyedül marad, akkor csökken az esélye a túlélésre. Ha egyedül marad egy papagáj, akkor egyből elkezd keresni a fajtársait, vagy az esetleges társát. Egy esőerdőben meglátni egy papagájt nem egyszerű dolog, emiatt hívóhangokat használnak, ez minden esetben nagyon hangos, nekünk, embereknek szinte fülsértő hang.¹⁵¹⁶ Sok papagájtartó viszont egyedül tartja a papagáját, ez pedig viselkedésproblémákhoz vezet. A leggyakoribb probléma, ami előfordul az egyedül tartott papagájoknál, az a folyamatos kiabálás. Illetve nagyobb testű papagájok esetében tolltépés is kialakulhat a magányos tartás okozta depresszió miatt, de ezt bővebben kifejtem az előzőekben.

Sokan attól félnek, hogy ha vesznek egy fajtársat a meglévő papagáj mellé, akkor még hangosabbak lesznek. Pedig ez pont fordítva van (én is tapasztaltam). Sokkal kevesebbet kiabálnak együtt, mivel nincsenek egyedül és nem kell hívni a párjukat.

Az egyedül tartott papagájokra az alábbi tünetek lehetnek jellemzőek mg: levert hangulat, kevésbé érdeklődő, az étvágy változása (csökkenhet és növekedhet is), gubbasztás, agresszió és lassultság.¹⁷

¹⁴ Bordás Krisztina (fordította) *A meztelen igazság* <http://www.papagaivilag.hu/?q=cikkek> (2018.09.15.)

¹⁵ Bíró Bálint 2011 *Emberképzés papagájokhoz*, Könyvműhely kiadó, Miskolc

¹⁶ Bíró Bálint 2010 *Az idomítás művészete*, Könyvműhely kiadó, Miskolc

¹⁷ Bíró Bálint 2010 *Az idomítás művészete*, Könyvműhely kiadó, Miskolc

3.2. A papagájok intelligenciája

A papagájok intelligens állatok. Ezt én a mindennapi foglalkozások során is tapasztalom saját papagájaimon. Számomra elképesztő, hogy milyen hamar tanulnak meg új dolgokat és jönnek rá összefüggésekre. A hím papagájom, úgy tanulta meg a pénzt kérésre a malacperselybe dobni, hogy pár alkalommal én ejtettem a perselybe a pénzt és egyből jutalomfalatot kapott utána. A negyedik alkalommal már ő dobta a bele magától és egyből várta is a pozitív megerősítést.

*Alex, a jácópapagáj*¹⁸

Manapság egyre több kutatást végeznek, melyekkel a papagájok intelligenciáját vizsgálják. Dr. Irene Pepperberg állatpszichológus, az Alex nevű Jácópapagájával végzett kísérleteket majdnem harminc évig. A madár a doktornő leírása alapján 50 különféle tárgyat/anyagot tudott megkülönböztetni, ez úgy történt, hogy a madártól Dr. Pepperber megkérdezte, hogy milyen anyagú az adott tárgy, amit éppen megmutatott neki. Erre pedig a madár azt válaszolta, hogy fa/ fém / papír. Illetve 6-ig tudott számolni, tisztában volt a nagyobb, kisebb és az alatt, fölött relációkkal és az ugyanolyan fogalmával. Körülbelül 150 szót ismert és a jelentésükkel is tisztában volt. Például, amikor elfáradt és nem akarta folytatni az adott tevékenységet, akkor azt mondta, hogy „Elmegyek.”¹⁹ Ez a szókincs azért kiemelkedő, mert a szavak jelentését is ismerte.²⁰

Az egyik legújabb vizsgálatot pedig a Bécsi Egyetem és a Bécsi Állatorvosi Egyetem végezte közösen. Egy Goldegg Goffin Lab nevű

¹⁸ <https://www.nytimes.com/2007/09/10/science/10cnd-parrot.html> (2019. április 5.)

¹⁹ Irene M. Pepperberg, 2009 *Alex meg én*. Vince kiadó, Budapest

²⁰ Budgerigar <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Budgerigar> (2018.12.22.)

kutatóintézetben vizsgálják papagájokat. A kísérletben 16 Goffin-kakadukat vizsgáltak. Olyan feladatokkal tesztelték őket, amiket eddig a varjakon alkalmaztak. A kísérletekben a madarak mindig csak akkor vettek részt, amikor kedvük tartotta. Ha éppen nem kellően motivált a feladat elvégzéséhez, akkor akármikor elrepülhettek. A kakadukat olyan feladatok elé állították, amikor a táplálékot csak egy eszköz segítségével szerezhették meg. A kakaduk eszközöket készítettek és használtak az élelem megszerzéséhez, pedig a varjakkal ellentétben, a természetben ők nem alkalmaznak ilyen módszert. Nem minden madár tudta megoldani a feladatokat, illetve eltérő technikákat alkalmaztak, ez azt bizonyítja, hogy ez nem veleszületett viselkedés, hanem az egyes egyedek találtak fel új eljárásokat.²¹

3.3. A papagájtartás hatása a gyerekekre

A gyerekek nagy része szeretne valamilyen állatot tartani. A legnépszerűbbek ilyen szempontból a kutyát és macskákat. Azonban mellettük gyakori házikedvencek a hörcsögök, tengerimalacok, halak, papagájok és manapság a különböző hüllők is.

A papagájok élénk színe, hangutánzó képessége, illetve intelligenciája könnyen megragadja a gyerekeket. Azonban alaposan meg kell fontolni bármilyen állat tartását, hiszen a legkisebb fajok is jó körülmények között, minimum 5 évig élnek (hullámos papagáj), azonban sok faj jóval tovább, akár 50 évnél is tovább. Ezután azt is figyelembe kell venni, hogy a papagájok tartása költségekkel jár. Egy papagáj áránál sokkal többbe kerül a megfelelő méretű és kialakítású hely elkészítése vagy megvétele. Ezután pedig biztosítani kell folyamatosan a kedvező életfeltételeket. Valamint ha bármilyen betegség felüti a fejét, akkor papagájokhoz értő orvoshoz kell fordulni, de mivel ilyen kevés van az országban így nagy az esély rá, hogy messzebbre kell utazni és a gyógyítás költségei sem alacsonyak.

A háziállatok és a róluk való gondoskodás pozitív hatással van a gyermekek személyiségfejlődésére. Fejlődik a gyerekek felelősségtudata, empátiája és segíti kialakítani a rendszerességet is az életükben.²²

²¹ Goldeg Goffini Lab <https://www.vetmeduni.ac.at/en/messerli/science/cognition/wildlife/goffin-lab/> (2018.12.10.)

²² Szabó Elvira *Így hatnak a háziállatok a gyermekek személyiségfejlődésére* https://lelkizona.blog.hu/2018/04/05/igy_hatnak_a_haziállatok_a_gyerekek_szemelyise_gfejlodesere (2018.11.2.)

A szülőknek szánt kérdőívem eredményei is a fentebb leírtakat támasztják alá. A legtöbb szülő, pontosabban 48-ból 31 szülő pozitív változásokat fedezett fel a gyermeke viselkedésében, mióta náluk van a papagáj. Nagyon pozitívnak tartom, hogy a papagájok révén kialakul egy rendszeresség a gyermekek életében. Illetve a legtöbb szülő azt tapasztalta, hogy a gyermeke kiegyensúlyozottabb és boldogabb lett. Mivel az állattal való törődésre naponta időt kell szánni, így kevesebb időt töltenek ezek a gyerekek a számítógép előtt. Illetve mivel sok családnál közösen gondozzák a papagájokat, így ez egy jó családi program lehet, és segít összekovácsolni a családot. Egy kamasz gyermekkel rendelkező szülő leírta, hogy a madár hatására a gyermeke visszatért a családi közösségbe. A gyermek az állataért felelősséggel tartozik, így pozitív hatással van a gyermek felelősségtudatára és kötelességtudatára, hiszen tudja, hogy az állat neki van kiszolgáltatva.

Papagáj bemutató az iskolában (Saját kép)

Azonban ha gyermeknek veszünk papagájt, vagy úgy döntünk papagájtartás mellett, hogy gyermekünk van, alaposan meg kell gondolni, hogy milyen fajt választunk. Sok faj, mivel vadállatok, így jellemző rájuk az agresszivitás. Az agresszivitásnak több oka is lehet. Kiválthatja félelem, a madár területére való behatolás és az élelem védelme is. A terület vagy a pár védelme ivarézés után jelentkező probléma és ekkor is főleg szaporodási időszakban jelentkezik, de vannak fajok ami ivarézés után jellemzően folyamatosan agresszívek. Ilyenek az amazon papagájok és kakaduk, illetve az ara papagájoknál is előfordul. Ezek a fajok méretükből és csőrük erejéből fakadóan nagyon veszélyesek. Egy nagyobb faj pedig

maradandó sérülést okozhat egy gyermek számára, hiszen a nagyobb ara fajok a keményebb diófélék termését is fel tudják törni a csőrük segítségével.²³

A kérdőívem alapján az emberek 10 éves kortól gondolják úgy, hogy egyedül is gondját tudja már viselni egy gyermek papagájoknak. Én a saját tapasztalataim és a kérdőív alapján 2-3 évvel későbbre raknám ezt az életkort. Ezt azzal tudom alátámasztani, hogy a kérdőívre érkezett válaszokban az ennyi idős vagy ennél idősebb gyerekek foglalkoztak legtöbbit napi szinten a papagájukkal (2 órát vagy ennél több időt). Azonban ebben a korosztályban van a legtöbb olyan gyermek is aki csak napi fél órát vagy ennél is kevesebb időt szán a papagájjal való foglalkozásra. viszont eleve ebben a korcsoportban van a legtöbb papagájt tartó gyermek a kérdőív válaszai alapján.

Fontos, hogy a kisebb gyerekeket csak felügyelettel hagyjuk együtt a papagájokkal, mivel a madár is okozhat sérülést a gyermeknek, de a gyermek is könnyen sérülést okozhat a papagájnak. Sok gyerek szeretné a kezébe fogni őket, azonban ha kicsit is erősebben megszorítja, akkor az könnyen a madár életébe kerülhet. Illetve a szorításból menekülni akarnak, hiszen a természetben csak akkor kerülnek ilyen helyzetbe, ha egy ragadozó elkapja őket. A menekülés érdekében általában csípnek, akár ekkor is megszoríthatják túl erősen vagy eldobhatják az állatot. Inkább azt tanítsuk a gyerekeknek, hogy ültessék az ujjakra, de ne fogják meg őket. A kérdőívemre érkezett egy olyan válasz is, hogy 25 éves kortól gondolja alkalmasnak az embereket papagájtartásra. Ezzel is egyet tudok érteni, hiszen a madarak hosszú ideig élnek és gyerekek életében 14 és 25 éves kor között sok változás történik. Gyakran messzire mennek el tanulni és csak néhány hetente vagy havonta tud hazamenni. Ilyenkor a szülőkre marad a madár, és ha a szülőknél nincs rá ideje vagy kedve, akkor megsínyli a madár és akár a szülő és gyermek közötti konfliktusokhoz is vezethet.

Több pozitív hatást taglaló leírást is találtam autista gyermekek szüleitől. Többek között Kocsisné Edina írta le, hogy a gyermeke eleinte tartózkodott bármilyen állat tartásától, azonban egyik születésnapjára kapott két hullámos papagájt. Eleinte nem örült nekik, de felkeltették az érdeklődését és megszerette őket. A papagajok hatására csenedesebbe lettek a gyerekek és fontosabb témákról is tudnak beszélgetni, mint például az

²³ Bíró Bálint 2011 *Emberképzés papagájokhoz*, Könyvműhely kiadó, Miskolc

érzelmei kimutatása, szerelem, halál.²⁴ Ezek a témák egészséges gyereknél is nagyon fontosak és az állatokkal való együttélés során valamint az állatok életének megfigyelése során könnyen fel is merülhetnek. Egy kedvenc elvesztése mindig nagyon nehéz, azonban ez is segít megérteni a gyermekek számára az élet rendjét és ezáltal megtanulják feldolgozni a halált.

4. Összegzés

A kérdőívek alapján pozitív fejlődést tapasztalok a magyarországi papagájtartási kultúrában. Egyre több ember próbál utánajárni és minél több információt gyűjteni ezen állatokról, mielőtt a tartásuk mellett döntene és talán egyre kevesebben vágnak bele hirtelen felindulásból a papagájtartásba, de természetesen ez a jelenség a mai napig létezik, hiszen a kérdőívemre is érkezett olyan válasz, hogy semennyi időt nem szánt a papagájtartásról való tájékozódásra a madár megvétele előtt. Illetve alaposan megfontolják, hogy melyik fajt válasszák és nem csak a kinézetet és a hangutánzó képességet veszik figyelembe a választáskor. Egyre gyakrabban találkozok olyan posztokkal, ahol a azt kérik, hogy az általuk kinézett fajt jellemezze nekik olyan ember, aki tartja. Illetve olyan posztokkal is, melyekben egy ember leírja, hogy milyen körülményeket tud biztosítani és nagyjából milyen madarat szeretne, és azt kéri, hogy a nála tapasztaltabbak, ezek alapján ajánljanak neki néhány fajt. Tökéletes körülményeket sosem tudunk biztosítani, de ami a legfontosabb az az, hogy a lehető legjobbra törekedjünk.

Nagyon fontosnak tartom, hogy ha nem egyedül élünk, akkor alaposan megbeszéljük a családdal és közösen döntsünk egy állat beszerzése mellett. A papagájoknál is nagyon fontos ez, mivel akár egy emberöltőnyi ideig is élhetnek, illetve hangosak és rengeteg kárt tudnak tenni a lakásban és a bútorokban, ez pedig rengeteg konfliktushoz vezethet a családon belül, ha valaki nem egységes volt a döntés.

Viszont ha tényleg a legjobb körülményeket próbáljuk biztosítani, akkor rengeteg örömet okoznak és egy kis természet kerül a mindennapjainkban. A bohókás viselkedésükkel felvidítanak minket és össze sem lehet hasonlítani őket más háziállatokkal.

²⁴ Kocsisné Edina *Szociális fejlesztés papagájokkal* <https://auti.hu/meseld-el?start=4> (2019.01.05.)

A gyerekeknek kisebb, nyugodtabb fajokban érdemes gondolkodni és mindenképpen párban. Talán a legideálisabbak számukra a hullámos papagájok és nimfapapagájok. Ezek nem tudnak súlyos sérüléseket okozni, elég játékosak, nem túl hangosak (persze ez szubjektív, de a nagyobb fajoknál jóval halkabbak) könnyen szelídíthetőek és nem jellemző rájuk az emberrel szembeni agresszivitás. Nagyon sokan foglalkoznak a tenyésztésükkel, tehát könnyen beszerezhetőek és taníthatóak is. Elég bohókásan tudnak viselkedni és hamar a család kedvenceivé válnak. A velük való foglalkozás pedig összekovácsolhatja a családot és ez egy nagyon jó dolog. Hiszen manapság a szülők és a gyerekek is leterheltek valamint nagyon sokan az elektromos eszközök rabjává váltak/ válnak. Viszont ha tényleg szeretjük az állatainkat, akkor úgyis szakítunk rájuk időt, ha pedig ezt a családukkal közösen tesszük, akkor az még jobb. Akár kirándulásokat is lehet szervezni, elmehet az egész család egy erdei vagy mezei sétára és gyűjthetnek a papagájoknak ágakat, gyógynövényeket, illetve terméseket.

AZ ISKOLAVÁLASZTÁS, VALAMINT A MÁSODIK NYELV OKTATÁSÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Szikszai Lilla

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Reszümé

Az iskolaválasztás minden család életében fontos mérföldkő. A szülők olyan iskolát szeretnének gyermekük számára, ahol személyiségük és képességeik kiteljesedhetnek. Dolgozatomban a mai magyar szülők iskolaválasztási motivációit vizsgálom, különös hangsúlyt fektetve az idegennyelv-oktatására. Arra a kérdésre keresem a választ, mennyire befolyásolja a szülőket az idegennyelv-tudás felértékelődése a munkaerőpiacon és a mindennapokban. Felsorakoztatom az érveket és ellenérveket a nemzetiségi, illetve kéttannyelvű oktatással kapcsolatban, valamint bemutatom kutatási eredményeim alapján, milyen szempontokat tartanak fontosnak a szülők az oktatást illetően.

I. Bevezetés

Az iskolaválasztás minden család életében egy fontos mérföldkő. A gyermekének mindenki a legjobbat akarja. Minden szülő olyan iskolát szeretne választani gyermeke számára, ahol személyisége és képességei kiteljesedhetnek. Nem mindegy, milyenek lesznek azok az első hatások, amelyek egy életre nyomot hagynak a gyermekben. Minden iskola saját profillal rendelkezik. Bizonyos iskolák reál tantárgyakat, míg mások a humán területeket, sportot, egyesek pedig a művészeti, vagy az idegen nyelvi nevelés lehetőségeit helyezik előtérbe. Ezek a hangsúlyeltolódások megjelennek az óraszámokban, a tanításban, az egész napos iskolai nevelésben. Az iskolaválasztás egy mindenkor aktuális dilemma a szülők számára. Olyan kulcskérdés, mely befolyásolja a gyermek életét, későbbi boldogulását a munkaerőpiacon.

A teljesség igénye nélkül kívánom feltárni a mai magyar szülők iskolaválasztási motivációit, különös hangsúlyt fektetve az idegennyelv-oktatásra. Többek között arra a kérdésre keresem a választ, hogy a szülők iskolaválasztását mennyire befolyásolja az idegennyelv-tudás napjainkban érzékelt felértékelődése, valamint az az állítás, miszerint minél több nyelvet beszél az ember, annál nagyobb esélye van a munkaerőpiacon való sikeres

helytállásának. Felsorakoztatom az érveket és ellenérveket a nemzetiségi, illetve kéttannyelvű oktatás mellett, valamint bemutatom, hogy a kutatási eredmények alapján a szülők mit tartanak fontosnak az oktatást illetően.

II. Hipotézisek és a kutatás paraméterei

Kutatásomban arra a kérdésre kerestem választ, hogy milyen kritériumok alapján választanak a szülők iskolát gyermekeik számára. Első hipotézisem a következő: elsődleges szempontnak véltem a szülők iskolaválasztásában a nyelvtanítás eredményességét. Második feltevésem az volt, hogy a több nyelvet beszélő szülők gyermekeiket olyan intézménybe íratnák, ahol magas óraszámú tanítják a második nyelvet, tehát kéttannyelvű vagy nemzetiségi intézménybe. Harmadik feltételezésem pedig az, hogy a szülők fenntartó szerint is választanak iskolát gyermekeiknek. Elektronikus kérdőíves felmérést végeztem szülők körében. A kutatásban 315 anonim kitöltő személy vett részt. A kérdőív 15 kérdést tartalmazott, amelyek különböző típusúak voltak. Zárt, illetve nyílt kérdéseket tettem fel a kérdőívet kitöltő szülőknek. Az összes kapott választ feldolgoztam, mennyiségi, valamint minőségi szempontból értékeltem.

III. Törvényi háttér – A szabad iskolaválasztás joga

Magyarországon 1985 óta él a szabad iskolaválasztás joga törvénybe foglalva, ami érvényes ma is. Korábban a lakóközvetenkénti iskolaválasztás volt jellemző: a szülő a lakóhely-körzetéhez tartozó iskolák közül válogathatott, ezért a tájékozottabb családok más lakcímre jelentkeztek át. 1990 után mélyreható változások kezdődtek a magyar közoktatásban, amelyek befolyásolták annak szerkezetét. Az elsődleges nagy változást az jelentette, hogy az önkormányzatok iskolafenntartók lettek. Megváltozott a közoktatás finanszírozási rendje, bevezették az úgynevezett „fejkvótás”, azaz normatív támogatási rendszert. Az iskolafenntartásban megjelentek az egyházi, alapítványi és magániskolák. Ezek a változások azt eredményezték, hogy nehezen áttekinthetővé vált a közoktatási rendszer a szülők, valamint a középiskolások számára. Az új rendszer megnehezítette az iskolaválasztást. A szülők nagyobb szabadságot kaptak, de nagyobb lett a felelősségük is.

A változások nyomán megnőtt a szülők – gyerekeik iskoláztatásával kapcsolatos – igénye. A fenntartók és az intézmények érdeke az volt, hogy minél több tanulót vegyenek fel, így rákényszerültek arra, hogy az iskolák kínálatának alakításában figyelembe vegyék a szülők igényeit is. A változás következtében az iskolák igyekeztek a szülői igényeknek jobban megfelelni, és valamilyen irányba bővíteni, fejleszteni kínálatukat, például iskolatípus, iskolaszervezet, speciális tananyag tekintetében.

Örök érvényű megállapításként elmondható, hogy az iskolaválasztásban megváltoztathatatlanul az a tendencia érvényesül, miszerint a szülők legalább olyan, vagy jobb társadalmi helyzetbe szeretnék juttatni gyermekeiket, mint amilyenben ők vannak. Vitathatatlan tény, hogy a családok generációról generációra igyekeznek átörökíteni előnyös társadalmi helyzetüket. 1945 után és napjainkban ez legfőképpen az iskoláztatáson keresztül történik.¹

IV. Az iskolaválasztás szempontjai és jelentősége

Hoffmann Rózsa úgy fogalmaz, hogy az iskolának, mint szervezetnek az a közérdekű feladata, hogy felnevelje az utódokat és bevezesse őket a felnőtt társadalomba. Ennek a több mint ötezer éves intézménynek a feladata, hogy olyan készségekkel ruházza fel a gyermekeket, amelyre az életben való helytállásukhoz szükség lesz, valamint segítse az adott társadalmi szokásrendnek, normának megfelelően személyiségük formálódását, lehetővé téve ezzel az emberiség fejlődése során felhalmozott ismeretanyag egy kijelölt részének elsajátítását. Életminőségünk és jövőnk függ az iskolaügytől, attól, hogy mi és hogyan történik az iskolában, tehát nemzeti sorskérdésnek nevezhető.²

Ranschburg Jenő a Szülők könyve című művében fogalmazta meg azt, hogy mekkora jelentősége van az iskolába lépésnek egy gyermek életében. Úgy véli, hogy az iskola gyökeres változást hoz egy kisgyermek életébe, és ezt az új helyzetet a szülőknek kell megfelelően előkészíteniük. Ha a szülők nem biztosítják a gyermek iskolába lépéséhez a kellő feltételeket, akkor az első iskolai évek szomorú tapasztalatai súlyosan és maradandóan károsítják a gyermek érzelmi életét, viszonyát a tanuláshoz. A szülőknek érzelmileg és értelmileg kell felkészíteniük gyermekeiket mindarra, ami az iskolában várja

¹ Andor Mihály – Liskó Ilona (2000): *Iskolaválasztás és mobilitás*

² Hoffmann Rózsa (2005): *Vezetés – pedagógusszemmel*

őket. A gyermekpszichológus úgy véli, a szülőknek azt kell elérniük, hogy a gyermekben valóságos kép alakuljon ki az iskoláról.

A cél az, hogy a gyermek ne tartsa az iskolát rideg börtönnek, de óvodának sem, ahol örökös játék folyik. Tudatosítani kell a leendő iskolásokban, hogy feladatok, kötelességek várnak rájuk, aminek eredményeként értékes tudást szerezhetnek, például megtanulhatnak írni és olvasni.³

Vekerdy Tamás gyermekpszichológus is azt a nézetet vallja, miszerint a családnak, a szülőnek kitüntetett szerepe van a gyermek későbbi életének, kapcsolatainak alakulásában. A pszichológus azt tanácsolja, hogy elsősorban ne iskolát, hanem tanítót válasszanak a szülők gyermekeik számára. Úgy véli, hogy az iskolába lépő kisgyerek nem a tantárgyak kedvéért, hanem a tanító néni kedvéért tanul, ezért a szülők próbáljanak olyan iskolát választani, ahová vélhetően szeret majd a gyerek járni, hiszen öröm nélkül nincs tanulás, nincsen fejlődés.⁴

Vekerdy a teljesítménycentrikus nevelés helyett a gyermekközpontú nevelésre hívja fel a figyelmet. Másféle iskolák – (Talán: a Waldorf?) című kötetében felteszi a kérdést, hogy mi az iskolázás célja? Az, hogy a gyermeket a társadalom elvárásaihoz szabjuk, vagy pedig az, hogy az egyedi gyermeki individualitás kibontakoztatását segítsük elő, megőrizve közben a gyermek kreativitását, kíváncsiságát, vállalkozó kedvét? A kérdés nyitva áll minden szülő, valamint pedagógus előtt.⁵ Azt tanácsolja, hogy olyan iskolát válasszanak a szülők, ahol a gyermekek személyisége kibontakozhat egyéni képességeiknek megfelelően. A gyerekek, óvodák, iskolák című könyvében ezt olvashatjuk: „Olyan iskolát keresnék, ahol mindennap beszélgetnek a gyerekekkel, ahol mesélnek neki, ahol játszanak vele, ahol nem veszik el a kedvét a világ megismerésétől, nem törik le a kíváncsiságát, nem utasítják vissza, fojtják el a kérdéseit. (...) Ahol tehát testi és lelki biztonságot – érzelmi biztonságot – adnak a gyerekeknek, minél szorosabban és minél hosszabb időre egy tanítóhoz kötve őt, amit személyiségének fejlődése és tájékozódásának módja, – amelyik mindig személyes – ebben a kisiskolás korban megkövetel.”⁶

³ Ranschburg Jenő (2009): *Szülők könyve. A fogantatástól az iskolakezdésig*

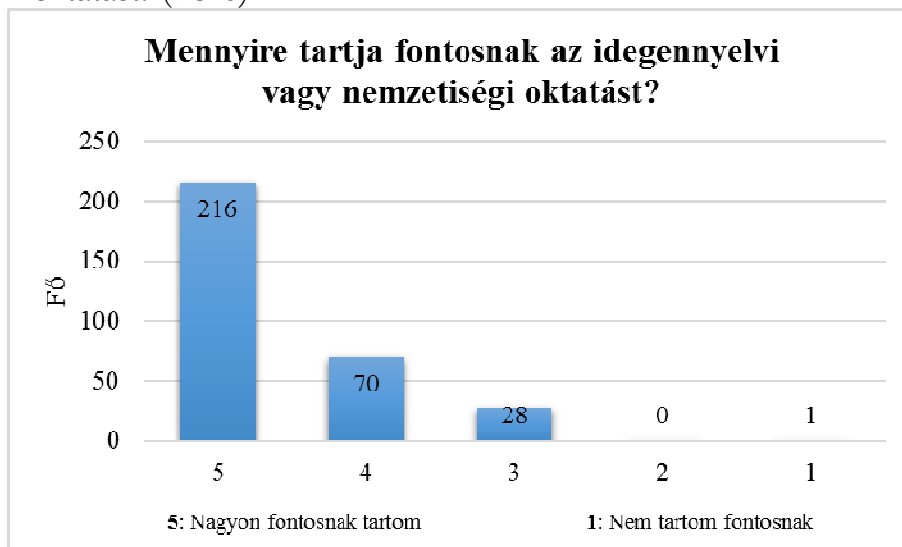
⁴ Vekerdy Tamás (2011): *Érzelmi biztonság*

⁵ Vekerdy Tamás (2005): *Másféle iskolák. (Talán: a Waldorf?)*

⁶ Vekerdy Tamás (2001): *Gyerekek, óvodák, iskolák.* 49–50.

V. A második nyelv oktatására vonatkozó vizsgálati eredmények

1. Mennyire tartja fontosnak az idegennyelvi vagy nemzetiségi oktatást? (n:315)

Az ötfokú skálán értékelve (1: nem tartom fontosnak; 5: nagyon fontosnak tartom) a kérdőív kitöltők 69%-a adta azt a választ, hogy nagyon fontosnak tartja az idegennyelvi vagy nemzetiségi oktatást. 70 fő választotta a 4-es értéket, 28 fő a 3-ast. Egy fő sem választotta a skála 2-es értékét. A 315 válaszadó közül csupán egy fő értékelte úgy, hogy nem tartja fontosnak az idegennyelvi vagy nemzetiségi oktatást.

A mindennapi életben jól alkalmazható nyelvtudás biztosítását tűzte ki célul az idegennyelvi és a nemzetiségi oktatás. A mindennapi életben számtalan olyan helyzettel találkozhat az ember, amelyben második nyelv tudása nélkül alig, vagy teljes mértékben lehetetlen boldogulnia. A második nyelv ismerete előtérbe került napjainkban, mára már előfeltétellé vált a munkába állás szempontjából, valamint a felsőfokú tanulmányok folytatásához is elengedhetetlen feltétel.

„Alapképzésre, osztatlan képzésre (...) az a jelentkező vehető fel, aki legalább B2 szintű, általános nyelvi, komplex nyelvvizsgálással vagy azzal egyenértékű okirattal rendelkezik és legalább egy emelt szintű érettségi vizsgát tett vagy felsőfokú végzettséget tanúsító oklevéllel rendelkezik” –

ez áll a felsőoktatási felvételiéről szóló rendelet 2020-tól hatályos változatában.”⁷

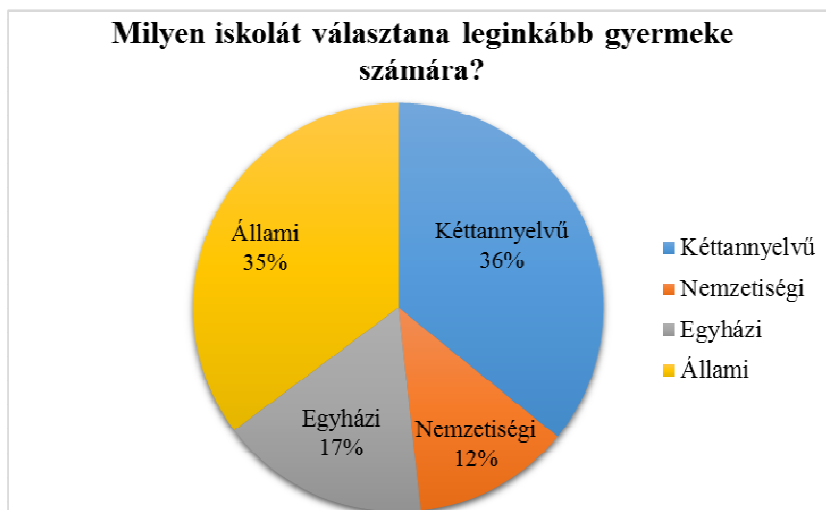
A nyelvtudás hasznossága egyértelmű, ezért megállapítható, hogy ma igen magas a társadalmi értéke. Jogos elvárásnak tekinthető a társadalom részéről a közoktatás felé, hogy még a közoktatás keretén belül minél több diák juthasson hozzá ehhez a kulcskompetenciához.⁸

2. Milyen iskolát választana leginkább gyermeke számára? (n:315)

A használatos számskála jelentése:

1. Kéttannyelvű
2. Nemzetiségi
3. Egyházi
4. Állami

Kérdés	1	2	3	4
Milyen iskolát választana leginkább gyermeke számára?	113 (fő)	39	52	111

⁷ Eduline (2018): *Drasztikus szigorítás jön: több tízezer diák jár rosszul az új szabályokkal.*
http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2018/9/17/felveteli_2020_kotelezo_nyelvvizsga_es_emel_C7EFKH

⁸ Petneki Katalin (2009): *Az idegen nyelv tanításának helyzete és fejlesztési feladatai.*
<http://ofi.hu/az-idegen-nyelv-tanitasanak-helyzete-es-fejlesztési-feladatai-0>

A felmérés alapján a 315 válaszadó 36%-a kéttannyelvű iskolát választana gyermeke számára, 35%-a állami fenntartású iskolát. A kérdőívet kitöltő szülők 17%-a egyházi fenntartású iskolába íratná gyermekét, 12%-uk pedig nemzetiségi iskola mellett döntene.

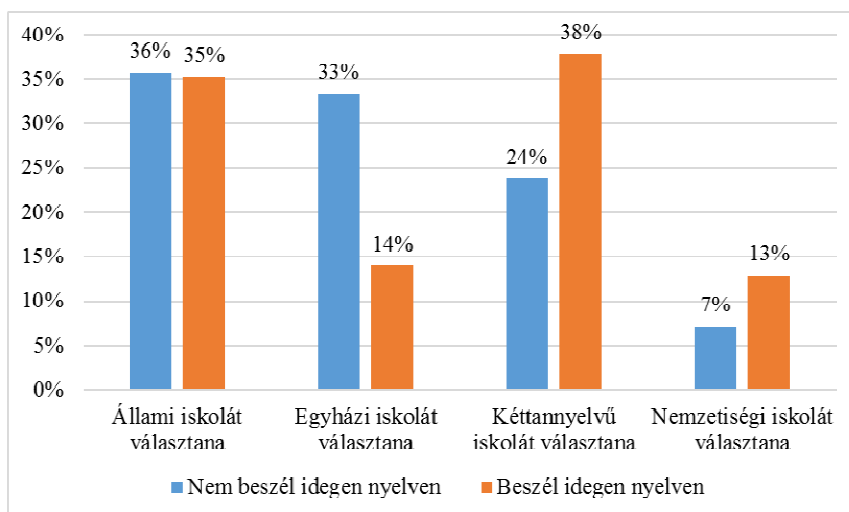
Első pillantásra azt láthatjuk, hogy egyensúly van a szülők fenntartó szerinti iskolaválasztásában. Azonban ha jobban megnézzük a diagramot, azt vesszük észre, hogy a szülők fele a nyelvoktatás mellett teszi le a voksát, tehát nem a világnézeti különbségek a fontosak. A kérdőívet kitöltő szülők válaszaiból kitűnik, hogy szem előtt tartják iskolaválasztáskor azt a tényezőt, hogy milyen szinten és óraszámban történik a második nyelv oktatása.

Konklúzióként levonhatjuk, hogy megéri ma az igazgatóknak nemzetiségi vagy kéttannyelvű intézménnyé alakítani iskolájukat, hiszen a szülők nyelvoktatás iránti igénye egyértelműen megmutatkozik a fenntartó szerinti iskolaválasztásukban a felmérés alapján. Számos példát láthatunk rá, hogy az egyházi iskolákban is megkövetelik az idegennyelv magas szintű oktatását a szülők, csoportbontással, szakkörökkel vagy kéttannyelvű osztály indításával.

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről azt írja: „Köznevelési intézményt az állam, valamint e törvény keretei között a nemzetiségi önkormányzat, az egyházi jogi személy, a vallási tevékenységet végző szervezet vagy más személy vagy szervezet alapíthat és tarthat fenn, ha a tevékenység folytatásának jogát – jogszabályban foglaltak szerint – megszerezte.”⁹

⁹ 2011. évi CXC. Törvény a nemzeti köznevelésről.

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#lbj3id8260>

Hipotézisemben feltételeztem, hogy nagyobb százalékban választanak nemzetiségi, vagy kéttannyelvű iskolát gyermekeik számára azok a szülők, akik beszélnek második nyelven, tehát a nyelvtudás befolyásolja az iskolaválasztást. A feltevésem beigazolódt, mert a diagramon azt láthatjuk, hogy azok, akik beszélnek második nyelvet, nagyobb arányban íratnák gyermeküket nemzetiségi vagy kéttannyelvű iskolába. Ezekben az iskolákban kiemelt cél a második nyelv színvonalas oktatása. Szaktárgyakat is idegen vagy nemzetiégi nyelven tanulnak a gyermekek, mint például ének, népmeser, természetismeret, technika és kommunikáció.

3. Mik a legfontosabb tényezők iskolaválasztáskor? (n:315)

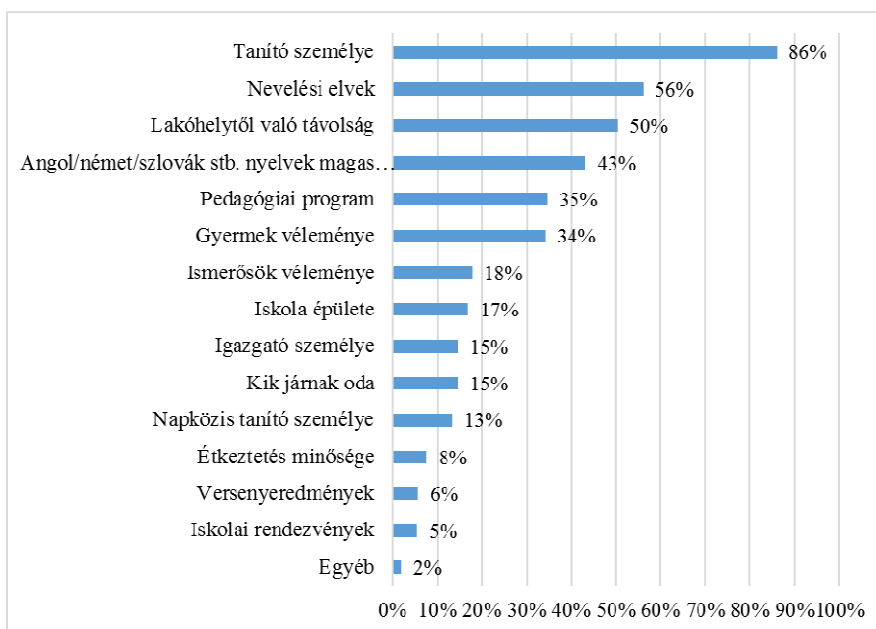
(Több választási lehetőség érvényes)

A használatos számszála jelentése

1. Angol/német/szlovák stb. nyelvek magas óraszám	9. Napközis tanító személye
2. Tanító személye	10. Kik járnak oda
3. Gyermekek véleménye	11. Pedagógiai program
4. Lakóhelytől való távolság	12. Igazgató személye
5. Iskolai rendezvények	13. Iskola épülete
6. Ismerősök véleménye	14. Versenyeredmények
7. Nevelési elvek	15. Egyéb
8. Étkeztetés minősége	

Kérdés	1	2	3	4	5	6	7
Mik a legfontosabb tényezők iskolaválasztáskor?	136 (fő)	271	108	159	17	56	177

8	9	10	11	12	13	14	15
24	42	46	109	46	53	18	6

A gyermekpszichológusok javaslatával a szülők is egyetértenek: az iskolaválasztás szempontjából legfontosabb tényezőnek a tanító személyét jelölték meg. A 2. legfontosabb tényező a nevelési elvek. Az eredmény azt tükrözi: a szülők számára fontos, hogy a gyermekük szeressen iskolába járni és a gyermek személyiségéhez illő nevelési elveket kövessen az iskola. A 3. legfontosabb tényező, hogy közel legyen az iskola. Ez az alapvető konformitást szolgálja. A 4. helyen áll a második nyelv magas óraszám.

Az első hipotézisem tehát megdőlt, mert nem az elsődleges szempont a nyelvoktatás eredményessége iskolaválasztáskor.

Az iskolai keretek között legalább két idegen nyelv oktatását tűzte ki célul az európai oktatáspolitikai az Európai Tanács 2002. évi barcelonai

ülésén. Annak ellenére, hogy a munkaerőpiacon eladható tudásnak Magyarországon is egyre nagyobb jelentőséggel bíró részét képezi a nyelvismeret, komoly lemaradása van Magyarországnak ezen a területen.

Valamilyen idegen nyelvet csupán a 15 éves és idősebb népesség az egynegyede beszélt a 2005. évi mikrocenzus felmérései alapján.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Ügyfélszolgálati Portálja idézi a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 51. § (1) bekezdését: „A felsőfokú tanulmányok befejezését igazoló oklevél kiadásának előfeltétele a sikeres záróvizsga, továbbá – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az előírt nyelvvizsga letétele. Ha a képzési és kimeneti követelmény szigorúbb feltételt nem állapít meg, az oklevél kiadásához a hallgatónak be kell mutatnia azt az okiratot, amely igazolja, hogy alapképzésben egy középfokú, „C” típusú általános nyelvi vagy középfokú (B2 szintű) általános nyelvi, komplex, mesterképzésben a képzési és kimeneti követelményekben meghatározott államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsgát tett.”¹⁰

A második nyelv elsajátításának lehetőségét elméletileg biztosítja a közoktatás, azonban nagy különbségek lehetnek az egyes iskolák között, amelyek a rendelkezésre álló eltérő technikai és személyi feltételekből adódnak. Legalább egy élő idegen nyelvet kötelező tanulnia minden diáknak a Nemzeti alaptanterv (NAT) értelmében, amely a negyedik évfolyamtól a tankötelezettség végéig tart. Két idegen nyelv oktatása kötelező (második nyelvként holt nyelv is elfogadott) a gimnáziumokban, valamint azokban a szakközépiskolákban, ahol ennek feltételei adottak.¹¹

4. Mit tart fontosnak, hogy a gyermeke megtanuljon? (n:315)

(Több választási lehetőség érvényes)

A használatos számskála jelentése:

1. Idegen nyelven beszélni
2. Helyesen írni
3. Számolni

¹⁰ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Ügyfélszolgálati Portálja (2018): *Általános tudnivalók (felsőoktatási képzettségek nyelvi követelményei, mentességek)*.

<http://emmiugyfelszolgalat.gov.hu/nyelvvizsga/altalanos-tudnivalok/altalanos-tudnivalok>

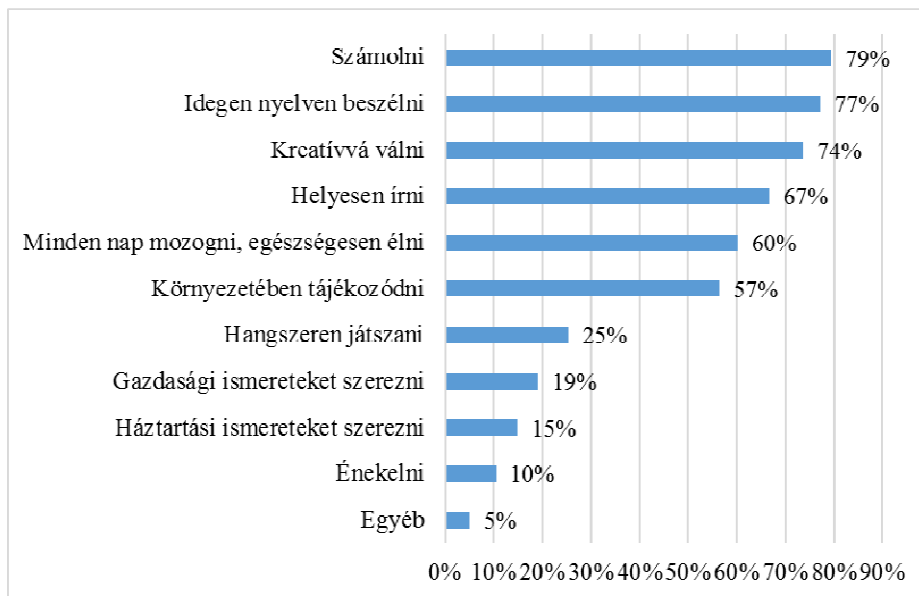
¹¹ Központi Statisztikai Hivatal (2010): *Idegen nyelv-tanulás*. 1–2.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310031.pdf>

4. Kreatívva válni
5. Háztartási ismereteket szerezni
6. Énekelni
7. Minden nap mozogni, egészségesen élni
8. Hangszeren játszani
9. Gazdasági ismereteket szerezni
10. Környezetében tájékozódni
11. Egyéb

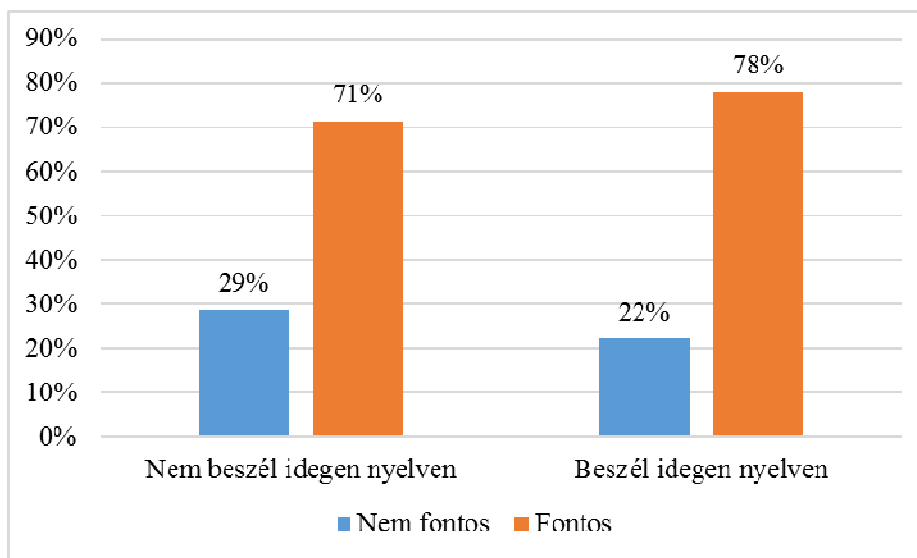
Kérdés	1	2	3	4	5
Mit tart fontosnak, hogy a gyermeke megtanuljon?	243 (fő)	210	250	232	47

6	7	8	9	10	11
33	190	80	60	178	16

Kontroll kérdésként feltettem, hogy mit szeretnének a szülők, ha megtanulná a gyermekük az iskolában. Ennél a kérdésnél előreugrott az idegen nyelv a második helyre, rögtön a számolási készség után. Harmadik helyen a kreativitás szerepel a szülők választása szerint, ami a gyermekek életben való boldogulását, problémamegoldó képességét, rugalmasságát segíti.

Csupán egy szülő válaszolta azt egyéni opcióként, hogy a felsorolt megtanulandó követelményeken túllátva az a fontos, hogy gyermekének boldog gyermekkorra legyen. A gyermekpszichológusok igyekeznek előtérben helyezni ebben az eredményekért folyó versengésben a gyermekek érdekeit. Ranschburg Jenő és Vekerdy Tamás is ezt a tényezőt emelte ki kötetében, de ahogy az eredmény is mutatja, sajnos a szülők leginkább a gyermekük előmenetelét, teljesítményét tartják szem előtt, mintsem azt, hogy a gyermek eközben éljen boldog gyermekkort.

Második hipotézisem értelmében: a nyelveket beszélő szülők gyermekeiket olyan intézménybe íratnák, ahol magas óraszámban tanítják a második nyelvet, tehát kéttannyelvű, vagy nemzetiségi intézménybe. Ez a feltételezésem a kutatás során beigazolódott. Érdekes tény viszont, hogy a második nyelv tanulását közel azonos százalékban tartják fontosnak a nyelveket nem beszélő szülők is.

Sok iskola és óvoda már a kisebbek számára is biztosít nyelvhez szoktatást annak ellenére, hogy csak az általános iskola negyedik osztályától kötelező a nyelvoktatás. „A 2008/2009 tanévben az óvodások 7%-a, összesen 24 ezer gyermek tanult valamilyen idegen nyelvet, túlnyomó többségük (20 ezer fő) nemzetiségi nyelvoktatásban. Az általános iskolákban a csökkenő gyermeklétszám mellett a nyelvtanulók aránya jelentősen emelkedett a 20 év alatt. 2008-ban az általános iskolák nappali tagozatain 590 ezren, az összes tanuló 75%-a tanult idegen nyelvet (az elsősök 32%-a, a felső tagozaton pedig csaknem mindenki). Közülük egy nyelvet 96%, két nyelvet 4% tanult.”¹²

Nyelvtanulók száma a közoktatás nappali tagozatain, 2008

Megnevezés	Általános iskola	Szakiskola	Gimnázium	Szakközépiskola
Nyelvtanulók száma, fő	590 157	102 915	201 365	216 305
Ebből				
egy nyelvet tanul, %	95,8	99,4	17,4	89,2
két nyelvet tanul, %	4,2	0,6	81,4	10,6
három nyelvet tanul, %	0,0	0,0	1,2	0,1

VI. Összegzés

Minden iskola létét és jövőjét a mögötte álló szülők közössége igazolja. Befolyással bírnak a szülők mind a településpolitikára, mind pedig a fenntartóra. Az iskolák sikerességének többféle mutatója lehet, de évről évre tényszerű adatként megmutatkozik ez a sikeresség a beiskolázott tanulók létszámában. A kedvező vagy kedvezőtlen beíratási arány rámutat az iskolavezetés, az intézménymenedzselés eredményességére.

Minden tanév megkezdése előtt az intézményvezetők és a fenntartók közötti alkufolyamatok eredményeként jön létre az osztályok indításához szükséges minimum létszám meghatározása. Az iskolák közötti szabad választás szülői motivációi sorsdöntő hatású tényezők lehetnek ebben. Ezért láttam szükségesnek, körüljárni ezt a kérdéskört, hiszen nemsokára –

¹² Központi Statisztikai Hivatal (2010): *Idegennyelv-tanulás*. 1–2.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310031.pdf>

tanítóként – magam is aktív részese leszek a köznevelés rendszerének. Minden egyes dolgozónak személyes érdeke, egyben munkaköri kötelessége: a lehető legtöbbet megtenni azért, hogy az óvodából iskolába lépő gyermekek mindegyike abba az iskolába juthasson be, ahol személyiségük és képességeik a leginkább kiteljesedhetnek.

Három hipotézist állítottam fel kutatásom alapjaként. Megdőlt az első hipotézisem, miszerint a szülők iskolaválasztásában az elsődleges szempont a második nyelv sikeres elsajátításának lehetősége, mert ezt a negyedik helyre szorult választási szempontot megelőzi a tanító személye, az iskolában alkalmazott nevelési elvek és a lakóhelytől való távolság.

Második feltevésém az volt, hogy a több nyelven beszélő szülők legszívesebben olyan intézménybe íratnák be gyermekeiket, ahol magas óraszámban tanítják a második nyelvet. A feltevésém beigazolódt, mert a kapott eredményekből azt láthatjuk, hogy ezek a szülők nagyobb arányban íratnák gyermeküket nemzetiségi vagy kéttannyelvű iskolába. Ugyanis ezekben az iskolákban több tantárgyat is idegen vagy nemzetiégi nyelven tanulnak a gyermekek.

Harmadik feltételezésem pedig az volt, hogy a szülők fenntartó szerint is választanak intézményt gyermekeiknek. A kutatás eredménye feltárta, hogy valóban befolyásoló tényező a szülők iskolaválasztásában a világnézeti különbség, azonban az iskolaválasztást befolyásoló tényezők fontossági sorrendjében megelőzi a világnézeti különbségeket az a szempont, hogy mekkora óraszámban tanítják az idegen vagy nemzetiségi nyelvet az intézményben. Tehát a harmadik hipotézisem igazolást nyert.

Összefoglalásképpen elmondható: meghatározó szerepet játszik a szülők iskolaválasztásában, hogy milyen minőségű az idegennyelvi vagy nemzetiségi nyelvoktatás az adott iskolában. Azok a szülők is ugyanolyan fontosnak tartják a második nyelv oktatásának minőségét, akik maguk csak a saját anyanyelvükön beszélnek.

Nagy szükség van tehát kéttannyelvű és nemzetiségi intézményekre, valamint az iskolákban oktató képzett pedagógusokra, hiszen ahogyan a kutatás eredményei is bebizonyították, az iskolaválasztás során megjelenik a szülők kifejezett igénye a második nyelv magas óraszámú történő, színvonalas oktatására. A nyelvtanulás fontossága elvitathatatlan, mind a továbbtanulás, mind pedig a munkavállalás és a karrierépítés szempontjából. Az Európában napjainkban zajló események rávilágítanak arra, hogy a különböző kultúrák békés egymás mellett éléséhez is szükséges a nyelvi akadályok legyőzése.

Ritter Imre német nemzetiségi képviselő, NEB elnök javaslata alapján 2018. november 13-án Magyarország Országgyűlése elfogadta, hogy kiemelt ösztöndíjat kapjanak a nemzetiségi óvodapedagógusok. A jövőben tervezik a nemzetiségi tanítók és a pályakezdő gyakornokok számára is beindítani ezt az ösztöndíj programot. A Személyi Jövedelemadó Törvény 1. számú melléklete 4.12.1. pontjában megjelölt, hogy „adómentes a nemzetiségi pedagógusképzésben való részvételre tekintettel pályázat alapján nyújtott ösztöndíj”.¹³ Mindezek az intézkedések annak érdekében történnek, hogy megerősödjön a nemzetiségi nyelvoktatás.

A nyelvtanulás másfajta világszemléletet hoz az ember életébe, amit saját magam is tapasztaltam, hiszen minden nyelv más-más lelkivilág, hangulat, szín és szellemiség. Ezzel kapcsolatban a „102 nyelvű” Giuseppe Mezzofanti nyelvzseni a következőket mondta egy orosz látogatójának: „Tudja, nekem sok szemüvegem van. Ha a zöldet teszem fel, zöld színű világot látok, ha a sárgát, sárga színűt. Így vagyok a nyelvekkel is. Most éppen az orosz szemüvegem van rajtam, mert Önnel oroszul beszélek.”¹⁴ Ezt a szemléletet, nyelvszeretetet szeretném átadni leendő tanítványaimnak is.

Zárszóként pedig Nelson Mandela mondását szeretném idézni, mely dolgozatom méltó befejezéseként szolgál: „If you talk to a man in a language he understands, that goes to his head. If you talk to him in his own language, that goes to his heart.”¹⁵ – „Ha olyan nyelven beszélsz valakihez, amit megért, az a fejéhez jut el. Ha viszont az ő nyelvén beszélsz, az a szívéhez jut el.”

Felhasznált irodalom

Andor Mihály–Liskó Ilona (2000): *Iskolaválasztás és mobilitás*. Iskolakultúra. Budapest.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Ügyfélszolgálati Portálja (2018): *Általános tudnivalók (felsőoktatási képzések nyelvi követelményei, mentességek)*.

¹³ Adótörvény változása 2018-2019 (összefoglaló). bnovum.hu/downloads/ado-2018-2019.pdf

¹⁴ Hevesi Mihály (2004): *A nyelvtanulás művészetéről*. 114.

¹⁵ Learning English.

<http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/movingwords/shortlist/mandela.shtml>

- <http://emmiugyfelszolgalat.gov.hu/nyelvizsga/altalanos-tudnivalok/altalanos-tudnivalok> (Megtekintve: 2018. okt. 30.)
- Bakk-Miklósi Kinga (2009): *Kétnyelvűvé válásunk útjain. Az anyanyelvi fejlődés, a beszédértés és a beszédprodukciónak pszicholingvisztikai megközelítése magyar-román kétnyelvű gyermekeknél*. Ábel Kiadó. Kolozsvár.
- Bartha Csilla (2005): *A kétnyelvűség alapkérdései*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Brewster, J., Ellis, G, Girard, D. (2004): *The Primary English Teacher's Guide*. Penguin English. Edinburgh.
- Hevesi Mihály (2004): *A nyelvtanulás művészetéről*. Széppalota könyvek. Szeged.
- Hoffmann Rózsa (2005) *Vezetés – pedagógusszemmel*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Kiszely Zoltán (szerk.) (2000): *Idegennyelv-tanítás a felsőoktatásban*. Kodolányi János Főiskola. Székesfehérvár.
- Petneki Katalin (2009): *Az idegen nyelv tanításának helyzete és fejlesztési feladatai*. <http://ofi.hu/az-idegen-nyelv-tanitasanak-helyzete-es-fejlesztési-feladatai-0> (Megtekintve: 2018. nov. 5.)
- Pusztai Éva (2006): *Így tanuljunk nyelveket (I. rész)*. <http://www.tanulasmodszertan.hu/blog/2006-12-07-igy-tanuljunk-nyelveket-i.resz/> (Megtekintve: 2018. okt. 31.)
- Ranschburg Jenő (2009): *Szülők könyve. A fogantatástól az iskolakezdésig*. Saxum Kiadó. Budapest.
- Titone, Renzo (2000): *A többnyelvű és interkulturális nevelés megvalósításáért*. JATEPress. Szeged.
- Vekerdy Tamás (2005): *Másféle iskolák. (Talán: a Waldorf?)*. Saxum Kiadó. Budapest.
- Vekerdy Tamás (2001): *Gyerekek, óvodák, iskolák*. Saxum Kiadó. Budapest.

A NÉPI JÁTÉKOK SZEREPE AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉBEN

Sziráki Éva

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Reszümé

A népi játék a gyermek életének, fejlődésének szerves része. A gyermeki fejlődés születéstől fogva végig kísérhető a játékokkal, minden korosztálynak megvan a neki megfelelő játéktípus. A népi játéknak a gyermek fejlődésében két fontos szerepet tulajdonítunk (Lázár 1997). Lélektani szerep: a népi játékokkal körülvett csecsemő fürdéskor, altatáskor, öltöztetéskor mondókáztak, játszottak a gyermekekkel az anyák a nevelők. A gyermek játéka során olyan készségeket, képességeket gyakorol be, amelyek nagymértékben hozzájárulnak az egészséges pszichés, kognitív, szociális, emocionális fejlődéséhez.

Társadalmi szerep: a szocializáció egyik alappillére a játék. Játék révén tanulja meg a kisgyermek utánozni a nagyobbak viselkedési mintáit, majd szintén a játék segítségével alakítja ki kapcsolatait a társaival.

Az alkalmazott kutatásunk magába foglalta 169 fő óvodapedagógus népi játékok alkalmazásával kapcsolatos ismereteit. Vizsgálatunk számos esetben alátámasztotta feltevéseinket, melyek szerint egyes tájegységekben hasonló népi játékokat játszanak a gyerekek.

Eredményeink azt mutatták, hogy a népi játékok fontos szerepet töltenek be az óvodások személyiségfejlődésében. Vizsgálatunkban gyakorlati példaanyagokon keresztül bizonyítottuk, hogy a népi játékok és a hozzájuk kapcsolódó mozgások alkalmazása az egyik legkomplexebb fejlesztőerő lehet a 3–7 éves korosztály személyiségfejlődésében.

Kutatásunk jelentősége, hogy rámutatott arra a tényre, miszerint a népi játékok pótolhatatlan szerepet töltenek be a nemzeti gyermekkultúra értékeinek a megőrzésében.

1. Bevezetés

1.1. Problémafelvetés

Ősi játékok fenntartása elsőrendű kulturális és nemzeti érték. Egyre gyakoribb és intenzívebb a kultúrák találkozása mellett az ütközésére is a fokozott globalizációs folyamatok miatt, s ez értékzavart, identitásváltságot idézhet elő. A hagyomány segíthet megláttatni a közös pontokat és a megőrzendő, maradandó értékeket. Az óvodai nevelésbe a magyar népi kultúra sok ágát integrálhatjuk. A gyermekkor kezdeti szakaszától hasznát

vesszük annak a sokrétű tudásnak, ami századokon át öröklődött. A népi játékok „...művészeti jelentősége a gyermek zenei, táncbeli, költészeti tevékenységének tárháza, mintája. Megmutatja, mit fogad be, mit tesz magáévá a felnőttekéből.

Minden ország kutatója egyetért abban, hogy a gyermekhagyomány őrzi a legrégebbi elemeit a néphagyománynak”¹

1.2. Témaválasztás indoklása

Családi környezetemben lehetőségem nyílt a népi játékokkal megismerkedni. III. éves óvodapedagógus hallgató lévén a gyakorlataim során további betekintést nyertem a népi játékok fejlesztő hatására az óvodáskorú gyermekek életében.

Hazai és a külföldi szakirodalomban publikációk jelentek meg, amelyek kapcsolhatók a témánkhoz és a vizsgálatunkhoz.

1.3. Elméleti alapok

Több szerző is foglalkozott a népi játékokkal kapcsolatban, s ezek közül szeretnék néhányat ismertetni.

Kovács Ágnes – Kivirágzott a diófa... (1977): A könyvben olyan népi játékok találhatók, melyeket a falusi gyerekek játszottak. A kiszámolók, a körjátékok, a szembekötődők, a fogócskák, a bújócskák sokféle változatát lehet megismerni. A könyv dallam- és mozgáskultúrára épülő népi gyermekjátékokat – körjátékokat, párválasztókat, leánykérőket, hidas játékokat és népi sportjátékokat tartalmaz.

Siren–Tiisanen (1978): Dolgozatában a játék jelentőségét elemzi az óvodások testnevelésében. „Később a szabályok válnak a játék lényeges elemévé, amelyet, mint kulturális örökséget – például a népi játékoknál – az egyik generáció továbbadja a másiknak. Ez utóbbiak jelentősek abból a szempontból is, hogy a szabályjátékok fejlesztik a gyermek gátló, önmegtartóztató folyamatait is.” – írja Siren–Tiisanen dolgozatában.

Lázár Katalin – Gyertek, gyertek játszani (2002): Kiadványában szerepel, hogy mi a jelentősége a népi játéknak a 21. században, milyen jellegzetességei vannak, milyenek dallamai és szövegei, és hogyan lehet

¹ Viski Károly (1991): A magyarság néprajza I – IV., Babits – Magyar Amerikai Kiadó Rt.

ezeket megkülönböztetni a műköltészeti adatoktól. Az első részben javaslatok találhatóak arról, hogy hogyan használhatók a népi játékok az óvodai nevelésben.

Balogh Ágnes – Népi gyermekjáték és néptánc fejlesztő hatása (2017): A tanulmánya során a játékok kategorizálásával foglalkozott, illetve a néptánc fejlesztő hatását határozta meg. A kutatás során vizsgálta a lélektani, illetve társadalmi szerep fontosságát. A játékokat különbözőképpen csoportosította: eszközös játékok, mozgásos játékok, szellemi ügyességi játékok, párválasztó játékok, mondókák, kiolvasók, kiszámolók.

Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (1996): A „Hagyományőrző óvodai program”-ban: a hagyományőrzést, a népi kultúra átadását, megalapozását tekintik kiemelt feladatuknak az ezt a programot választó óvodák.

Az óvodapedagógus elsődleges feladata, hogy:

- építse be a 3-7 éves gyermekek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy a folklór az óvodások számára megőrzésre méltónak tart;
- teremtsen meg azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként van jelen a hagyományápolás, így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyermekek is megismerhetik szépségét és értékét.

1.4. Vizsgálendő kérdések

Kíváncsiak voltunk arra, hogy:

- Az óvodapedagógusok melyik népi játékokat részesítik előnyben: a mozgásos játékokat vagy a szellemi játékokat?
- A fiúk által játszott népi játékok a lányok körében is kedveltek-e?

1.5. Hipotézis

Az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

Feltételezem, hogy az egyes tájegységeken hasonló népi játékokat ismernek.

Feltételezem, hogy az óvodapedagógusok eltérően részesítik előnyben a népi játékokat a foglalkozásokon.

Feltételezem, hogy népi játékok komplex szerepet töltenek be az óvodások személyiségfejlődésében.

2. A népi játékok szerepe a gyermeki fejlődésben

A népi játék a népi kultúrának a közösség által hosszú ideig formált, csiszolt, apáról fiúra szálló része.

A népi játék a gyermek életének, fejlődésének szerves része. A gyermeki fejlődés születéstől fogva végig kísérelhető a játékokkal, minden korosztálynak megvan a neki megfelelő játéktípusa. A csecsemőknek a ringató, csiklandozó, döcögtető, simogató játékok valók; óvodásoknak párválasztó körjátékok (Mély kútba tekintek, Elvesztettem zsebkendőmet stb.), mozgásos játékok (Kecske ment a kertembe, Beültettem kis kertemet stb.).

A népi játéknak a gyermek fejlődésében két fontos szerepet tulajdonítunk²:

Lélektani szerep: a népi játékokkal körülvett csecsemő, kisgyermek saját magáról, testéről, mozgásáról, és a külvilágról való első ismereteit a játék révén szerzi. Elsősorban a falusi környezetben (ma már nem lehet éles vonalat húzni a vidéki és a városi gyermekek között) felnövekvő gyermekek életét kísérte végig a népi játék.

Füredéskor, altatáskor, öltöztetéskor énekeltek, mondókáztak, játszottak a gyermekekkel az anyák, a nevelők.

A gyermek játéka során olyan készségeket, képességeket gyakorol be, amelyek nagymértékben hozzájárulnak az egészséges pszichés, kognitív, szociális, emocionális fejlődéséhez. Egészséges önbizalomra tesz szert az a gyermek, amelyik gyakran megéli, hogy bizonyos játékokban, tevékenységekben igen sikeres (még ha akarod, olyan játék is, amelyben mások bizonyulnak ügyesebbnek).

Társadalmi szerep: a szocializáció egyik alappillére a játék. A játékokban hűen visszatükröződnek egy nép értékei, normái, elvárásai, szemlélete, az élethez való hozzáállása, noha gyakran rejtett üzenetek formájában. A szabálytudat kialakulása, a közösségben való megfelelő viselkedés elsajátítása, begyakorlása mind - mind megtalálható a játékban. A játék révén tanulja meg a kisgyermek utánozni a nagyobbak viselkedési mintáit,

² Lázár Katalin (1997): Népi játékok, Plátens Kiadói és Kereskedelmi Kft., Budapest

majd szintén a játék segítségével alakítja ki kapcsolatait a kortársaival. A népi játékok lehetővé teszik azt is, hogy a gyermek megtalálja a neki megfelelő helyet a csoport hierarchiájában (vezér- közlegény, irányító- végrehajtó, szövetséges-ellenfél), mintegy begyakorolva ezáltal a felnőtt társadalom bonyolultabb szerveződési rendszerét is. Azáltal, hogy megtanítja a gyermekeket közösségben viselkedni, kapcsolatot kialakítani és megtartani, a játék jelentősen hozzájárulnak a társadalomba való beilleszkedéshez.

2.1. A népi játékok csoportosítása

A népi játékok gyűjtését kezdetben nem ezek megőrzése céljából tették, hanem elsősorban a nyelvészek a játékok szövegeit, mint a nemzeti önazonosság, örökségét jegyezték le.

A játékgyűjtemények közül referenciamunkaként fontos kiemelni Kiss Áron magyar gyermekjáték gyűjteményét, amelyet 1891-ben adott ki. Ez a kötet több mint ezer játék közül dallammal és származási hely megjelölésével.³

A népi játékok osztályozása többféle szempont szerint történhet. Időrendi sorrendben a legelső osztályozási mód a szöveg szerinti rendszerezés. Az ily módon rendezett játékokban a szöveg a fontos, a dallamra és a játékleírásra nem fektettek hangsúlyt, elsősorban a nyelvészeknek szánták őket, pl. egy-egy nyelvjárás szemléltetésére. Később dallam szerint is rendszerezték a játékokat (a MTA Zenetudományi Intézetének Archívumában lévő mintegy tizenötezer játékleírás található, de ez sem alkalmas a népi játékok valamennyi formájának az osztályozására, hisz a játékok egy részhez nem kapcsolódik dallam). Kiss a gyermekek fejlődésének alapján osztályozza a játékokat, azaz a rendszerezése életkor szerint történik. A játékok egyik legteljesebb és legáttekinthetőbb osztályozása, a játékmag alapján való rendszerezés.⁴

A népi játékokat négy nagy csoportba soroljuk:

1. Eszközös játékok:

- tárgykészítő játékok
- eszközös ügyességi játékok
- labdajátékok

³ Kiss Áron (2000): Magyar gyermekjáték-gyűjtemény, Holnap Kiadó, Budapest

⁴ Lázár Katalin (2002): Gyertek, gyertek játszani, Eötvös József Kiadó, Budapest

- sportszerű népi játékok

2. Mozgásos játékok:

- ölbeli gyermekjátékok
- különféle ügyességi és erőjátékok
- fogócskák
- vonulások

3. Párválasztó játékok:

- párválasztó körjátékok
- leánykérő játékok
- párválasztó társasjátékok

4. Szellemi játékok:

- szellemi ügyességi játékok
- becsapós játékok
- kitalálós játékok
- tiltó játékok
- rejtő-keresőjátékok

3. Anyag és módszer

3.1. Vizsgálat célja

Megvizsgálni és bebizonyítani, miként lehetséges, hogy a népi játékok és a hozzájuk kapcsolódó mozgások alkalmazása az egyik legkomplexebb fejlesztő erő a 3-7 éves korosztály személyiségfejlődésében. Dolgozat célja: A népi játékok szerepének bemutatása az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődésében.

3.2. Vizsgálati helyszín

Összesen tizenkét óvodában végeztük a kutatást: Jász-Nagykun-Szolnok megyében hét állami fenntartású, Békés-megyében hat állami és egy egyházi óvodában.

Jász-Nagykun-Szolnok megye

1) Eszterlánc Óvoda (Besenyszög)

A város egyetlen óvodája, mely a település központjában helyezkedik el. Zöldövezetben található, nyugodt, csendes területen fekszik. Székhelyintézmény, a Helyi Óvodai Nevelési Programmal dolgozik, mely

az adaptált Lépésről-Lépésre Óvodafejlesztő programból vett át elemeket a helyi sajátosságok figyelembe vételével.

Az óvoda férőhelye 100 fő. Jelenleg 98 gyermek van beíratva, akik 4 csoportban kerültek elhelyezésre. A gyermekek nevelését, fejlesztését, 8 jól felkészült, hivatását szerető óvónő végzi.

Az óvoda tárgyi feltételei a törvényben megadott pontoknak megfelelőek. Az udvar területe megfelelő a gyermekek mozgásigényének kielégítésére. Különböző fejlesztő játékok találhatóak itt: mászóka, mókuserék, mászó fal, csúszda. A népi játékok az óvodában csak jeles napok alkalmával kapnak szerepet, amit a helyi múzeum biztosít a gyermekek számára.⁵

2) Hétszínvirág Tagintézmény (Szolnok)

A Szolnok Városi Óvodák Egészségfejlesztési és Prevenációs Programja alapján folyik a nevelés az óvodában. Az óvoda a város közepén található, közel a természet szépségeihez. Az óvodai nevelés két épületrészben, ezen belül 7 csoportban történik. Az óvoda férőhelye 163 fő.

Csoportbemutatás: A csoportszobák úgy vannak berendezve, hogy a természetbarát jegyeket tükrözzék, s ezzel a Zöld óvoda cím kritériumának is eleget tesznek.

Udvarkert: nagy terület áll rendelkezésre a gyermekek mozgásigényének kielégítésére (4042 m²). Zöld jeles napok, hagyományok: Fülemlé Erdei tábor, Farsangi napok. Az óvoda programjai a közösségi élet szinterei. Összetartozást erősít, az óvoda - család együttműködő kapcsolatát eredményezi. A rendezvények nyitottak a szülők számára, részvételükre és együttműködésükre mindig számítanak az óvodapedagógusok.⁶

3) Hold utcai Tagintézmény (Szolnok)

Az óvoda a város központjában, egy csendes családi házból álló környezetben található. A belső udvar tágas, parkszerű, árnyékot adó fákból és füves részből áll. Az udvari játékok számát folyamatosan bővítik. Saját készítésű programmal dolgoznak, melyben elsődleges feladatuként a mozgás és az egészséges életmódra nevelés jelenik meg.⁷

⁵ <http://www.eszterlancovi.atw.hu/> letöltve: 2018. 09.30.

⁶ <http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/hetszinvirag>, letöltés: 2018. 09.30.

⁷ <http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/hold>, letöltés: 2018.09.30.

4) Pitypang Tagintézmény (Szolnok)

Az óvoda panelépületben helyezkedik el. Az épületben több helyiség lett kialakítva, mint például: 11 csoportszoba, az öltözők, fürdőszobák, tornaterem és a kiszolgáló helyiségek. Ezek hozzájárulnak a gyermekek nyugodt, biztonságos, sokoldalú neveléséhez.

Fontos a mozgás, a mindennapos mozgás lehetőségein túl a gyermekek megismerkedhetnek más-más labdajátékokkal is: futball, kézilabda, kosárlabda, floorball, tenisz, családi sportnapok, illetve néptánc.⁸

5) Szivárvány Tagintézmény (Szolnok)

Az óvoda a Széchenyi lakótelepen található, jelenleg 5 csoportban végzik a gyermekek nevelését. Az óvoda 113 férőhellyel rendelkezik. Az óvodában különböző tehetségműhelyek vannak, ilyen például az Örökmozgó tehetség decentrum „Ugri-bugri”

a tevékenység a tornaszobában történik, s speciális mozgásfejlesztő eszközök segítségével tudják a gyermekeket fejleszteni, illetve a Mozgáskotta módszer alkalmazásával komplex személyiségfejlesztésre van lehetőségük a gyermekeknek. Kiemelkedő zenei érzékkel rendelkező gyermekek részére Zene-Manó műhely nyújt további lehetőséget.⁹

6) Tiszasülyi Vackor Óvoda

Az óvoda épülete néhány éve felújítás alatt állt. A bővítés után a férőhelyek száma 75 főre nőtt. Jelenleg 2 csoporttal dolgoznak, s mindkét csoport vegyes csoport. Az óvodában kialakítottak egy tornatermet, melyet a gyermekek használhatnak a mindennapos mozgás során.

A helyi óvodai programjuk a néphagyományok őrzésére épül, melynek lényege a népi jeles napokról történő megemlékezés, ezen belül az őszi, téli, tavaszi hagyományos ünnepekre épülő színes programok szervezése. A programok a szülők, nagyszülők részvételével zajlanak, s ezzel a generációk kapcsolattartását is elősegítik.¹⁰

⁸ <http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/pitypang>, letöltés: 2018. 09.30.

⁹ <http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/szivarvany> letöltve: 2018. 09.30.

¹⁰ <http://tizzasulyi.hu/intezmenyek/tizzasulyi-vackor-ovoda/>, letöltve: 2018. 09. 30.

7) **Belterületi Óvoda** (Tiszaföldvár)

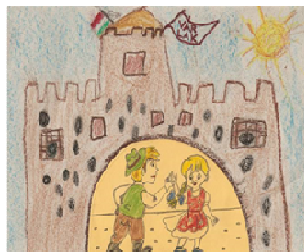
Jellegzetes családi házas település. Az új épületben 3 csoport működik, mely a város első és legrégebbi óvodája. A régi épületben 1 csoporttal foglalkoznak az óvodapedagógusok. A gyermekek nagymozgásának a fejlődését biztosítják a természetes anyagokból készült korszerű játékok. Mindkét épületben jól felszerelt, nagymozgás fejlesztő eszközökkel ellátott tornaterem, illetve

tornaszoba biztosítja a gyermekek mozgásának fejlődését.¹¹

Békés megye

1) **Törökzugi Óvoda** (Gyula)

Az óvoda zöld környezetben található. A játszó udvar tágas, parkos terület. A gyermekek testi képességeit a természeti környezetben megtalált játszóeszközökkel végzik, illetve egy jól felszerelt tornaterem is rendelkezésre áll.

Néphagyományőrző programjuk építkezik az óvodai nevelés értékeire. A program alkalmas arra, hogy a családok a különböző generációkkal közel kerülhessenek egymáshoz. „A Törökzugi Óvoda a hagyományápoló tevékenységek felelevenítésével, továbbításával, a gyermekek élményeinek gazdagításán keresztül valósítja meg a néphagyományőrző - szemléletű nevelését.” A program által a népi kultúrák által ismert játékok, népszokások, néphagyományok, hagyományőrző tevékenységek felelevenítése, elsajátítása, illetve a gyermekek ismereteinek további gazdagítása a fő feladat. Az óvoda 5 csoporttal működik.¹²

2) **Béke sugárúti Óvoda** (Gyula)

Az óvoda a város központjához közel helyezkedik el. 5200 m²-es parkban védett fák és növények találhatóak, melyek védelmet nyújtanak a gyermekek részére.

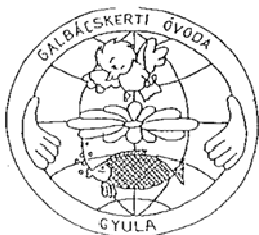

¹¹ http://www.szondiiovi.hu/dokok/A_Belterületi_Ovoda_Pedagogiai_Programja.pdf, letöltve: 2018. 09.30.

¹² <http://torokzug.gyulaovoda9.eu/news.php>Vár-lak Aprónép Nevelési Programja 2013. doc, letöltve: 2018.09.30.

Az óvoda programjának a célja, hogy a természeti és a társadalmi környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony kialakulását elősegítsék, mivel ez fontos az egészséges személyiség fejlődéséhez.¹³

3) Galbácskerti Óvoda (Gyula)

Az óvoda 3 rugalmas, osztott csoportokkal működő, családi hangulatú óvoda, mely a város szélén helyezkedik el.

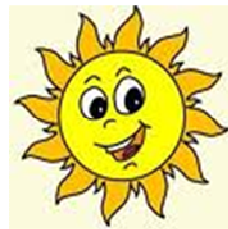
Az óvodai nevelés a Freinet program alapján történik. A program alapelve a természetközeliség, életközeliség. A szabad alkotás, munkálkodás figyelhető meg a gyermekek mindennapjaiban.

Az óvodai nevelésük egy barátságos, őszinte, elfogadó, nyitott, természet és életközeli életmód szervezésében, alkotó pedagógusok közreműködésével valósul meg.¹⁴

4) Gyulavári Óvoda (Gyula)

Az óvoda 4 vegyes életkorú gyermekcsoportjában száz gyermek teljes körű ellátását, nevelését végzik. Három csoport a főépületben található.

Tágas játszó udvarral rendelkeznek, mely változatos mozgáslehetőségeket biztosító udvari játékokkal van felszerelve. Az óvoda a Napsugár Pedagógiai programmal dolgozik.¹⁵

5) Gál Ferenc Főiskola Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda

A gyakorló intézmény a Szeged-Csanádi Egyházmegye Gál Ferenc Főiskolájának fenntartásában működő köznevelési intézmény.

Az épületben található tornaterem, speciális mozgásfejlesztő szoba. A gyakorló intézményt védett fák, park övezi, mindemellett hatalmas játszóudvarral, sportpályával rendelkezik.

Az Alma csoportba az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című óvodai programmal dolgoznak. „A program alapelve: szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelmegazdag óvoda

¹³ <http://beke.gyulaovoda9.eu/news.php> Béke Nevelési Program 2013.doc , letöltés: 2018. 09.30.

¹⁴ <http://galbacs.gyulaovoda9.eu/news.php> Helyi Óvodai Program, letöltve: 2018. 09.30.

¹⁵ <http://szechenyi.gyulaovoda9.eu/news.php> Napsugar_Pedagogiai_Program2013 .doc letöltve: 2018.09.30.

megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy gyermeki tartást, önállóságot, s ebből az önállóságból fakadó egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek.”¹⁶

3.3. Vizsgálatban résztvevő személyek

Vizsgálatunk során 169 óvodapedagógust kérdeztünk meg a népi játékok ismeretéről és alkalmazásáról.

3.4. Vizsgálati módszer

Vizsgálati módszerek közül a megfigyelést és a kérdőívet választottuk. A megfigyelés időigényesebb módszer, mint a kérdőíves felmérési forma, de így kaphattunk csak valós képet a népi játékok alkalmazásáról.

2017 tavaszán és őszén megfigyeléseket végeztünk mind a tizenkét óvodában. Megfigyeléseink során elmondtuk, hogy milyen célból látogatjuk az óvodai foglalkozásokat.

Mind a tizenkét óvodában megtekintettük a népi játékokat, elemeztük a tapasztalatainkat.

A különböző helyszínek nem befolyásolták az alapvető megfigyelési szempontjainkat.

Megfigyelési szempontok:

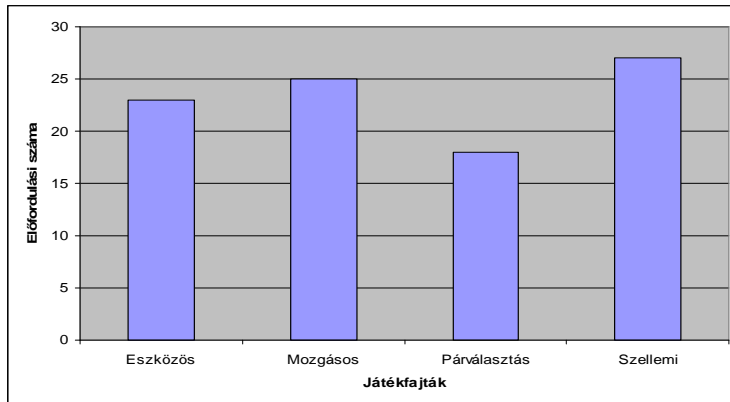
1. A legkedveltebb népi játékok
2. Alkalmak a népi játékok játszására
3. Népi játékok előfordulásának gyakorisága
4. Népi játékok az értelmi képességek fejlesztésére
5. Népi játékok az érzelmi nevelés területén
6. Népi játékok a társas kapcsolatok alakításában

4. Eredmények

Elemzés a megfigyelési szempontok alapján történt, ebből szeretnék néhányat kiemelni:

¹⁶ http://www.gyakorloovi-suli.hu/docs/nevelesi_programok/muveszeti_program.pdf, letöltve: 2018. 09.30.

1. megfigyelési szempont: A legkedveltebb népi játékok

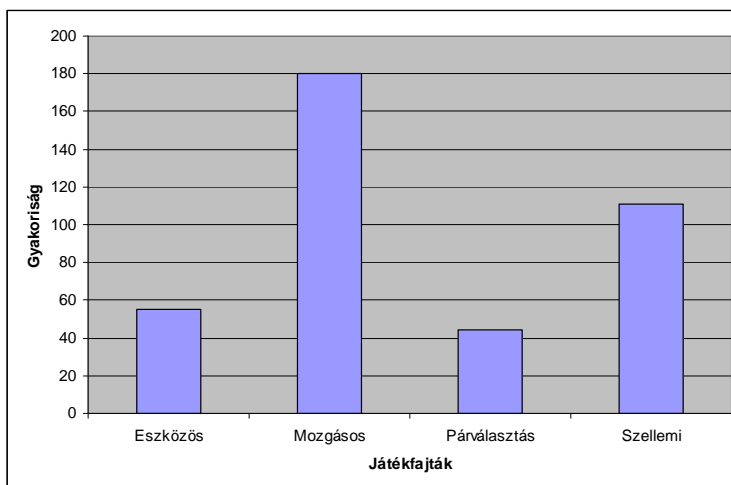

1. sz. diagram: Melyik játék hányszor fordult elő?

Eszközös népi játékok 23-szor, a mozgásos 25-ször, a párválasztás 18-szor és a szellemi népi játékok 27-szer fordultak elő.

A grafikon jól szemlélteti, hogy a szellemi és a mozgásos játékokat játszották a legtöbbször. Véleményük szerint a kedvező helyszínek is hozzájárultak ahhoz, hogy a mozgásos játékokat a szellemi játékok mellett (tornaszoba, tornaterem, udvar) választották. Legkevesebbszer a párválasztós játékokat játszották a gyerekek.

3. megfigyelési szempont: Népi játékok előfordulásának gyakorisága

2. sz. diagram: Hányszor játszották a népi játékokat?

A tizenkét vizsgálati helyszínen 40 féle népi játékot gyűjtöttünk össze az óvodapedagógusok segítségével. Nagyjából ugyanazokat a népi játékokat nevezték meg a pedagógusok. Így elmondhatjuk, hogy nagy különbséget nem találtunk, nemcsak mennyiségi tekintetben, de a népi játékok besorolásánál 4 kategóriát különböztettünk meg, mindegyikbe többféle játékfajta sorolható (Lázár, 2000)

Megfigyeléseink alkalmával szerzett tapasztalataink hozzásegítettek a 2018-as évben induló vizsgálatunkhoz. 2018-as év első félévében az óvodapedagógusok körében **kérdőíves felméréssel** tájékozódunk a népi játékok szerepéről. 169 óvodapedagógus válaszolt a kérdéseinkre.

Kérdőív kérdései a következőképpen fogalmazódtak meg:

1. **Lakhelye?**
2. **Neme?**
 - Nő
 - Férfi
3. **Származása?**
 - Magyar
 - Német
 - Roma
 - Egyéb:
4. **Ismeri-e a népi játék fogalmát? Írja le néhány gondolatban, hogy Ön szerint ez mit jelent!**
5. **Soroljon fel 3 mozgásos népi játékot!**
6. **Nevezzen meg 3 eszközös népi játékot!**
7. **Ismertessen 3 szellemi népi játékot!**
8. **Soroljon fel 3 párválasztós népi játékot!**
9. **Véleménye szerint a népi játékok milyen képességeket, készségeket fejlesztenek?**
10. **Ön szerint a népi játékoknak milyen érzelmi hatásuk, töltésük van?**
11. **Véleménye szerint a népi játékoknak milyen hatása van a gyermekek személyiségfejlesztésében?**
 - Egészségmegőrzés
 - Kognitív
 - Pszichés
 - Szociális
 - Emocionális

12. A népi játékok hogyan segítik az óvodás gyermekek társas/csoportos kapcsolataiknak kialakulását?
13. Ön milyen lehetőséget lát abban, hogy a számítógépes játékok mellett a népi játékok ismét előtérbe kerüljenek?

A kérdésekre feltett válaszok közül néhányat szeretnék kiemelni, pl.

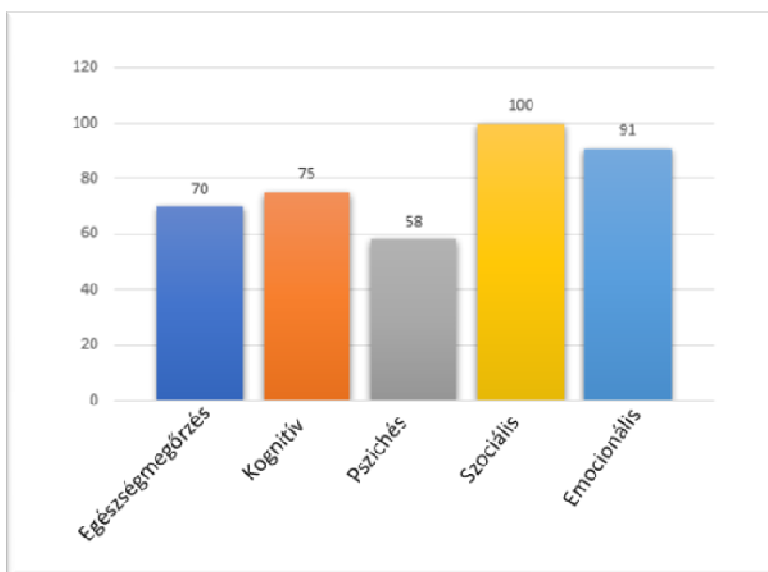
4. kérdés: *Vizsgálatunk következő részében a népi játékok fogalmára kérdeztünk rá. Ki, mit ért rajta?*

A kapott válaszokból 100 óvodapedagógus saját élményei alapján definiálta. Így például: „Olyan régi játékok, melyet a régmúltban játszottak, valamely szabályt követtek, gyakran használtak természetes anyagokat kelléknek.”

Vagy: „Falusi közösség tagjaira jellemző játékok, amelyek természetes alapanyagból készültek.”

69 fő különbözőképpen értelmezte a játékok fogalmát, például: „Olyan tevékenység, amit képesek sokan végezni, és hagyományokat közvetít.” Vagy: „A népi játék az a fajta játék, amelyet a gyermekek természetes anyagok segítségével játszottak, illetve valamilyen jeles nap köré épült.” A kapott válaszokban a népi játék a generációkról – generációkra való hagyományozódását, népi mondókázást, kiolvasókat, énekes játékokat, vidéki, falusi közösségeket, valamint természetes anyagokból készült eszközöket meg találjuk

11. kérdés: *A következő kérdésünkben kíváncsiak voltunk, hogy az óvodapedagógusok szerint a népi játékoknak milyen hatásuk van a gyermekek személyiségfejlődésére.*

5. sz. diagram: Népi játékok hatásának ábrázolása

100%-ban az óvodapedagógusok a szociális készségek fejlődésére kifejtett pozitív hatását emelték ki a népi játékoknak. Segíti a szocializációt, segíti a társas kapcsolatok alakulását, segíti a beilleszkedést a csoportban.

91,7% az emocionális területen a pozitív érzelmi hatást jelölték meg. A népi játék felszabadít, érzelmeket erősít, boldog, vidám énkép erősítésével személyiség kialakítását segíti elő.

75% a kognitív képességekre kifejtett pozitív fejlődési hatását emelte ki.

70,8% a népi játékok az egészségmegőrzés területén az egészséget elősegítő életmód kialakítását, valamint a szervezet megerősödését szolgálják.

58,3% pszichés funkciók alakulását kedvezően befolyásolják, önértékelésük javulását segítik.

5. Összegzés

2017 év tavaszán és ősszel megfigyeléseket végeztünk Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye óvodáiban, összesen tizenkét óvodában.

Megfigyeléseinket megfigyelési szempontok alapján folytattuk és elemeztük.

Megfigyeléseink összegzéseként elmondhatjuk, hogy a vizsgált óvodákban főleg a „Jeles Napokhoz” kötődtek a népi játékok. Kedveltek a mozgásos, szellemi, énekes és az eszközös játékok. Bemutattuk, hogy a népi játékok az értelmi képességek fejlesztését, az érzelmi nevelés területén és a társas kapcsolatok alakulását hogyan segíti.

2017 évi megfigyeléseink alapján indítottuk el 2018 év tavaszán a kérdőíves felmérésünket az óvodapedagógusok körében, azzal a céllal, hogy megvizsgáljuk a népi játékok szerepét az óvodás korú gyerekek személyiségfejlődésében. A vizsgálatunkban megfogalmazott hipotézisekre szeretnénk választ adni.

Az első hipotézisünkben azt tételeztük, hogy egyes tájegységekben hasonló népi játékokat ismernek. A vizsgálati eredményeink, példánk azt igazolják, hogy egyes tájegységeken hasonló népi játékokat játszanak. A népi játékok napjainkban reneszánszukat élik. A hagyományörzésre pedagógiai programok építkeznek.

A második hipotézisünkben feltételeztük, hogy a népi játékok fontos szerepet töltenek be az óvodások személyiségfejlődésében. A vizsgálatunk áttekintette, s gyakorlati példaanyagon keresztül bizonyította, miként lehetséges, hogy a népi játékok és a hozzájuk kapcsolódó mozgások alkalmazása az egyik legkomplexebb fejlesztőerő lehet a 3-7 éves korosztály személyiségfejlődésében. Különböző tájegységeken összegyűjtött és gyakorlati példaanyagon, elemzésen keresztül jutunk el a hipotézis bizonyításához.

A harmadik hipotézisünkben azt fogalmaztuk meg, hogy az óvodapedagógusok eltérően részesítik előnybe a népi játékokat. E hipotézisünk a vizsgálat eredményei alapján nem nyer alátámasztást. A népi játékok pótolhatatlan szerepet töltenek be a nemzeti gyermekkultúra értékeinek a megőrzésében.

A választásnál az is fontos szempont, hogy mit jelent az adott játék a mai kor gyermekének? Napjaink lehetséges szociokulturális közegér kínálnak-e olyan élményeket, olyan tapasztalatokat, melyek körébe a tevékenységek szintjén is illeszkedik az adott játék?

Következtetések

A vizsgálatunk során az alábbi következtetéseket vontuk le:

- a) Népi játékok által olyan komplex élményben, s egyben fejlesztésben lehet részük a gyermekeknek, amelyek által érzelmi

világuk sokkal gazdagabb lesz, szókincsük, ismeretük, gyarapszik, mozgásuk koordináltabbá, esztétikusabbá válik.

- b) A gyerekek a népi játékok során olyan készségeket, képességeket gyakorolnak be, amelyek nagymértékben hozzájárulnak az egészséges, pszichés (kognitív, szociális, érzelmi fejlődéshez.)
Egészséges önbizalomra tesznek szert.

A népi játék segítségével alakítja ki kapcsolatait a kortársaival.

6. Kutatás jelentősége

A látogatások során szerzett tapasztalatok átadása az óvodapedagógusoknak, mert a népi játékok pótolhatatlan szerepet töltenek be a hagyományaink átadásában, a nemzeti értékeink megőrzésében.

Egyes tájegységeken összegyűjtött népi játékok megismertetése más régiókkal.

Egészséges életmódra nevelés a népi játékokkal. Hagománytiszteletre nevelés erősítése. Óvodás korú gyerekek mozgásigényének kielégítése népi játékokkal.

7. Kutatás továbbfejlesztése

A vizsgálat elvégzése más régiókban is, így összehasonlító elemzést lehetne végezni: a népi játékok ismeretében milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetőek fel.

A népi játékok szerepét megvizsgálni iskolás korú gyerekek személységfejlődésében.

8. Bibliográfia

Balogh Ágnes (2017): Népi gyermekjáték és néptánc fejlesztő hatása, Heves Megyei Tehetségsegítő Tanács, Eger

Francois Weis (1988): Youer, communiquer, apprendre

Hintalan László János (2000): Aranyalma – Játék-hagyományok, Fővárosi Pedagógiai Intézet, Budapest

Kiss Áron (2000): Magyar gyermekjáték- gyűjtemény, Holnap Kiadó, Budapest

- Kovács Ágnes (1977): Kivirágzott a diófa, Móra Kiadó
- Lázár Katalin (1997): Népi játékok, Plátens Kiadói és Kereskedelmi Kft., Budapest
- Lázár Katalin (2002): Gyertek, gyertek játszani, Eötvös József Kiadó, Budapest
- Ortutay Gyula (2006): Magyar néprajz lexikon I-V.
- Siren–Tiusanen (1978): The meaning of physicallyactive play and movement game sin preschoolphysicaleducation. YearBook
- Viski Károly (1991): A magyarság néprajza I – IV., Babits – Magyar Amerikai Kiadó Rt.
- Wirkerné Vasvári Éva: (2008): Az óvodás korú gyermekek mozgásfejlesztése magyar népi játékokkal. In: Játék-mozdulat-tánc. Szerk:Sándor Ildikó. Hagyományok Háza, Budapest. 61-95 p.
- A tiszaföldvári Belterületi Óvoda Pedagógiai Programja (2018)
http://www.szondiiovi.hu/dokok/A_Belterületi_Ovoda_Pedagogiai_Programja.pdf letöltve: 2018. 09.30.
- Besenyszögi Eszterlanc Óvoda Pedagógiai Programja (2018)
<http://www.eszterlancovi.atw.hu/> letöltés: 2018. 09.30.
- Gyula Város Egyesített Óvodája Tagintézménye Béke sugárúti Óvoda Nevelési Programja <http://beke.gyulaovoda9.eu/news.php>, letöltés: 2018. 09.30.
- Gyula Város Egyesített Óvodája Tagintézménye Galbácskerti Óvoda Helyi Óvodai Program <http://galbacs.gyulaovoda9.eu/news.php>, letöltve: 2018. 09.30.
- Gyula Város Egyesített Óvodája Tagintézménye Gyulavári Óvoda „Napsugár” Pedagógiai Programja
http://szechenyi.gyulaovoda9.eu/news.phpNapsugar_Pedagogiai_Program2013.docletöltve: 2018.09.30.
- Gyula Város Egyesített Óvodája Tagintézménye Törökzugi Óvoda, „Vár-Lak Aprónép” Helyi Nevelési Programja
<http://torokzug.gyulaovoda9.eu/news.php>, letöltve: 2018.09.30.
- Nagy Jenőné Óvodai Nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program (1996) http://www.gyakorloovisuli.hu/docs/nevelési_programok/muveszeti_program.pdf ,letöltve: 2018. 09.30.
- Szolnok Városi Óvodák Pedagógiai Programja- Hétszínvirág Tagintézmény Programrésze (2018)

<http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/hetszinvirag>, letöltés: 2018. 09.30.

Szolnok Városi Óvodák Pedagógiai Programja- Hold úti Tagintézmény Programrésze

(2018)<http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/hold>, letöltés: 2018.09.30.

Szolnok Városi Óvodák Pedagógiai Programja- Pitypang Tagintézmény Programrésze

(2018)<http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/pitypang>, letöltés: 2018. 09.30.

Szolnok Városi Óvodák Pedagógiai Programja- Szivárvány Tagintézmény Programrésze

(2018)<http://www.szolnokiovodak.hu/tagintezmenyek/szivarvany>, letöltve: 2018. 09.30.

Vackor Óvoda és Konyha Helyi Nevelési Programja (2017)

<http://tizzasuly.hu/intezmenyek/tizzasulyi-vackor-ovoda/>, letöltve: 2018. 09. 30.